

ČETVRTI IZVJEŠTAJ

BOSNE I HERCEGOVINE O ZAKONODAVNIM I DRUGIM MJEREMA NA
SPROVOĐENJU NAČELA UTVRĐENIH U OKVIRNOJ KONVENCIJI ZA ZAŠTITU
NACIONALNIH MANJINA

Sarajevo, novembar 2016. godine

UVOD

U skladu sa obavezom iz člana 25. Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope, a u cilju realizacije Programskih zadataka Vijeća ministara Bosne i Hercegovine za 2016 godinu, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, pripremiolo je **Četvrti izvještaj Bosne i Hercegovine o zakonodavnim i drugima mjerama na provođenju načela utvrđenih u Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope** (u daljem tekstu: Četvrti izvještaj). Proces izvještavanja također će poslužiti da se informišu domaće institucije, kao i šira javnost o dostignućima koje je Bosna i Hercegovina u izvještajnom periodu **od maja 2012. godine do 2016. Godine** ostvarila u segmentu poboljšanja i unapređenja položaja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini u različitim oblastima.

U svrhu upoznavanja institucija vlasti i šire javnosti podsjećamo da je na 1169. sjednici Komiteta ministara Vijeća Evrope održanoj 30. aprila 2013. godine na nivou zamjenika ministara **usvojena Okvirna struktura državnih izvještaja koji se dostavljaju u četvrtom ciklusu praćenja**. Nacrt forme državnih izvještaj pod četvrtim krugom monitoringa pripremljen je i odobren od strane Savjetodavnog komiteta na 46. Plenarnom sastanku koji je održan 8. marta 2013. godine.

Savjetodavni Komitet predlaže državni izvještaj iz Četvrtog ciklusa koji se sastoji od četiri glavna dijela:

1. **Prvi dio** se bavi praktičnim angažovanjem Država članica u cilju nastavka implementacije Okvirne konvencije, povećanjem učešća civilnog društva u procesu i nastavkom dijaloga sa Savjetodavnim komitetom.
2. U **drugom dijelu** se traže informacije o unapređenju prava pripadnika nacionalnih manjina, kao i o svim relevantnim preduzetim mjerama za rješavanje pitanja koja zahtijevaju hitne radnje koje su identifikovane u Trećem ciklusu monitoringa i pruža se prilika da Države članice daju procjenu bilo kojih drugih ključnih pitanja koja su izdvojena nakon tri ciklusa.
3. U **trećem dijelu** se traže informacije o napretku, po principu član po član, obraćajući posebnu pažnju na dalje preporuke koje su utvrđene u Trećem krugu monitoringa.
4. U **četvrtom dijelu**, Države članice se pozivaju da, kada je potrebno, odgovore na niz konkretnih pitanja koja se mogu pojaviti zbog određenih okolnosti unutar države.

Kontinuirana je i dobre suradnja sa tijelima Vijeća Evrope, a posebno sa Savjetodavnim komitetom Vijeća Evrope, čiju pomoć smo koristili s ciljem poboljšanja provođenja Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina od podnošenja Trećeg državnog izvještaja.

Uz Izveštaj u prilogu Vam dostavljamo „Revidirani Akcionog plana Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblastimazapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene zaštite 2013 – 2016“ (novo usvojeni dokumenti u referentnom izvještajnom periodu).

- Priprema Izvještaja

Kako bi se predstavnici nadležnih institucija na svim nivoima organizovanja u Bosni i Hercegovine i nacionalnih manjina upoznali sa metodologijom i strukturom izrade ovog Izvještaja, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je pismenim putem dostavilo dokument kojim je predviđena Okvirna struktura državnih izvještaja koji se dostavljaju u četvrtom ciklusu praćenja, a u skladu sa obavezom država iz člana 25. Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope. Naime, u cilju izrade ovog izvještaja pripremljeni su upitnici razvrstvani po članovima Okvirne konvencije, koji su distribuirani kako predstavnicima vlasti tako i civilnog društava na koji su isti u zadanom roku dostavili odgovore. Nakon objedinjavanja pristiglih odgovora sačinjen je radni dokument Četvrtog izvještaja. Metodologija izrade istog kao i radni dokument je prezentovan predstavnicima Radne grupe za izradu Četvrtog izvještaja, na sastanku održanom u Sarajevu dana 18.05.2016. godine.

Na pripremi ovog izvještaja sudjelovali su predstavnici Ministarstva civilnih poslova BiH, Ministarstva pravde BiH, Direkcija za evropske integracije BiH, Agencije za državnu službu BiH, Centralne izborne komisije BiH, Agencije za statistiku BiH, Visokog sudskog i tužilačkog vijeće BiH, Regulatorne agencije za komunikacije BiH, Federalnog ministarstva za unutrašnje poslove, Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke, Agencije za državnu službu Federacije BiH, Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ministarstva uprave i lokalne samouprave Republike Srpske, Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske, Vijeća za štampu u BiH, Radiotelevizije Bosne i Hercegovine, JP Radio televizija Republike Srpske, Odjel za javni registar Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Policija Brčko distrikta BiH, Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, Ministarstva obrazovanja Zeničko-dobojskog kantona, Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Zapadnohercegovačke županije, Grada Banja Luka, Doboje, Prijedor, Prnjavor, Trebinje, Bijeljina, Opštine Centar Sarajevo, Visoko, Viteza, Bihaća, Vijeća nacionalnih manjina pri Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Savjeta za nacionalne manjine pri Narodnoj skupštini Republike Srpske, Vijeće nacionalnih manjina Federacije BiH, Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo, Savez nacionalnih manjina Republike Srpske, Odbor za Roma pri Vijeću ministara BiH.

DIO I. PODIZANJE SVIJESTI O OKVIRNOJ KONVENCIJI VIJEĆA EVROPE I REZULTATIMA TREĆEG CIKLUSA MONITORINGA

U periodu od Trećeg izvještaja koji je Bosna i Hercegovina podnijela u maju 2012. godine, i nakon donošenja Rezolucije za praćenje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, dakle u periodu od 4 godine prije svega smo upoznali sve relevantne subjekte koji rade na implementaciji Okvirne konvencije i Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine sa Rezolucijom i pokrenuli aktivnosti na implementaciji preporuka navedenih u njoj. Proritet je dat zaokruženju zakonodavnog sustava u smislu bolje zaštite i unapređenja položaja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. Dokument Rezolucija sa preporukama u pogledu Bosne i Hercegovine također je postavljena i na Web stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine na engleskom i na jednom od jezika u službenoj upotrebi u Bosni Hercegovini.

Realizirano je više projektnih i programskih aktivnosti a posebno treba istaći Zajednički projekt Vijeća Evrope i Evropske unije „Unapređenje ljudskih prava i zaštite manjina u jugoistočnoj Evropi“ koji se fokusira na poboljšanje ostvarivanja prava manjina na raznim nivoima vlasti u Jugoistočnoj Evropi na osnovu standarda Vijeća Evrope u ovoj oblasti, a naročito u cilju nastavka implementacije Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope i Evropske povelje o regionalnim ili manjinski jezicima na lokalnom nivou u jednom broju lokalnih zajednica. Korisnice ovog zajedničkog projekta pored Bosne i Hercegovine su Albanija, Hrvatska, Crna Gora, Srbija, „Bivša Jugoslovenska Republika Makedonija“ i Kosovo.

Realizacijom ovog projekta realizirana su tri značajna segmenta koji doprinose ostvarivanju općeg cilja i poboljšanju ostvarivanja prava manjina:

- Pružena je podrška lokalnim samoupravama da ojačaju politike i kapacitete za primjenu preporuka o manjinskim pravima u praksi. Pored 6 opština u Bosni i Hercegovini izabrano je i 30 općina u ostalim zemljama jugoistočne Evrope (**Bosanska Krupa, Gradiška, Grad Sarajevo, Prijedor, Prnjavor, Jablanica**).
- Za ove općine je osigurana i razmjena dobrih praksi među opštinama koje učestvuju u projektu i razvoj prilagodljivih modela za korištenje u drugim opštinama u regiji jugoistočne Evrope;
- Pružena je i podrška izmjenama zakonodavstva i politika na nivou centralne vlasti na osnovu dokaza sa lokalnog nivoa, zajedno sa preporukama iz izvještaja monitoringa Vijeća Evrope.

Bosanska Krupa

Projektna ideja je bila da se kreira mobilni vrtić u djelu gdje žive Romska djeca i da se poveća broj romske djece koji pohađaju predškolsko obrazovanje.

Članovi instrumenta Vijeća Evrope na koje se projekt odnosi -Jednak pristup obrazovanju (projekat u Bosanskoj Krupi)

Član 12. Okvirne konvencije

„Članice se obavezuju da unapređuju jednake mogućnosti pristupa obrazovanju na svim stupnjevima za pripadnike nacionalnih manjina“.

Gradiška

Projektna ideja je bila da se kreira opštinska Web platforma gdje postoje relevantne informacije prevedene na jezicima manjina koji žive u Gradišci.

Članovi instrumenta Vijeća Evrope na koje se projekt odnosi

-Upotreba jezika u javnoj upravi (projekat u Gradiški)

Član 10. Okvirne konvencije

„U oblastima koje su tradicionalno ili u znatnom broju naseljene pripadnicima nacionalnih manjina, ukoliko ti pripadnici to zatraže, i kada taj zahtjev odgovara stvarnoj potrebi, članice će nastojati da osiguraju koliko je to moguće, uvjete koji bi omogućili da se jezik manjine koristi u odnosima između tih pripadnika i organa uprave“.

Član 10. Evropske povelje (ukoliko broj pripadnika nacionalnih manjina to opravdava, potrebno je osigurati da upravna tijela i javne službe u određenoj mjeri i na određeni način koriste regionalne ili manjinske jezike)

-Mediji i informisanje (projekti u Gradišci i Prijedoru)

Član 9. Okvirne konvencije

4. „...članice će usvojiti adekvatne mjere da se pripadnicima nacionalnih manjina olakša pristup sredstvima javnog informisanja i u cilju podsticanja tolerancije i omogućavanja kulturnog pluralizma“.

Član 11. Evropske povelje (javni mediji treba da uključuju ili medije nacionalnih manjina ili odgovarajuće sadržaje na jezicima nacionalnih manjina)

-Toponimi na jezicima manjina (projekti u Gradišci i Prijedoru)

Član 11. Okvirne konvencije

„3. U oblastima tradicionalno naseljenim znatnim brojem ljudi koji pripadaju nacionalnoj manjini, članice će nastojati ... da tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i drugih topografskih oznaka namijenjenih javnosti budu ispisani i istaknuti na lokalnom jeziku kada postoji dovoljan zahtjev za takvim oznakama“.

Član 10. (2)g Evropske povelje

Upotreba ili uvođenje, ukoliko se to pokaže neophodnim, zajedno sa nazivom na službenom jeziku, tradicionalnih i ispravnih oblika naziva mjesta na regionalnim i manjinskim jezicima

Grad Sarajevo

Projektna ideja je bila da se kreira platforma za nacionalne manjina u Gradu Sarajevu kojim će se promovirati njihova tradicija, kultura i istorija koja će također poslužiti i za podizanje svijesti o manjinskim pravima i potrebama.

Prijedor

Projektna ideja je bila fokusirana na unapređenju realizacije prava Ukrajinske manjina koja živi u Prijedoru.

Članovi instrumenta Vijeća Evrope na koje se projekt odnosi -Pravo na kulturu (projekti u Gradu Sarajevu i Prijedoru)

Član 5. Okvirne konvencije

1. „Članice se obavezuju da unapređuju uvjete potrebne za održavanje i razvijanje kulture pripadnika nacionalnih manjina i očuvanje neophodnih elemenata njihovog identiteta: naime, vjere, jezika, tradicije i kulturnog naslijeđa“.

Član 12. Evropske povelje (kulturne aktivnosti i ustanove treba da njeguju i kulturu nacionalnih manjina)

Prnjavor

Projektna ideja je bila fokusirana na upotrebi i učenju jezika nacionalnih manjina u opštini Prnjavor.

Članovi instrumenta Vijeća Evrope na koje se projekt odnosi Obrazovanje na/učenje jezika nacionalne manjine (projekti u Prnjavoru, Prijedoru i Gradiški)

Član 14. Okvirne konvencije

2. „U oblastima koje su tradicionalno ili u znatnom broju naseljene pripadnicima nacionalnih manjina, ako ima dovoljno zahtjeva, članice će nastojati da osiguraju ... da pripadnici tih manjina imaju odgovarajuće mogućnosti da imaju nastavu na maternjem jeziku ili dodatnu nastavu na tom jeziku“.

Član 8. Evropske povelje (osiguravanje svih nivoa obrazovanja, barem u određenoj mjeri, na relevantnom regionalnom i manjinskom jeziku)

Jablanica

Projektna ideja je bila na podrški romske zajednice u njihovom organizovanju i podršci razvoju koordinacionog tijela.

Članovi instrumenta Vijeća Evrope na koje se projekt odnosi Član 15: Efikasna participacija (projekat u Jablanici)

„Članice će stvoriti neophodne uvjete za efikasno učešće pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, društvenom i ekonomskom životu i javnim poslovima, naročito onim koji se njih tiču“.

Vrlo je značajno napomenuti iznačaj “Seminara o Romima” koji je održanu Sarajevu, 18 i 19. juna 2015. godine, u organizaciji Vijeća Evrope i Delegaciji Evropske unije u Bosni i Hercegovini. Zaključci sa ovog Seminara su se odnosili na poboljšanje više raznih segmenata života i položaja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini, a to su oblasti upis u matične knjige rođenih, strukovno obrazovanje i zapošljavanje, obrazovanje, socijalna pitanja, zdravstvena zaštita i stanovanje.

Vijeće Ministara Bosne i Hercegovine je i u ovom proteklom periodu od 4 godine, u dogovoru sa predstavnicima nacionalnih manjina (te uključivanjem u pojedinim programima rada Vijeća ministara Bosne i Hercegovine), konkretnim mjerama i aktivnostima radilo na zaštiti i promoviranju položaja nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine, te rješavanju otvorenih pitanja sa kojima se još uvijek suočavaju nacionalne manjine, kao i na potpunoj sprovedbi Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini.

U izradi Četvrtog izvještaja sudjelovala su nadležna ministarstva i druga tijela na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, te udruženja i ustanove nacionalnih manjina, čija su mišljenja inkorporirana, kako bi ovaj izvještaj bio što realniji, potpuniji i objektivniji. Izvještaj je nastojao da uključi i upute, instrukcije i pitanja Vijeća Evrope sa prikazom trenutnog stanja i položaja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine u postupku za izradu Četvrtog izvještaja, kao nosilac aktivnosti na pripremi ovog dokumenta, u okviru aktivnosti monitoringa ostvarilo je suradnju i komunikaciju sa svim relevantnim organizacijama koje okupljaju manjinske zajednice u Bosni i Hercegovini. Ovaj metod komunikacije je relizirana na način što je Ministarstvo na odgovarajući način obavijestilo nevladine udruge/udruženja manjinskih zajednica da predstoji priprema i izrada Četvrtog izvještaja, te ih pozvalo da daju svoja mišljenja, sugestije, prijedloge i poglede u vezi sa principima utvrđenim u Okvirnoj konvenciji. Većinja njih je odgovorila u pisanoj formi, izrazile svoje stavove i mišljenja, dok su pojedine nevladine organizacije Roma organizirale savjetovanje i konferencije na kojim su učestvovali pored nevladinog sektora i predstavnici vlasti i Ministarstva. Posebno je važno ovde istaći ulogu Odbora za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, kao savjetodavnog i koordinirajućeg tijela Vijeća ministara BiH. Iz odgovora je vidljivo da su vlasti upoznate sa tekućim problemima manjina u njihovim zonama odgovornosti, a posebno Roma, te preduzimaju sukladno njihovim mogućnostima korake u pravcu poboljšanja njihovog položaja i prava.

U izradi Izvještaja u punoj mjeri su uvažena mišljenja i stavovi do kojih su došle Vijeća (Savjeti) za nacionalnih manjina na svim nivoima, te udruga/udruženja koje su istraživale položaj manjina kao i udruga/udruženja koje se u svom svakodnevnom radu susreću sa problemima manjinskih zajednica u Bosni i Hercegovini kao što su: Centar civilnih inicijativa – Sarajevo, Centar za promociju civilnog društva – Sarajevo, Centara za ljudska prava, Sarajevo, Helsinški komitet za ljudska prava BiH, Biro za ljudska prava Tuzla, Vijeće za štampu u BiH. O položaju Roma u Bosni i Hercegovini u najvećoj mogućoj mjeri su respektirani stavovi i mišljenja Odbora za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine i drugih značajnih romskih udruženja na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine. Sve ove konsultacije i razmjene mišljenja se obavljaju u kontinuitetu u prethodnim godinama i bile su sastavni dio aktivnosti za pripremu Četvrtog izvještaja. Nakon formulacije nacrtu Izvještaja isti je stavljen na uvid i mogućnost davanja komentara, mišljenja i primjedbi svim relevantnim faktorima državnog i nevladinog sektora.

Prilikom sačinjavanja ovog izvještaja nažalost nisu mogli biti korišćeni rezultati Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u Bosni i Hercegovine koji je realizovan krajem 2013. godine, što je za državu predstavljalo problem da se odgovarajućim mjerama i politikama utiče na poboljšanje i unapređenje položaja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini (zadnji popis stanovništva Bosne i Hercegovine bio još 1991. godine). Objavljeni su preliminarni rezultati Popisa stanovništva 1. jula 2016. godine. Prema konačnim, međunarodno usporedivim rezultatima popisa stanovništva, u Bosni i Hercegovini živi 3.531.159 stalnih stanovnika. Od toga, u entitetu Federacija BiH živi 2.219.220 stanovnika (62,85 posto), u entitetu Republika Srpska 1.228.423 stanovnika (34,79 posto) te u Distriktu Brčko BiH 83.516 stanovnika (2,37 posto).

Kada je riječ o nacionalnoj strukturi, u Bosni i Hercegovini živi 50,11 posto stanovnika koji su se izjasnili kao Bošnjaci, njih 30,78 posto izjasnilo se kao Srbi, a Hrvata je 15,43 posto. Nacionalno se nije izjasnilo 0,77 posto stanovništva, dok je manje od 3 posto (**96. 539 osoba**) u kategoriji 'ostalih', u što ulaze pripadnici 17 nacionalnih manjina te druge etničke skupine.

DIO II. PREGLED UNAPREĐENJA PRAVA PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA U PROTEKLOM PERIODU

OSTVARENI NAPREDAK

U odnosu na posmatrani izvještajni period u okviru sačinjenog izvještaja prezentirane su informacije o ostvarenom napretku u segmentu zaštite i unapređenja položaj nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. Najvažnije od njih odnose se na zakonodavne aktivnosti, unapređenje institucionalnog okvira, planske i strateške aktivnosti.

Bosna i Hercegovina je osigurala uključenost udruženja nacionalnih manjina u radu državnih i entitetskih Vijeća/savjete za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i entitetskim parlamentima/ Narodnoj skupštini, kao i Odbora za Rome koji je formiran pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine čime je osigurana participacija svih nacionalnih manjina u parlamentanoj i izvršnoj vlasti.

U Bosni i Hercegovini je usvojen i postoji zakonski okvir (Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. -2003. godine, Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Republike Srpske - 2005. godine, Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Federaciji BiH - 2008. godine). Također slične zakone su donijeli i Vlada Brčko distrikta BiH i neki od kantona Federacije BiH (tri kantona). Na osnovu iskazanih potreba nacionalnih manjina potrebno je poboljšati određene segmente Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u BiH.

U cilju unapređenja primjene zakona pokrenute su aktivnosti na Izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina, na zahtjev nekih od nacionalnih manjina (Austrijanaca, Bugara, Palestinaca i Sirijaca). Navedene izmjene će dati odgovore na neka od slijedećih pitanja:

- član 1. vezano za definiciju nacionalne manjine (poziva se u članu 3.);
- potrebnu definisanja pojma “nacionalne manjine”,
- da li ostaviti nabranje nacionalnih manjina u članu 3. ili napisati posebne kriterije (zahtjevi Austrijske, Bugarske, Palestinaca i Sirijaca nacionalne manjine);
- razmotriti član 21. učešće u radu Vijeća nacionalnih manjina kao tijela Parlamentarne skupštine BiH;
- drugi prijedlozi proizašli iz dosadašnje primjene Zakona.

Navedenim promjena neophodno je u cjelini harmonizirati Zakon sa regulativom Evropske unije i Vijeća Evrope iz ove oblasti.

Provedeno je više aktivnosti koje imaju za cilj unapređenje primjene ove konvencije a najznačajnija je prijedlog „Strateške platforme za rješavanje pitanja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini“ - dokumenta koji je indentifikovao relevantne životne oblasti i sadržaje nacionalnih manjina i definisao konkretne korake sa ciljem poboljšanja njihovog ukupnog društvenog statusa. Na taj način će se postići veći stepen sigurnosti i stabilnosti u zemlji kroz poticanje poštivanja raznolikosti, unapređenje konsenzusa, inkluzivni politički diskurs i demokratske prakse upravljanja. U ovom trenutku očekujemo saglasnost Vlade Republike Srpske, te da nakon dobijanja svih pozitivnih mišljenja ovaj dokument usvoji Vijeće ministara Bosne i Hercegovine.

Bosna i Hercegovina je ratifikovala i Evropsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima, (2010. godine), kao post-prijemnu obavezu prema Vijeću Evrope. U tom smislu Bosna i Hercegovini će nakon provedenog popisa stanovništva, na područjima/gradovima u kojima žive pripadnici nacionalnih manjina tradicionalno ili u znatnijem broju, provesti procjenu potreba pripadnika nacionalnih manjina u vezi sa korištenjem manjinskih jezika u odnosima sa sudskim, upravnim organima i potrebi za nastavom na jezicima pojedinih nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. U julu 2015. godine Bosna i Hercegovina je usvojila Drugi izvještaj Bosne i Hercegovine o provođenju mjera i načela utvrđenih Evropskom poveljom o regionalnim ili manjinskim jezicima i prosljedila ga na razmatranje Vijeću Evrope. Početkom 2016. godine

realizirana je i terenska posjeta (Sarajevo i Banja Luka) Komiteta eksperata Vijeća Evrope koja prati implementaciju ove Povelje. U februaru 2016. godine Komitete eksperata usvojio je i Izvještaj o Bosni i Hercegovini 18. marta 2016. godine na svom 53. sastanku, te posebno definisao pet prioriteta:

1. Uspostava strukturisane politike i poduzmu fleksibilne mjere s ciljem olakšavanja primjene povelje, uključujući sve potrebne prilagodbe zakonodavstva;
2. Osiguraju odgovarajuće forme i resurse za podučavanje na manjinskim jezicima;
3. Uspostave programa za finansiranje kulturnih aktivnosti i sadržaja u vezi sa manjinskim jezicima;
4. Poduzmu odgovarajuće mjere kako bi javni emiteri nudili programe na manjinskim jezicima;
5. Usvoje i koriste tradicionalne oblike naziva mjesta na manjinskim jezicima.

Ojačana je uloga i finansiranje Vijeća/savjeta za nacionalne manjine pri Parlamnetarnoj skupštine BiH i predstavnika nacionalnih manjina te nevladinih udruga, finansijska podrška, kao i njihove veće uključenosti u rad tijela državne vlasti na državnom, etitetskom, kantonalnom i lokalnim nivoima. Važne su zajedničke i kontinuirane akcije vijeća/savjeta, udruženja nacionalnih manjina, njihova međusobna saradnja i saradnja sa nevladinim organizacijama za zaštitu ljudskih prava u promovisanju demokratije i zaštite prava i položaja nacionalnih manjina.

Nastavljena je uspješno implementacija Revidiranog akcionog plana Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite, što je neophodan uslov da se u narednom periodu kvalitativno i kvantitativno planiraju stvarne potrebe romske populacije u ove tri oblasti. Obzirom da važnost Revidiranog akcionog plana koji ističe krajem 2016. godine, programskim aktivnostima Ministarstva za 2016. godinu predviđeno je u ovoj godini izradimo novi Akcioni plan Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2017. - 2020. godine. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je nastavilo i da redovno svake godine u okviru budžeta resornog ministarstva za ljudska prava i izbjeglice izdvaja sredstva (cca.: do 2,5 mil KM) namjenjena za implementaciju istih.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je zatražilo da svi organa vlasti, budžetskih institucija, na čijem području žive Romi, planiraju finansijska sredstva za rješavanje problema Roma prema usvojenom Akcionom planu što su neke od institucija i učinile - posebno na lokalnom nivou, te se izdvajaju značajna sredstva za potrebe rada udruženja nacionalnih manjina.

Pored ovih aktivnosti resorno ministarstvo redovno osigurava i obezbjeđuje podršku radu i aktivnostima Odbora za Rome Bosne i Hercegovine pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine koji je savjetodavno i koordinirajuće tijelo i koje također prati i vrši monitoring provođenja i strategije i akcionih planova. A ove godine izdvjena su i budžetska sredstva za projekte ostalih nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. Usvojena je Odluka za dodijelu finansijskih sredstava u iznosu od 70.000 KM za rad i aktivnosti udruga/udruženja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini za 2016. godinu.

Nastavljeno je i širenje mreže nevladinih udruga nacionalnih manjina, a posebno Roma, i njihovo umrežavanje na razini Bosne i Hercegovine (ima oko 90 zvanično registrovanih romskih udruženja, 64 udruženja nacionalnih manjina i 9 saveza u Bosni i Hercegovini).

U kontinuitetu se realizira proces sagledavanja i mapiranja potreba u narednom periodu i planiranja sredstva za provođenje Strategije i Akcionih planova za rješavanje problema Roma u Bosni i Hercegovini.

Bosna i Hercegovina sudjeluje aktivno u implementaciji projekata Vijeća Evrope i Evropske unije poput projekta „Unapređenje ljudskih prava i zaštite manjina u jugoistočnoj Evropi“, kao i u radu tijela Vijeća Evrope, Komitetu eksperata za romska pitanje Vijeća Evrope - CAHROM, i potiče regionalnu saradnju, organiziranjem regionalnih konferencija i tematskih posjeta. U proteklom periodu Bosna i Hercegovina je predsjedavala Dekadom Roma 2005-2015. U okviru predsjedavanja BiH Vijećem Evrope održane su značajne konferencije i na temu položaj nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini (projekat Vijeća Evrope „Kulturne rute“, radionica o Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina i Evropskoj Povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima, okrugli sto na temu ”Nacionalne manjina i demokratski odnosi-institucionalni okviri”, konferencija „Manjinska prava u podijeljenim zajednicama“, okrugli stol o

nacionalnim manjinama, konferencija „Manjine i izborni zakon“ i dr.) koje su organizovane tokom 2014. i 2015. godine.

Na osnovu gore navedenog smatramo da se u Bosni i Hercegovini, u posljednje vrijeme ulažu znatni naponi na unaprjeđenju i poboljšanju položaja zaštite i unapređenja položaj nacionalnih manjina. Za očekivati je da će se i približavanjem Bosne i Hercegovine u pravcu europskih integracija i svih pozitivnih strana koje taj proces nosi sa sobom, dodatno poboljšati uvjeti za ostvarivanja prava nacionalnih manjina.

Aktivnosti na izradi "Strateške platforme za rješavanje pitanja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini":

Planske i strateške aktivnosti: Pojedina udruženja nacionalnih manjina i njihove asocijacije kao i međunarodne NVO a posebno Misija OSCE- a u Bosni i Hercegovini pokazale su interes da se u rješavanju problema nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini pristupi na organizovan i planski način izradom "Strateške platforme za rješavanje pitanja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini"

„Stratešku platformu za rješavanje pitanja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini“ - dokumenta koji je identifikovao relevantne životne oblasti i sadržaje nacionalnih manjina i definisao konkretne korake sa ciljem poboljšanja njihovog ukupnog društvenog statusa (do kraja juna 2016).

Glavni cilj izrade Strateške platforme za rješavanje pitanja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Strateška platforma) je podržati nadležne vlasti u Bosni i Hercegovini u provedbi njenih međunarodnih obaveza u oblasti zaštite prava nacionalnih manjina. Na taj način će se postići veći stepen sigurnosti i stabilnosti u zemlji kroz poticanje poštivanja raznolikosti, unapređenje konsenzusa, inkluzivni politički diskurs i demokratske prakse upravljanja. Provedba platforme će povećati sposobnost vlasti za reguliranje i zaštitu prava nacionalnih manjina. Pored Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Misije OSCE-a u BiH i Vijeće nacionalnih manjina je bilo jedno od tijela koje je iniciralo pokretanje izrade dokumenta Strateške platforme.

Strateška platforma predviđa tri glavna cilja/rezultata:

Prvi rezultat/cilj se odnosi na analizu položaja nacionalnih manjina u zemlji, na temelju postojećih izvještaja i podataka prikupljenih od udruženja nacionalnih manjina. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH ima koordinirajuću ulogu u projektu. Misija OSCE-a u BiH usmjerava i olakšava cjelokupan proces kroz saradnju i inkluzivnost svih aktera.

Drugi rezultat/cilj je usmjeren na izradu dokumenta Strateške platforme, koji je uključivao predstavnike nacionalnih manjina (predstavnike vijeća/savjeta i saveza nacionalnih manjina), kao i predstavnike nadležnih institucija svih nivoa vlasti zaduženih za zaštitu i provedbu prava nacionalnih manjina.

Treći rezultat/cilj se odnosio na unapređenje sposobnosti nadležnih organa i vlasti u Bosni i Hercegovini, za provedbu Strateške platforme i obaveza u oblasti zaštite prava nacionalnih manjina. To će se postići kroz postizanje širokog konsenzusa o Strateškoj platformi među svim nivoima vlasti i javnosti.

Unapređenje prava pripadnika romske nacionalne manjine

U cilju nastavka obezbjeđenja adekvatnog rješavanja problema Roma, jedne od najbrojnijih i najugroženije nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini i u toku ovog izvještajnog perioda, nastavljeno je sa realizacijom i implementacijom, strateških dokumenta za unapređenje prava pripadnika romske nacionalne manjine i to: Strategije Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma (2005. godina), Akcionog plan za rješavanje problema Roma iz oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite, od strane Vijeća ministara BiH (2008. godina), Plana akcije o obrazovnim potrebama Roma (2010. godina).

U periodu od 2009 – 2015. godine u budžetu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH je izdvojeno 17.337.000 za zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje i zdravstvenu zaštitu Roma. Pored ovoga u navedenom periodu su izdvojena i sufinansirajuća sredstva u iznosu od 9.378.308,57 KM iz čega proizilazi da je izdvojeno ukupno 26.715.308,57 KM za rješavanje problema Roma.

U okviru ovog izvještaja polazimo od međunarodnog standarada, prema kojem se odnos prema manjinama i ostalim ranjivim kategorijama u okviru procjene stanja ljudskih prava prepoznaje kao indikator prema kojem se mjeri demokratičnost jednog društva, zbog čega odnos prema manjinama predstavlja indikator kojim se mjeri ostvareni napredak Bosne i Hercegovine u procesu euroatlantskih integracija.

Međutim, bez obzira na pozitivne pomake i postignute rezultate, romska populacija u u Bosni i Hercegovini i dalje prolazi kroz iste probleme i izazove socijalnog isključivanja i vidnog siromaštva.

U tom smislu nametnula se kao nužna potreba za revizijom postojećeg Akcionog plana za Rome. Kao polazna osnova za njegovu reviziju poslužili su sadržaj i ciljevi Deklaracije Dekade uključenja Roma 2005-2015., ali i Okvir Evropske unije za nacionalne strategije integracije Roma do 2020.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, donijelo je na 75. sjednici održanoj 11.12.2013.godine Revidirani Akcioni plan za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013 – 2016 (u daljem tekstu: RAP)

U izradi istog bili su uključeni nadležni organi i institucije Bosne i Hercegovine, entiteta, Brčko Distrikta i kantonalnih vlasti, kao i predstavnici romskog nevladinog sektora.

U okviru RAP-a utvrđeno je više ciljeva i mjera utvrđenih prema vremenskom okviru, naznačavanjem odgovornih institucija i organizacija za njihovo provođenje, posebnih indikatora praćenja, plana potrebnih budžetskih sredstava za realizaciju.

U svrhu pripreme cjelovite informacije, analizirane su aktivnosti preduzete u cilju ispunjenja ciljeva. Analizirane su raspoložive informacije dostavljene od strane institucija i organizacija uključenih u realizaciju RAP-a za Rome.

Želimo napomenuti da je Odlukom o kriterijima za dodjelu sredstava za rješavanje problema Roma u oblastima stambenog zbrinjavanja, zapošljavanja i zdravstvene zaštite za 2015. godinu dodjeljena su finansijska sredstava u iznosu od 2.750.000,00 KM za ove oblasti. Ovom Odlukom utvrđuju se kriteriji, postupak i način dodjele sredstava za rješavanje problema Roma u oblastima stambenog zbrinjavanja, zapošljavanja i zdravstvene zaštite za 2015.godinu. Sredstva se raspoređuju se na sljedeći način: za stambeno zbrinjavanje Roma 1.670.000,00 KM, za zapošljavanje Roma 700.000,00 KM, za zdravstvenu zaštitu Roma 350.000,00 KM i aktivnosti na ažuriranju podataka o potrebama Roma u BiH 30.000,00 KM. Međutina izvještaj o realizaciji ovih sredstava još nismo dobili jer se realizacija i implementacija ovih sredstava vrši tokom 2016. godine.

Izvještaj o realizaciji programa i aktivnosti utvrđenih Revidiranim akcionil planom (RAP-om)

- Zapošljavanje Roma

Usvajanjem Revidiranog Akcionog plana za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013. -2016., nastavljene su i aktivnosti na poboljšanju procesa zapošljavanja Roma.

Svake godine se redovno planiraju finansijska sredstva za zapošljavanje Roma, koja nisu dovoljna da zadovolje sve potrebe.

Ovaj strateški cilj treba da se realizuje se provođenjem sljedećih programa:

1. Programi za podsticanje zapošljavanja Roma

2. Program za obrazovanje, do(pre)kvalifikovanje Roma sa evidencije zavoda za zapošljavanje (u daljem tekstu: ZZ)
3. Priprema inicijativa za izmjene i dopune zakonske regulative koja dotiče zapošljavanje Roma
4. Kreiranje i provođenje javnih kampanja u saradnji sa romskim NVO-ima, uz učešće ZZ.

Realizovane su dvije mjere iz Revidiranog akcionog plana; sufinansiranje poslodavca i finansiranje samozapošljavanja Roma. Program zapošljavanja Roma implementiraju entitetski zavodi za zapošljavanje i zavod Brčko distrikta BiH, a na osnovu Memoranduma o implementaciji koji zavodi svake godine potpisuju sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH. Zavodi su u svoj sastav Komisija za odabir korisnika sredstava za zapošljavanje Roma uključili i predstavnike romskog nevladinog sektora, što je do sada i bila praksa i što se u potpunosti i poštuje.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je u 2013. godini za zapošljavanje Roma izdvojilo 710.000 KM. Zavodi su sredstva plasirali putem javnih poziva i ukupno je u 2013. godini bio 141 korisnik sredstava za programe zapošljavanja i samozapošljavanja Roma. U 2014 godini ministarstvo je izdvojilo 500.000 KM za programe zapošljavanja i samozapošljavanja Roma. U 2014. godini za zapošljavanje Roma izdvojeno je 500.000 KM za zapošljavanje i samozapošljavanja Roma i to: u FBiH 313.300,00 KM, za zapošljavanje Roma u RS 156.700,00 KM i za zapošljavanje Roma u BD 30.000,00 KM. Po osnovu dodijeljenih sredstava Zavod za zapošljavanje RS je dodijelio sredstva za 40 korisnika a Zavod za zapošljavanje BD za 2 korisnika. Zavod za zapošljavanje FBiH kasni u implementaciji granta i tek u decembru 2015. godine je raspisao javni poziv. Sredstva su plasirana putem javnih poziva.

Ukupan broj od 475 Roma do sada, koji su prošli kroz programe zapošljavanja Roma, predstavlja pozitivne napore i rezultate, bez obzira na iskazane mnogo veće potrebe.

Problemi u realizaciji dosadašnjih programa zapošljavanja, s kojima su se susreli zavodi/služba za zapošljavanje i dalje su prisutni, a posebno se ističu slijedeći problemi: niska kvalifikaciona struktura, nedovoljno znanje i vještine za vođenje samostalnog posla, mali interes poslodavaca da zaposle Rome, nedostatak dobre komunikacije i koordinacije, itd.

Potrebno je u buduću više raditi na integralnom pristupu, tj. povezivanju stambenog zbrinjavanja i zapošljavanja.

Što se tiče programa do(pre)kvalifikacije određen broj Roma sa evidencije stekao je određena znanja i vještine putem NVO kao i Crvenog križa /krsta BD (npr. Obuka rada na računaru., Projekat“ Mlade/i Romkinje i Romi sa biznis idejama do uspjeha“.Zavod nude mogućnost svakom licu, koje se prijavi za sredstva podrške samozapošljavanja, a koje se nalazi na aktivnoj evidenciji Zavoda da bude edukovano iz preduzetništva, a isto može ostvariti putem CISO centra. Zavodi u sklopu dodjeljivanja grant sredstava za zapošljavanje Roma, koja im budu doznačena od strane Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, kreira javne pozive za poslodavce kojima se nastoji unaprijediti zapošljavanje Roma.

Stambeno zbrinjavanje Roma

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Vijeće ministara BiH je donijelo odluku da planira u državnom budžetu 3.000.000 KM za rješavanje problema Roma, svake godine. Od ovog iznosa, 2.000.000 KM se dodjeljuje za stambeno zbrinjavanje Roma, na godišnjem nivou.

Na osnovu planiranog budžeta, Ministarstvo svake godine objavljuje Javni poziv za podnošenje projekata za stambeno zbrinjavanje Roma, i na osnovu utvrđenih prioriteta na terenu donosi se odluka koji projekti će biti finansirani iz ovih budžetskih sredstava.

Budžetska sredstva su uvećana sa sufinansirajućim sredstvima implementatora i lokalnih nivoa vlasti, što je omogućilo veći broj stambenih jedinica.

Prioritet je dat izgradnji stambenih jedinica Roma, rekonstrukciji i poboljšanju životnih uslova i infrastrukture, za socijalno najugroženije romske porodice.

Ovaj strateški cilj realizuje se provođenjem sljedećih 6 programa:

Program 1: Donijeti regulacione planove u svrhu legalizacije neformalnih naselja (legalizacije bespravno izgrađenih stambenih objekata) Osigurati prostorno uređenje i opremanje lokacija naseljenih Romima.

Za 2013. i 2014. godinu ukupno je odobreno 14 projektnih prijedloga za izgradnju infrastrukturnih objekata, a primjetan je i broj domaćinstava sa pristupom komunalnoj infrastrukturi. Nije evidentirano da je bilo donesenih odluka o subvenciji legalizacije bespravno izgrađenih individualnih stambenih objekata po povoljnijim uvjetima, ali je ipak povećan broj legalizovanih stambenih jedinica. U pojedinim općinama je omogućena besplatna pravna pomoć u svrhu rješavanja stambene problematike Roma, gdje je od ukupno anketiranih 40 općina njih 34 odgovorilo da imaju mogućnost pružanja besplatne pravne pomoći, a od njih u 25 je pružena ova pomoć dok u 9 nije jer nije bilo zahtjeva. Od 6 općina nismo dobili podatke.

Program 2: Uključiti romske porodice u socijalne programe stambenog zbrinjavanja

Lista potencijalnih korisnika programa socijalnog stanovanja se radi posebno za svaku općinu/BD BiH kojoj su dodijeljena sredstva po osnovu projekte za izgradnju stambenih jedinica. Do sada je doneseno je oko 14 Odluka opštinskih vijeća o dodijeli lokacija za socijalnu stanogradnju – 14 (Zenica, Bihać, Mostar, Kakanj, Breza, Bugojno, Zavidovići – zgrade),(Teslić, Donji Vakuf, Lopare, Živinice, Trebinje, Brčko distrikt, Prnjavor –kuće. Što se tiče postojećih stambenih jedinica za moguću prenamjenu u Republici Srpskoj postoji jedan i to je bivša kasarna u Svodnoj, opština predložila za stambeno zbrinjavanje Roma, u Brčko Distriktu, ima 12 stambenih jedinica po ovoj namjeni za stambeno zbrinjavanje Roma, dok za Federacija BiH nema podataka. Trenutno nema izgrađenih projekata za njihovu prenamjenu, a u Brčko Distriktu, se očekuje da će biti izrađeni u 2015. godini sredstvima koja će biti obezbjeđena iz projekata koja se vode na nivou BiH. Do sada je dodijeljeno oko 80 stambenih jedinica iz programa socijalnog stanovanja romske populacije.

Program 3: Poboljšati stambene uslove kroz osiguranje primjene propisa o minimumu stambenih uslova.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je 26. juna 2013. godine donijelo Standarde za sanaciju i izgradnju stambenih jedinica i objekata u svrhu stambenog zbrinjavanja Roma u BiH koji su 8.7.2014. godine objavljeni u Službenom glasniku BiH broj 53. Ovim Standardima se utvrđuje sadržaj i veličina stambene jedinice prema broju članova domaćinstva, te vrsta i obim radova za sanaciju-poboljšanje uslova stanovanja i izgradnju stambenih objekata. Nadležnom općinskom organu i ostalim predstavnicima lokalne zajednice kao i njihovim partnerima, te stručnim institucijama, ovim se standardima daju smjernice za izradu projekata i procjene vrijednosti sanacije i izgradnje stambenih objekata. Ažurirane evidencije neuslovnih stambenih jedinica su uspostavljene u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu, dok za Federaciju BiH nema podataka.

Lista potencijalnih korisnika programa sanacije/rekonstrukcije neuslovnih stambenih jedinica i provjera vlasničkog statusa se vrši posebno za svaku općinu kojoj su dodijeljena sredstva po osnovu projekte za izgradnju stambenih jedinica. Projektni prijedlozi sanacije/rekonstrukcije neuslovnih stambenih jedinica su izrađeni za one općine za koje su Implementatori aplicirali po Javnom pozivu za stambeno zbrinjavanje Romskih porodica u 2012., 2013. i 2014. godini. Broj implementiranih projektnih prijedloga sanacije/rekonstrukcije neuslovnih stambenih jedinica je 18, od toga 15 – projektima iz 2012./2013. i 3 projektima iz 2013./2014.

Program 4: Podržati izgradnju stambenih jedinica za porodice koje imaju riješene imovinsko-pravne odnose na zemljištu.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je kroz ova sredstva maksimalno nastojala da podržava izgradnju stambenih jedinica za porodice koje imaju riješene imovinsko-pravne odnose na zemljištu. Lista

potencijalnih korisnika za dodjelu pomoći za stambeno zbrinjavanje se vrši posebno za svaku općinu kojoj su dodijeljena sredstva po osnovu projekte za izgradnju stambenih jedinica.

Projektne prijedlozi za dodjelu pomoći za stambeno zbrinjavanje Roma urađeni su sa zakonom propisanom projektnom dokumentacijom za one općine za koje su Implementatori aplicirali po Javnim pozivima za stambeno zbrinjavanje Romskih porodica u 2013., 2014. i 2015. godini.

Program 5: Stvaranje pretpostavki za korištenje i realizaciju sredstava iz budžeta i donatorskih sredstava u svrhu za realizaciju Akcionog plana.

Do sada je doneseno 5 lokalnih akcionih planova od strane općina. Broj implementiranih projekata za 2012/2013 -2013/2014 iznosi 31.

Program 6: Podići svijest o značaju adekvatnog stanovanja i osigurati podršku lokalnih zajednica za provođenje stambenih programa.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH redovno organizuje referalne sastanke sa romskim nevladinim organizacijama na kojima učestvuju i predstavnici lokalne vlasti. Na ovim sastancima se između ostalog govori i o značaju adekvatnog stanovanja i mogućnostima osiguranja podrške lokalnih zajednica za provođenje stambenih programa. U toku 2013. i 2014. godine organizovano je 8 referalnih sastanaka sa romskim udruženjima, a ministarstvo je prisustvovalo i sastancima koje su organizovale romske nevladine organizacije. Sve općine u kojima ima evidentiranih Roma, a to je preko 60 općina podržava stambene programe za Rome. Primjetan je povećan broj aplikacija za stambene projekte od strane romskih udruženja.

Možemo konstatovati da je Bosna i Hercegovina napravila najveći napredak u stambenom rješavanju Roma i do sada ukupno izgrađeno ili rekonstruisano **740** stambenih jedinica i preko **1.000** romskih porodica su bili korisnici projekata infrastrukture. Projekti su realizovani u 60 opština/lokacija, a ukupna uložena sredstva su oko 21 miliona KM, uključujući i IPA sredstva.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH redovno aplicirala za IPA sredstva i, u 2012. godini, odobren je iznos od 5 miliona EUR, koji se realizovao u dvije faze. U 2013. godini je počela realizacija prve faze IPA projekta, u iznosu od 2,5 miliona EUR, a 80% sredstava će biti direktno uloženo u stambeno zbrinjavanje Roma. Ovim IPA projektom je planirana izgradnja ili rekonstrukcija još 150 stambenih jedinica. 2016. godine počinje realizacija druge faze IPA projekta.

Dobri primjeri pozitivne prakse u rješavanju stambenog zbrinjavanja romskih porodica beskućnika, tj socijalnog stanovanja, su bili u Zenici, Bihaću, Mostaru, Tesliću, Srbcu, Bugojnu, itd. Opštine su dodijelile lokacije za Rome beskućnike, a stambene jedinice su izgrađene od planiranih budžetskih sredstava.

Ministarstvo stalno prati realizaciju projekata na terenu i poboljšava metodologiju na bazi naučenih lekcija i stečenog iskustva.

-Zdravstvena zaštita Roma

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH svake godine izdvaja određena finansijska sredstva kao poticaj da se putem nadležnih zdravstvenih institucija implementiraju određene aktivnosti koje će poboljšati bolji pristup ostvarivanju zdravstvene zaštite romske manjinske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Osigurana sredstva za zdravstvenu zaštitu Roma u Bosni i Hercegovini i u ovom izvještajnom periodu, implementiraju nadležne institucije na osnovu zaključenih Memoranduma o razumijevanju za implementaciju Akcionog plana Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblasti zdravstvene zaštite potpisanih između Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, Instituta za javno zdravstvo Republike Srpske i Vlada Brčko distrikta BiH, Odjela za zdravstvo i ostale usluge Brčko Distrikta BiH.

Implementacija strateškog cilja „Unapređenje zdravstvene zaštite pripadnika romske nacionalne manjine“ planirana je realizacijom sljedećih programskih aktivnosti:

Program 1: Osiguranje pristupa zdravstvenoj zaštiti

Program 2: Prevencija i edukacija

Program 1: Osiguranje pristupa zdravstvenoj zaštiti

Program 1.1. Izrada analize o problemu i broju neosiguranih Roma u FBiH

U ovom periodu formiran je Tim koji je radio na iznalaženju najefikasnijih rješenja za rješavanje pitanja zdravstvenog osiguranja romske populacije, držeći se zakonskog okvira. Tim su činili eksperti iz Federalnog Ministarstva za rad i socijalnu politiku Tuzlanskog kantona.

Izrađena je analiza sa inicijativom za prevazilaženje problema neosiguranih Roma u FBiH i napravljen je pregled aktualne regulative i prakse svih kantonalnih zavoda zdravstvenog osiguranja, kako bi se došlo do jedinstvenog pristupa problemu zdravstvene zaštite Roma. Izrađen je dokument namijenjen medijatorima u romskim zajednicama, a putem kojeg će se upoznati sa osnovnim informacijama o pozitivnom zakonodavstvu u oblasti zdravstvenog osiguranja. Navedeno podrazumijeva informacije o osnovnim ljudskim pravima vezanim za zdravlje (Ustav FBiH), te detaljan prikaz pojedinih normi sljedećih propisa: Zakon o zdravstvenoj zaštiti (Službene novine FBiH br.46/10), Zakon o zdravstvenom osiguranju (Službene novine FBiH br.30/97, 7/02, 70/08, 48/11), Odluka o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava u FBiH („Sl. novine FBiH“ br.21/09) sa listom ortopedskih i drugih pomagala koji se mogu propisati u okviru obveznog zdravstvenog osiguranja i koja je sastavni dio ove odluke, Odluka o maksimalnim iznosima neposrednog učešća osiguranih lica u troškovima korištenja pojedinih vidova zdravstvene zaštite u osnovnom paketu zdravstvenih prava („Službene novine FBiH“ 21/09), Zakon o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata („Službene novine FBiH“, broj 40/10).

Program 1.2. Priprema inicijative za izdvajanje interventnih sredstava za finansiranje zdravstvenih prava za neosigurana lica za pripadnike Romske nacionalne manjine u kantonima FBiH

Prema podacima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Vlada Federacije BiH je za 2013. i 2014. godinu je na osnovu Odluku o usvajanju programa troškova uključujući kriterije za raspodjelu sredstava, „Tekući transfer drugim nivoima vlasti – za zdravstvenu zaštitu Roma za Federaciju Bosne i Hercegovine“, a koja su određena u budžetu Federacije Bosne i Hercegovine za Ministarstvo zdravstva Federacije BiH, izdvajala određene finansijska sredstva. Za 2013. godinu predviđeno je 50.000 KM, a za 2014. godinu 80.000 KM.

Ova sredstva su usmjerena za zdravstvenu zaštitu osoba romske nacionalnosti koje zbog tradicionalnog načina života nemaju stalno mjesto prebivališta, odnosno boravišta u Federaciji BiH. Svrha programa je pružanje adekvatne zdravstvene zaštite osobama romske nacionalnosti pod jednakim uvjetima kao i za ostale grupacije stanovništva koje su izložene povećanom riziku obolijevanja.

Što se tiče izdvajana finansijskih sredstava u kantonima u Federaciji BiH, ne raspoložemo sa konkretnim informacijama, osim da je Tuzlanski kanton u 2013. i 2014. godini izdvajao određena finansijska sredstva za Rome u smislu uplaćivanja „markica“ za Rome koji to nisu u mogućnosti.

Program 1.3. Harmonizacija FBiH legislative iz polja zdravstvene skrbi i zdravstvenog osiguranja

Izmjene i dopune Zakona o zdravstvenom osiguranju FBiH, koje ne sadrže restriktivne rokove nisu u potpunosti usvojene. Navodi se da je osigurana ravnopravnost na teritoriji BiH po pitanju pristupa zdravstvenoj zaštiti, te da je novim projektom zacrtana aktivnost, urađena je analiza za 2013. godinu na kantonima sa najvećim brojem Roma, kao i na federalnom nivou.

Program 2: Prevencija i edukacija

Program 2.1. Angažiranje posrednika romske nacionalnosti u polju zdravstva

Iako nisu osigurana grant sredstva za edukaciju i angažovanje medijatora Roma u saradnji sa entitetima i Brčko Distrikta, angažovani su posrednici, Romi medijatori. Program obuke odobren je od strane projektnog tima. Medijatori su prošli edukaciju, dobili Vodič i uputstva (kraća verzija- korak po korak) u saradnji sa socijalnim radnicima i pravicima kantonalnih fondova zdravstvenog osiguranja. U programu obuke ukupno je angažovano 22 medijatora u prvoj fazi, u fazi II učestvovalo je 19 Roma medijatora. Rađena je edukacija iz oblasti lične higijene, higijene naselja i stanovanja, ishrane i imunizacije. Edukaciji su prisustvovali u najvećem broju majke ali i očevi. Zdrava ishrana i imunizacija se prvenstveno odnosi na djecu. U sklopu provedbenih informativnih kampanja izrađen je „Vodič za ostvarivanje prava na obavezno zdravstveno osiguranje „Upustvo-kratko Koraci za ostvarivanje zdravstvenog osiguranja, poster za promociju vakcinacije na dva jezika. U sklopu edukacije obuhvaćene teme su se odnosile na zaštitu zdravlja, zaštitu od zaraznih bolesti, kao i hronično nezaraznih (karcinoma). Ovim obukama je obuhvaćeno 10 romskih naselja. U 6 naselja je održano klasično predavanje sa pitanjima i odgovorima, dok je u Tuzlanskom kantonu, zbog poplava i klizišta umjesto klasičnog predavanja upriličena posjeta nastradalim naseljima, gdje su data uputstva i podjeljeni paketi.

Program 2.6. Edukacija Romske populacije o načinu ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu

Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo na teritoriji Federacije BiH izrađen je sljedeći broj brošura:

Red.br	Naziv info materijala	komada
1.	Štampa brošure „Vodič za zdravstveno odgojne aktivnosti“	60
2.	Štampa brošure „Vodič za ostvarivanje prava na obavezno zdravstveno osiguranje“	60
3.	Štampa obrazaca A4	500
4.	Štampa knjižice „Vodič za zdravstveno odgojne metode“	50
5.	Štampa knjižice „Vodič za ostvarivanje prava na obavezno zdravstveno osiguranje“	50
6.	Štampa plakata B2, Podizanje svijesti Romske populacije iz oblasti zaštite zdravlja Faza II	200

Održane su tri radionice za edukaciju romske populacije, dok se uz pomoć medijatora u više navrata provodila edukacija oko pomoći u ostvarivanju zdravstvenog osiguranja.

Većina konkretnih aktivnosti za 2013., 2014. i 2015. godinu realizovala se na terenu u lokalnim romskim zajednicama na konkretnom unapređenju i poboljšanju zdravstvene zaštite Roma u Bosni i Hercegovini.

Smatramo da je značajan napredak je učinjen na podizanju svijesti o važnosti zdravstvene zaštite u romskoj nacionalnoj manjini, imunizaciji romske djece i reproduktivnom zdravlju i materinstvu, na edukaciji romskog nevladinog sektora u lokalnim sredinama u ovoj oblasti, kao i na uvođenju mnogih romskih porodica u redovan sistem zdravstvene zaštite u Bosni i Hercegovini.

-Poboljšanje postojećih institucionalnih kapaciteta

Implementacija strateškog cilja „Poboljšanje postojećih institucionalnih kapaciteta“ planirana je realizacijom sljedećih programskih aktivnosti:

Program 1: Poboljšanje kapaciteta na nivou Bosne i Hercegovine i koordinacije sa lokalnim nivoima vlasti

Program 2: Poboljšanje saradnje sa romskim udruženjima

Program 3: Unapređenje regionalne i saradnje sa međunarodnim organizacijama

Program 4: Poboljšanje procesa prikupljanja podataka (evidentiranja romskih potreba)

-Program 1: Poboljšanje kapaciteta na nivou BiH i koordinacije sa lokalnim nivoima vlasti

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je u sklopu svoga budžeta svake godine osigurava sredstva za rad Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH i za nastavak procesa saradnje sa centrima za socijalni rad u oblasti evidentiranja Roma. Sredstva za rad Odbora su se obezbjeđivala unutar granta za pomoć romskom nevladinom sektoru. Unatoč izdvojenim sredstvima za nastavak evidentiranja Roma nisu postignuti neki značajniji rezultati. Upisu romske populacije u Maticne knjig rođenih u velikoj mjeri pridonose i uposlenici udruženja „Vaša prava BiH“, koji pružaju usluge besplatne stručne pomoći ovoj populaciji u saradnji sa Federalnom upravom policije. Zakonom o matičnim knjigama utvrđeno je da su općine, odnosno gradovi dužni organizirati pružanje besplatne stručne pomoći za upis lica u Maticne knjig rođenih i Maticne knjig umrlih koja imaju status ugroženog lica ili nacionalne manjine i stvoriti uvjete da se sva ta lica upišu u MKR i MKU. Informacije o upisu i naknadnom upisu u MK nisu svugdje dostupne na opštinskim oglasnim tablama, niti distribuirane romskim NVO, ali organ starateljstva ima obavezu da odredi posebnog staratelja za naknadni upis lica koja imaju status socijalno ugroženih lica ili status nacionalne manjine. U Federaciji BiH i u Brčko Distriktu utvrđena je dužnost oslobađanja od obaveza plaćanja troškova taksi predviđenih za upis u MKR i MKU.

Program 2: Poboljšanje saradnje sa romskim udruženjima

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH redovno organizuje referalne sastanke sa romskim nevladinim organizacijama, kao i sastanke sa međunarodnim organizacijama i potencijalnim donatorima. Tokom predsjedavanja Bosne i Hercegovine Dekadom uključenja Roma 2005.-2015., u 2014. godini ministarstvo je organizovalo sjednicu Međunarodnog Upravnog komiteta Dekade, dvije međunarodne konferencije i sastanka Komiteta eksperata za romska pitanja (CAHROM). Sjednici su prisustvovali predstavnici država članica Dekade, država posmatrača, međunarodnih organizacija, Svjetske banke i predstavnici Sekretarijata Dekade. Pored ovih navedenih učesnika ispred Bosne i Hercegovine prisustvovali su predstavnici vlada, institucija, Odbora za Rome, međunarodnih i romskih organizacija. Konferencijama pod nazivom „Imaju li Romkinje pravo na siguran život?“ i „Inkluzivno obrazovanje bez diskriminacije“ su pored država članica i posmatrača Dekade, prisustvovali i predstavnici institucija BiH i romska udruženja iz BiH koja su bila u mogućnosti da iznesu primjere iz prakse vezano za ove teme. Pored ovih navedenih događaja u toku 2013. i 2014. godine organizovano je 8 referalnih sastanaka sa romskim udruženjima, a ministarstvo je prisustvovalo i sastancima koje su organizovale romske nevladine organizacije. Tokom ovog perioda nisu definisani principi i načela saradnje sa romskim NVO i Vijećem ministara BiH.

Program 3: Unapređenje regionalne i saradnje sa međunarodnim organizacijama

U toku 2013 i 2014. godine Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je organizovalo četiri operativna sastanka sa međunarodnim organizacijama koje su uključene u realizaciju Revidiranog akcionog plana. Vijeće ministra Bosne i Hercegovine je 18.11.2014. godine usvojilo Informaciju o aktivnostima u sklopu Dekade uključenja Roma 2005.-2015. godine. U saradnji sa World Vision u 2014. godini provedeno je istraživanje pod nazivom „Istraživanje zdravstvenih problema Roma kao i socijalno-higijenskih uslova življenja“. Istraživanje je provedeno od strane socijalnih i zdravstvenih radnika i predstavnika romskog nevladinog sektora.

Program 4: Poboljšanje procesa prikupljanja podataka (evidentiranja romskih potreba)

Kao što je već napomenuto ministarstvo je u svom budžetu osiguralo sredstva za nastavak procesa evidentiranja romskih potreba i edukacije socijalnih radnik. U 2013. godini održane su dvije edukacije predstavnika centara za socijalni rad, ali informacije koje se dobivaju na terenu ukazuju da proces prikupljanja podataka u većini slučajeva ide sa poteškoćama. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je sa 57 centara za socijalni rad potpisalo Sporazum o saradnji i doniralo sredstva za nabavku tehničke opreme i svim imenovanim predstavnicima ovih centara je održana edukacija.

- Obrazovanje Roma

I u 2013., 2014. i 2015. godini i dalje su ključne barijere koje ograničavaju šanse i pristup kvalitetnom obrazovanju Roma ekstremno siromaštvo, promjene mjesta boravka, neshvatanje važnosti obrazovanja njihove djece, itd.

Finansijska sredstva na koja se izdvajaju na svim nivoima organizovanja u Bosni i Hercegovini nisu dovoljna da se realizuju sve mjere koje su planirane u Akcionom Planu o obrazovanju Roma.

Na državnom nivou se ne izdvajaju finansijska sredstva za podršku u realizaciji mjera Revidiranog akcionog plana BiH o obrazovnim potrebama Roma. Međutim, nadležna ministarstva obrazovanja izdvajaju budžetska sredstva, ali ona još uvijek nisu dovoljna da podrže upis, pohađanje i završetak škole sve romske djece.

Rezultat mjera Revidiranog Akcionog plana za obrazovanje Roma je da je posljednjih godina došlo do povećanog upisa romske djece u osnovno, srednje ali i visoko obrazovanje. Evidentan je i znatno manji broj djece koja napuštaju osnovno i srednje obrazovanje.

U Bosni i Hercegovini, ne postoje segregirani Romi u predškolskom, osnovnom i drugim školama. Romska djeca ne pohađaju škole za djecu sa posebnim potrebama u Bosni i Hercegovini, osim ako to njihova zdravstvena situacija zahtijeva.

I dalje su primjetna značajna variranja u izdvajanju budžetskih sredstava na entitetskom, kantonalnom i lokalnom nivou. Može se reći da je u školskoj 2014/2015. godini vidljivo pojačano izdvajanje budžetskih sredstava ali koja još uvijek nisu dovoljna da podrže sve potrebe romske djece.

Pozitivni pomaci i rezultati su vidljivi iz godine u godinu.

-Upis u matične knjige rođenih

U ovoj oblasti je u predhodnom periodu postignut vidan napredak, sa ciljem da osobe iz romske populacije postanu pravno vidljive i da bi tim putem mogli ostvariti ista prava kao i drugi građani u BiH. Po informacijama koje smo dobili od nevladinog sektora ovaj broj je naznat u odnosu na cjelokupnu populaciju.

U Federaciji BiH naknadni upis u matične evidencije je besplatan. Lokalne administracije ne naplaćuju takse i pružaju pravnu pomoć i pomoć od strane uposlenika po službenoj dužnosti.

U BiH je organizovana i služba besplatne pravne pomoći koja je na usluzi pripadnicima romske populacije naročito kada su u pitanju upisi u matične evidencije.

Važno je i aktivnost mreže romskih medijatora koji imaju zadatak da daju osnovne edukacije i informacije onim kome je potrebno u svrhu ostvarivanja osnovnih ljudskih prava. Veliki doprinos u ovoj oblasti daju i aktivnosti nevladinih organizacija kao što su npr. Vaša prava.

-Predsjedavanje Dekadom uključenja Roma 2005-2015

Dekada uključenja Roma 2005. – 2015. je bila međunarodna inicijativa zemalja Evrope, koja je pokrenuta 2003. godine od strane vladinih i nevladinih zvaničnika na regionalnoj konferenciji o Romima, održanoj u Budimpešti. Nakon tog sastanka premijeri zemalja koje su bile zastupljene na sastanku u Budimpešti, potpisali su Deklaraciju o Dekadi uključenja Roma. Potpisivanje je obavljeno u Sofiji, Bugarska, 2. februara 2005. godine. Premijeri su odredili period od 2005. godine do 2015. godine kao Dekadu uključenja Roma .

Cilj Dekade je bio da se ubrza proces poboljšanja života Roma u Evropi. Dekada je predstavljala političku posvećenost vlada da poboljšaju život Roma i ubrzaju socijalnu uključenost ove populacije, koja je najbrojnija manjina u Bosni i Hercegovini.

Zemlje potpisnice Dekade i relevantne međunarodne organizacije i predstavnici romskih organizacija formirali su Međunarodni Upravni komitet Dekade uključenja Roma, koji je odlučivao o svim pitanjima u vezi ubrzanja integracije Roma u Evropi.

Međunarodni Upravni komiteta Dekade je zasijedao najmanje dva puta godišnje, a predsjedavala mu je naizmjenično svaka od zemalja potpisnica u periodu od 1 (jedne) godine.

Trust Fond Dekade, kojeg vodi Svjetska banka, osnovan je kao sredstvo finansiranja zajedničkih aktivnosti Međunarodnog Upravnog komiteta.

Zemlje potpisnice Dekade opredijelile su se za četiri prioritetna područja kao preduslov za poboljšanje položaj romske populacije, a to su: obrazovanje, zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje i zdravstvena zaštita.

Bosna i Hercegovina je potpisala Deklaraciju o pristupanju Dekadi uključenja Roma 2005. – 2015., 4. septembra 2008. godine.

Imajući u vidu pozitivne rezultate BiH u rješavanju problema Roma, zemlje članice Dekade su donijele odluku da BiH predsjedava Dekadom od 1. jula 2014.-30. septembra 2015. godine.

Vijeće ministara BiH je na 89. sjednici, održanoj 4.4.2014. godine, donijelo Odluku o usvajanju Programa rada i načinu finansiranja predsjedavanja BiH Dekadom uključenja Roma 2005.-2015. godina.

BiH je zvanično preuzela ulogu predsjedavanja na 26. Međunarodnom Upravnom komitetu Dekade, održanom 19.-20. juna 2014. godine, u Podgorici. Prvi sastanak Međunarodnog Upravnog komiteta Dekade, u toku predsjedavanja BiH Dekadom, održan je u Sarajevu od 28.-29.9.2014. godine.

Na osnovu prioriteta predsjedavanja, a u saradnji s partnerima Dekade, BiH je posebno sa Fondacijom Sekretarijata Dekade uključenja Roma i Focal Point Dekade za Bosnu i Hercegovinu - Romskim informativnim centrom "Kali Sara", organizovala sledeće aktivnosti:

#	Naziv	Oblik	Trajanje	Kalendar
1	27. sastanak Međunarodnog Upravnog komiteta Dekade	Sastanak Međunarodnog Upravnog komiteta	01.05 dan	Septembar 2014
2	Sigurnost i zdravlje Romskih žena	Thematic conference Konferencija	01.05 dan	Oktobar 2014
3	Školom do posla	Thematic conference Konferencija	02.05 dan	Novembar 2014
4	Integralni pristup stambenom zbrinjavanju i zapošljavanju	Thematic conference Konferencija	02.05 dan	Mart 2015
5	28. sastanak Međunarodnog Upravnog komiteta Dekade	Sastanak Međunarodnog Upravnog komiteta	01.05 dan	Septembar 2015

Predsjedavanje BiH Dekadom je bilo u posljednjoj godini Dekade inkluzije Roma u periodu 2005-2015.godine. Stoga je od presudne važnosti za ovo predsjedavanje biloda se osigura tranzicija sadašnje Dekade prema nastavku aktivnosti nakon 2015.godine.

Tokom Predsjedavanja BiH uloženi su napori u povećanoj saradnji sa međunarodnim partnerima , uključujući posebno, sa Evropskom komisijom, ka bilateralnim i multilateralnim dijalozima sa vladama učesnicama preko diplomatskih kanala

Posljednji sastanak Međunarodnog Upravnog komiteta, pored praćenja Dekade nakon 2015. godine , takođe se fokusirao na procjenu 10 godina inkluzije Roma.

U toku predsjedavanja Republike Hrvatske, prije dvije godine, inicirani su razgovori o modalitetu nastavka Dekade. Zemlje članice Dekade su pokrenule inicijativu o nastavku Dekade, u skladu sa Strategijom Evropske Unije 2020.

Razgovori o budućnosti Dekade su nastavljeni u toku predsjedavanja Crne Gore i intenzivirani su u toku predsjedavanja BiH.

Nakon intenzivnih razgovora u Evropskoj komisiji i na diplomatskom nivou, donešeni su slijedeći zaključci:

-Zemlje, koje su već članice EU, će nastaviti primjenu EU Strategije 2020 i primjenjivat će raspoloživa sredstva

-Zemlje Zapadnog Balkana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Srbija, Kosovo po UN rezoluciji, Crna Gora, Makedonija i Turska će nastaviti aktivnosti Dekade, u sklopu višekorisničke IPA-e, koju je odobrila Evropska komisija.

-Višekorisnička regionalna IPA će biti realizovana od decembra 2015. i trajat će 3 godine.

-Ukupna planirana sredstva su 1.600.000 EUR (EU kontribucija 800.000 EUR)

-Uključivanje Roma je i dalje prioritet na političkom planu EU i država van EU (u predpristupnim pregovorima)

-Prioriteti će i dalje biti četiri oblasti: obrazovanje, zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje, zdravstvena zaštita i dodaje se peti prioritet, tj. rješavanje ličnih dokumenata u matičnim knjigama.

-RCC-Vijeće za regionalnu saradnju u Sarajevuće realizovati višekorisničku IPA-u i imati ulogu sekretarijata.

Za potrebe predsjedavanja BiH Dekadom uključenja Roma za period od 01.09.2014. godine do 31.10.2015. godine obezbjeđena su finansijska sredstva u iznosu od 429. 195, 88 KM od strane Vijeća ministara BiH, Sekretarijata Dekade uključenja Roma i Romskog informativnog centra "Kali Sara".

Radi prezentovanja najvažnijih aktivnosti u proteklom periodu naglašavamo aktivnosti koje su provele, tijela nacionalnih manjina formirana u Bosni i Hercegovini za referentni period:

Aktivnosti Vijeća nacionalnih manjina pri Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine za 2013, 2014, 2015. godinu

Parlamentarna skupština BiH je Odlukom o osnivanju Vijeća nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 38/06, 93/08, 53/09 i 60/14) osnovala Vijeće nacionalnih manjina BiH, kao posebno savjetodavno tijelo Parlamentarne skupštine BiH, te Odlukom o imenovanju članova Vijeća nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 15/08, 53/09, 59/09 i 60/13) imenovala članove Vijeća nacionalnih manjina BiH.

Na osnovu člana 4. stav (1) Odluke o osnivanju Vijeća nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine, utvrđeno je da Vijeće nacionalnih manjina BiH (u daljem tekstu: Vijeće) daje mišljenja, savjete i prijedloge Parlamentarnoj skupštini BiH o svim pitanjima koja se tiču prava, položaja i interesa nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini, a u sastavu ima 17 predstavnika nacionalnih manjina, ispred svake nacionalne manjine po jedan predstavnik. Vijeće je radilo u tehničkom mandatu od septembra 2012. do septembra 2013. godine zbog neusaglašenosti odluka o izboru članova Vijeća u drugom mandatu. Prva tj. konstituirajuća sjednica je održana 18.9.2013. godine i time je započeo rad Vijeća u drugom mandatu. Rad Vijeća je publikovan na WEB stranici Parlamentarne skupštine gdje se nalaze svi dokumenti o radu Vijeća.

Sjednice

U toku tehničkog mandata nije održana ni jedna sjednica Vijeća, a realizovan je manji broj aktivnosti primarno u radu radnih grupama za izradu Strategije za rješavanje pitanja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini (kasnije preimenovana u Stratešku platformu za rješavanja pitanja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini), i sastanaka sa stranim delegacijama. U narednom periodu održavane su redovne sjednice dinamikom kako je planirano i zakonom predviđeno. Tako je 2013. godine održano četiri sjednice, 2014. godine pet sjednica a 2015. godine šest redovnih sjednica. Sve sjednice je sazvaio i vodio predsjedavajući Vijeća nacionalnih manjina BiH, Tihomir Knežiček.

Na sjednicama se raspravljalo o tačkama koje su bile predviđene Programom rada Vijeća za svaku godinu, o pitanjima od interesa za nacionalne manjine, davane su inicijative različitih karaktere i dogovorene aktivnosti članova Vijeća, kao što je inicijativa za rješavanje presude u predmetu Sejdić i Finci protiv BiH, inicijativi za održavanje konferencije sa ciljem definisanja uslova pripadnosti pojedinaca grupi nacionalnih manjina, inicijativi za usvajanje i potpisivanje memoranduma o saradnji sa domaćim i međunarodnim organizacijama, prijedlog izbornog zakona itd. Sve sjednice su održane u planirano vrijeme i sa potrebnim kvorumom. Sastanci Vijeća se organizuju uz značajnu stručnu i tehničku pomoć ureda sekretarijata Zajedničke komisije za ljudska prava Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

Priprema i izrada dokumenata

U izvještajnom periodu su bili pripremljeni i izrađeni dokumenti:

Radni plan Vijeća za svaku godinu (2013, 2014, 2015.), uvijek usvajan bez dopuna.

Izvještaj o radu Vijeća nacionalnih manjina za svaku godinu (2013, 2014, 2015.) uvijek usvajan na svim parlamentarnim tijelima.

Izvještaj o mjerama Evropske povelje o manjinskim jezicima za 2015. godinu

Urađen i publikovan izvještaj koji su pripremili članovi Vijeća „Nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini“ – Izvještaj Vijeća nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine o položaju nacionalnih manjina za period 2010. – 2015. godine. Publikovanje izvještaja je podržalo Vijeće Europe, a izvještaj je podijeljen zainteresovanim stranama od državnih službenika, međunarodnih organizacija, organizacija civilnog društva do škola i ministarstva na kantonalnom nivou.

Priprema i izrada inicijativa

U izvještajnom periodu razmatrane su i upućene u proceduru sljedeće inicijative:

Prijedlog izmjene i dopune Odluke o osnivanju Vijeća nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 38/06, 93/08 i 53/09). Prijedlog su 25.7.2014. prihvatili Predstavnički dom i Dom naroda; Vijeće je u 2014. Tražilo od Federalnog ministarstva pravde da dostavi informaciju o statusu Vijeća nacionalnih manjina Federacije BiH. Odgovor Ministarstva nikad nije primljen.

U toku 2015. godine razmatrana je Inicijativa za rješavanje presude Sejdić i Finci protiv BiH.

Vijeće je tokom 2015. godine razmatralo Inicijativu za održavanje konferencije sa ciljem definisanja uslova pripadnosti pojedinaca grupi nacionalnih manjina.

Članovima Interresorne radne grupe za izmjenu izbornog zakonodavstva u BiH 2015. godine upućen je zahtjev da jedan član Vijeća - Nedžad Jusić, predstavnik romske nacionalne manjine, sudjeluje u radu Interresorne grupe, što je kao inicijativa prihvaćeno.

Vijeće je tokom 2015. godine razmatralo Inicijativu za potpisivanje memoranduma o saradnji sa domaćim i međunarodnim organizacijama, što je uspješno okončano na sastanku sa predsjedavajućim Doma naroda i predsjedavajućom Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.

Vijeće je tokom 2015. godine radilo na pripremi prijedloga za definisanje kriterija za izbor članova Vijeća nacionalnih manjina BiH, što je urađeno u saradnji sa savezima nacionalnih manjina, Savjetom nacionalnih manjina Republike Srpske i organizacijama civilnog društva.

Članovi Vijeća su učestvovali u pripremi Strateške platforme za rješavanje pitanja nacionalnih manjina od početka procesa. I ako je najavljen završetak izrade dokumenta do kraja 2015. godine, dokument strategije

nije usvojen. Članovima Vijeća nije bio poznat sadržaj finalne verzije dokumenta jer su se dogovori nadležnih institucija oko finalizacije dokumenta obavljali bez prisutnosti članova Vijeća.

Sastanci

Članovi Vijeća, a uglavnom predsjedavajući, su u izvještajnom periodu imali niz sastanaka.

U toku 2013. godine održano je tri sastanka, 2014. održana su četiri sastanka, a u 2015. godini ukupno osam planiranih sastanaka na različite teme sa različitim subjektima. Istovremeno je održan niz neplaniranih sastanaka sa različitim subjektima.

U toku 2013. godine članovi Vijeća nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine razgovarali su sa delegacijom Kraljevine Tajland, održan je sastanak sa predstavnicom organizacija Minority Rights Group iz Londona i sastanak sa specijalnom izvišteljicom UN u oblasti kulturnih prava Farida Shaheed.

Predsjedavajući Vijeća je od 2015. prisustvovao svim sastancima Izvršnog odbora projekta Vijeća Evrope pod nazivom „Zaštita prava nacionalnih manjina“. Održani su sastanci sa predstavnicima OSCE, Saveza nacionalnih manjina RS, sa ministricom za ljudska prava i izbjeglice BiH, gospođom Semihom Borovac, sa članovima Zajedničke komisije za ljudska prava Parlamentarne Skupštine BiH, sa predstavnicima Centra za socijalna istraživanja Analitika i Mediacentar Sarajevo. Članovi Vijeća učestvovali su na manifestaciji Treći Dan nacionalnih manjina u Gradu Sarajevu, koja se održala 4.11.2015. godine. Članovi Vijeća nisu pozvani na završnu konferenciju kojom je Bosna i Hercegovina završila predsjedavanje Dekadom Roma, koja je održana u Sarajevu 10.9.2015. godine u organizaciji Vijeća za regionalnu saradnju.

Rad s medijima

U izvještajnom periodu aktivnosti Vijeća su dokumentovane u štampanim i elektronskim medijima, a najviše na internet portalima. Informacije o radu Vijeća su objavljivane u TV emisiji „Iza zarez“ RTVTK dana 26.1.2015. godine, Agencija FENA je objavila informaciju o prihvatanju Izvještaj Vijeća o radu u 2014. godini, kao i intervju sa predsjedavajućim Vijeća, TV K3 objavila je intervju sa predsjedavajućim Vijeća i reportažu o Festivalu nacionalnih manjina u Prnjavoru 25.7.2015, agencija FENA je 27.10.2015. objavila informaciju o publikovanom izvještaju o položaju nacionalnih manjina u BiH 2010-2015. a istu informaciju su prenijeli drugi portali, Federalna TV, Radio Sarajevo, Senservis agencija, i druge agencije.

Ostale aktivnosti Vijeća nacionalnih manjina BiH

U izvještajnom periodu članovi Vijeća učestvovali su na manifestaciji Večer crnogorskog filma u Sarajevu 18.2.2014., upućen je zahtjev Centralnoj izbornoj komisiji BiH u vezi s brojem i strukturom izabranih pripadnika nacionalnih manjina na lokalnim izborima 2012. godine, na što je Centralna izborna komisija BiH odgovorila 20.2.2014. Vijeće je razmatrilo dvije žalbe pripadnika nacionalnih manjina da su njihova prava ugrožena, Vijeće je uputilo zahtjev školama u Bosni i Hercegovini da izvijeste Vijeće o primjeni OSCE-ovih priručnika o nacionalnim manjina u BiH, na što je stigao odgovor da se priručnici koriste s različitim stepenom efikasnosti. Članovi Vijeća učestvovali su u radu okruglog stola „Civilni monitoring regionalnog stambenog programa s posebnim osvrtom na stambeno zbrinjavanje Roma“, održanog u Sarajevu 8.7.2014., članovi Vijeća su učestvovali na prezentaciji dokumenta „Vodič za izradu lokalnih akcionih planova za rješavanje problematike romske populacije“, održanoj u Tuzli 31.10.2014.

Vijeće je 2015. godine dalo podršku lokalnim udruženjima BOSPO, Udruženjem Roma „Eurorom“ i Udruženju „Češka beseda“ Sarajevo za realizaciju inicijativa od interesa za nacionalne manjine. Članovi Vijeća učestvovali su kao i svake godine u obilježavanju Međunarodnog dana sjećanja na žrtve holokausta 27.1., članovi Vijeća su prisustvovali manifestaciji „Dani nacionalnih manjina“ u Sarajevu, predsjedavajući Vijeća učestvovao je na radionici o Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina i Evropskoj Povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima koja je održana 8.6.2015. u Prijedoru, u organizaciji Vijeća Evrope, a na poziv načelnika opštine Prnjavor, predsjedavajući Vijeća učestvovao je, kao gost, na VI festivalu nacionalnih manjina opštine Prnjavor, koji je održan 25.7.2015. godine. Predsjedavajući Vijeća učestvovao je na konferenciji „Manjinska prava u podijeljenim zajednicama“ koja je održana u Sarajevu 15.10.2015. u organizaciji Vijeća Evrope. Članovi Vijeća su 4.11.2015. godine učestvovali na okruglom stolu o nacionalnim manjinama, koji su organizovali Grad Sarajevo, Gradonačelnik Sarajeva i Vijeće Evrope.

Prezentacija Izvještaja o stanju nacionalnih manjina u BiH 2010.-2015. održana je 4.11.2015. godine u Sarajevu. Član Vijeća, Jakob Finci učestvovao je na sastanku sa delegacijom Direktorata za Demokraciju Vijeća Evrope, na temu izbora u 2016. godini i mogućoj saradnji. Predsjedavajući Vijeća učestvovao je kao gost OSCEa na regionalnom takmičenju o nacionalnim manjinama osnovnih škola Bijeljine, Ugljevika i Lopara 27.11.2015. godine. Predsjedavajući Vijeća učestvovao je na konferenciji povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, održana u Sarajevu 10.12.2015. godine. Članovi Vijeća nacionalnih manjina učestvovali su 16.12.2015. godine u Sarajevu u konvenciji „Manjine i izborni zakon“, u organizaciji koalicije KOMA i još tri organizacije.

Aktivnosti Vijeće nacionalnih manjina Federacije Bosne i Hercegovine:

Vijeće nacionalnih manjina Federacije Bosne i Hercegovine nažalost u ovom izvještajnom periodu nije ostvarivalo svoju ulogu i zadatka zbog kojeg je i osnovano.

Novi saziv Vijeća nacionalnih manjina Federacije Bosne i Hercegovine konstituirano je tek 18. marta 2016. godine kao savjetodavno tijelo Federalnog parlamenta.

Ovo tijelo čine izabrani predstavnici nacionalnih manjina u Federaciji Bosne i Hercegovine. Za predsjednika je imenovan Mehmed Suljić, a zamjenici su Hidajeta Redžić i Elias Tauber. Odluka o formiranju nije još objavljena u Službenim novinama Federacije BiH.

Vijeće je formirano u skladu sa Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Izvještaj o radu Savjeta nacionalnih manjina Republike Srpske

Aktivnosti Savjeta nacionalnih manjina Republike Srpske:

Prema Zakonu o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Republike Srpske, Narodna skupština Republike Srpske osniva Savjet nacionalnih manjina Republike Srpske (u daljem tekstu: Savjet NM pri NSRS) kao posebno savjetodavno tijelo koje sačinjavaju pripadnici svih nacionalnih manjina.

Narodna skupština Republike Srpske, na Petoj sjednici, održanoj 13. aprila 2011. godine donijela je Odluku o izboru članova Savjeta nacionalnih manjina Republike Srpske (drugi saziv) i imenovala članove Savjeta nacionalnih manjina Republike Srpske.

Konstituirajuća sjednica drugog saziva Savjeta nacionalnih manjina RS održana je 03. juna 2011. Godine usvojen Program rada i Operativni plan za narednu godinu.

Treći saziv Savjeta nacionalnih manjina u Narodnoj skupštini Republike Srpske (Savjet NM pri NSRS)

Na osnovu člana 70. stav 1. tačka 8. Ustava Republike Srpske, člana 17. Zakona o zaštiti prava nacionalnih manjina (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 2/05), članova 100, 182, 186 stav 1. i 2. Poslovnika Narodne Skupštine Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske br. 31/11), a nakon razmatranja Izvještaja Komisije za izbor i imenovanje, Narodna Skupština Republike Srpske, na Trećoj sjednici, održanoj 21. aprila 2015. Godine donijela je Odluku o izboru članova Savjeta nacionalnih manjina Republike Srpske i imenovala članove Savjeta nacionalnih manjina Republike Srpske.

Konstituirajuća sjednica Trećeg saziva Savjeta nacionalnih manjina RS održana je 14. maja 2015. godine.

Prema članu 100. Poslovnika Narodne skupštine, Narodna skupština bira predsjednika, zamjenika predsjednika i članove Savjeta iz reda kandidata koje predlaže Savez nacionalnih manjina Republike Srpske.

Savjet nacionalnih manjina daje mišljenja i prijedloge Narodnoj skupštini o svim pitanjima koja se tiču prava, položaja i interesa nacionalnih manjina u Republici Srpskoj.

Savjet nacionalnih manjina zasjeda dva puta godišnje, kao i kada postoji potreba da razmotri akt koji je u proceduri Narodne skupštine, a tiče se prava i položaja nacionalnih manjina.

Savjet daje mišljenja, savjete i prijedloge Narodnoj skupštini i drugim republičkim organima o svim pitanjima koja se tiču prava, položaja i interesa nacionalnih manjina u Republici Srpskoj.

Savjet daje svoje predstavnike u Odboru za ustavna pitanja Narodne skupštine, Odboru za obrazovanje, nauku, kulturu i informisanje i Odboru jednakih mogućnosti, koji prisustvuju sjednicama i mogu da učestvuju u raspravnim Odborima, ali bez prava odlučivanja.

Izveštaj rada Savjeta za 2012. godinu

Savjet je u 2012. godine održao 7 (sedam) sjednica, i to: 03.02.2012., 15.04.2012., 04.05.2012., 23.05.2012., 09.07.2012., 20.09.2012. i 07.11.2012. godine.

Izveštaj rada Savjeta za 2013. godinu

U 2013. godinu održano je održano 5 sjednica Savjeta po slijedećem redosledu, i to: 14.02.2013., 18.04.2013., 20.06.2013., 16.09.2013. i 28.10.2013.

Na sjednicama su razmatrane aktivnosti Savjeta za rješavanje pitanja kao što su :

- promjena termina "ostali" u Ustavu Republike Srpske sa terminom "nacionalne manjine"
- povreda prava pripadnika nacionalnih manjina
- aktivnije učešće u donošenju zakona i propisa
- učešće u izradi Strategije (strateške platforme) za rješavanje prava nacionalnih manjina i povodom rješavanja tog pitanja su održana u 2013. godine (dva sastanka).

-zajednički sastanci Saveza NM, Vijeću naroda iz reda kluba ostalih i učešće u radu Saveza nacionalnih manjina (na 8 sastanka).

-prisustvovanje sjednicama Narodne skupštine Republike Srpske (na 8 sastanka).

Izveštaji o rada Savjeta za 2014. godinu

U 2014. godinu održane su 3 sjednice Savjeta po slijedećem redosledu: 18.03.2014., 14.05.2014., 16.12.2014. godine.

Na sjednicama su razmatrane aktivnosti Savjeta za rješavanje pitanja kao što su :

- promjena termina "ostali" u Ustavu RS terminom "nacionalne manjine"
- povreda prava pripadnika nacionalnih manjina
- aktivnije učešće u donošenju zakona i propisa
- razmatranje budžeta
- učešće u izradi Strategije (strateške platforme) za rješavanje prava nacionalnih manjina i povodom rješavanja tog pitanja su održani sastanci (sedam sastanka).

-zajednički sastanci Saveza NM, Vijeću naroda iz reda kluba ostalih i učešće u radu Saveza nacionalnih manjina (na 9 sastanka).

-prisustvovanje sjednicama NS RS (na 5 sastanka).

Izveštaj rada Savjeta za 2015. godinu

U 2015. godinu održane su 2 sjednice Savjeta poslijedećem redosledu: 14.05.2015. i 17.11.2015. godine.

Na sjednicama su razmatrane aktivnosti Savjeta za rješavanje pitanja kao što su :

- povreda prava pripadnika nacionalnih manjina
- aktivnije učešće u donošenju zakona i propisa

- zajednički sastanci Saveza NM, Vijeću naroda iz reda kluba ostalih i učešće u radu Saveza nacionalnih manjina (na 4 sastanka).

- prisustvovanje sjednicama NS RS (na 6 sastanka).

Sastanci

Članovi Savjeta NM pri NSRS i predsjednica Savjeta u ovom izvještajnom periodu, učestvovali su i na raznim konferencijama, seminarima, okruglim stolovima organizovani od strane NVO i vladinih organizacija, razgovarali su sa predstavnicima međunarodnih organizacija i institucija, predsjednikom entiteta, predsjedavajućim tijela Narodne skupštine Republike Srpske, vladinim institucijama i mnogih brojnim nevladinim organizacija i udruženjima.

Aktivnosti Saveza nacionalnih manjina Republike Srpske: Ovaj okvirni izvještaj i presjek aktivnosti obuhvata period od 2012. godine do 2016. godine koje je sprovodio Savez nacionalnih manjina Republike Srpske samostalno ili u saradnji sa institucijama vlasti, lokalnim zajednicama i drugim nevladinim sektorom.

Savez nacionalnih manjina Republike Srpske (u daljnjem tekstu: SNMRS) je dobrovoljno i otvoreno vanstranačko udruženje građana od javnog interesa za Republiku Srpsku od 04. novembra 2010. godine, a prema Odluci sa 196. sjednice Vlade Republike. SNMRS je formiran na osnovu Zakona o udruženjima i fondacijama 30. januara 2003. godine, a u koji se dobrovoljno udružuju pripadnici nacionalnih manjina i njihova udruženja radi ostvarivanja prava koja proizilaze iz Ustava Republike Srpske - BiH i Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina, te srodnih zakona, konvencija, povelja i slično. Kao jedina krovna organizacija udruženja nacionalnih manjina, okuplja 40 članica (udruženja), i ostala je jedinstvena na prostoru Bosne i Hercegovine. Sve članice SNMRS su nezavisne u svom radu, djelovanju i programskim aktivnostima, a kao krovna organizacija preuzima različite inicijative koje su usmjerene ka poboljšanju položaja nacionalnih manjina, što opravdava decenijsko djelovanje i rad. Sjedište SNMRS je u Banjoj Luci sa privremenim prostorom za rad u Klubu nacionalnih manjina grada Banja Luka.

Aktivnosti koje se odnose na sve izvještajne godine, koje sprovodi Savez nacionalnih manjina Republike Srpske su sljedeće:

- Redovne sjednice Upravnog odbora SNMRS kao i Skupštine SNMRS.

- Redovan obilazak i posjete lokalnim zajednicama i sastanci sa načelnicima/gradonačelnicima i predstavnicima udruženja nacionalnih manjina u svrhu sagledavanja stanja i prikupljanja informacija sa terena. Savez redovno održava sastanke u Banja Luci (u daljem tekstu: GBL), Gradišci, Prijedoru, Prnjavoru, Doboju, Bijeljini i Trebinju.

- Redovni radni sastanci sa predstavnicima institucija vlasti Republike Srpske: Narodna skupština, Savjet nacionalnih manjina, Ministarstvo uprave i lokalne samouprave (MULRS), Ministarstvo prosvjete i kulture (MPKRS), Vijeće naroda - Klub delegata iz reda Ostalih naroda.

- Redovni radni sastanci sa predstavnicima Savjeta Evrope, misije OSCE, Ombudsmana za ljudska prava u BiH, misije EUFOR, ambasade matičnih zemalja akreditovanih u BiH, Delegacije EU u BiH, kancelarije Visokog predstavnika u BiH.

2012. godina

/Aktivnosti/

-Održavana je redovna komunikacija sa nastavnicima koji održavaju nastavu na jezicima nacionalnih manjina, te je shodno ovome SNMRS uradio i Prvi izvještaj po pitanju upotrebe manjinskog jezika a koji je dostavljen Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH.

-Realizovani projekti „Vitraž kulture nacionalnih manjina 2012/12“ - Revija narodnih nošnji nacionalnih manjina i koncert KPUU „Taras Ševčenko u Bijeljini, te obilježavanje Evropskog dana jezika 24. 09 u gradovima - Banja Luka, Doboj, Gradiška, Prnjavor, Prijedor ; „Deveta smotra kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina“ u Banja Luci, „Atlas evropske lirike“ (antologija savremene poezije na 15 jezika), projekat „Jačanje uloge žena i mladih političkih lidera u BiH“ u Banja Luci, Prnjavoru i Prijedoru

-Promocija aktivnosti usmjerenih na izdavaštvo na jezicima nacionalnih manjina: promocije dvojezičnih knjiga „Ključ sa dvije brave“ (srpska i slovenačka proza), „Srebrni most“ (poezija na srpskom i mađarskom jeziku), bilteni udruženja Slovenaca, Čeha, Mađara, Italijana, ...

* Održano je preko 200 različitih tematskih izložbi i događaja od kojih izdvajamo: obilježavanje jubileja „130 godina od dolaska Italijana u BiH“ u Banja Luci i Prnjavoru.

-Održane tradicionalne manifestacije i festivali: „Osmo veče nacionalnih manjina grada Prijedora“, „Treći festival „Mala Evropa“ u Prnjavoru, „Červona kalena - smotra ukrajinskog kulturnog stvaralaštva“ u Devetini

-Učešće u aktivnostima drugih NVO i organizacija: „Brčko kamp 2012“ (edukativni kamp za osnovne i srednje škole BiH - CIVITAS BiH uz podršku Ambasade SAD

-Predstavnici nacionalnih manjina su uzeli učešće u Lokalnim izborima 2012. godine te nije zabilježen uspjeh iz 2008. godine. Povodom ovih izbora SNMRS je pokrenuo mini projekat praćenja vidljivosti nacionalnih manjina u štampanim medijima sa posebnim akcentom na izbore, kulturu i druge aktivnosti. Period praćenja 6 pisanih medija u BiH je bio od 23. 07. do 15. 10. 2012. godine. Rezultati istraživanja su prezentovani u 2013. godini

-Ističemo posebno važan događaj i prvu zvaničnu posjetu predsjednika Makedonije Đorđa Ivanova 05. 10. Klubu nacionalnih manjina grada Banja Luka, Udruženju Makedonaca i Savezu nacionalnih manjina Republike Srpske.

-06. i 09. 11. upriličena su dva radna sastanka predstavnika Saveza i udruženja nacionalnih manjina sa predstavnicima Savjetodavnog komiteta iz Strazbura, a povodom podnošenja Prvog izvještaja BiH za ECRML i predstavnicima Komiteta eksperata povodom podnošenja Trećeg izvještaja BiH za FCNM.

* Inicirana je i upriličena posjeta učenika i nastavnika OŠ „Vuk Karadžić“ Novi Grad, sekcije „Nacionalne manjine u BiH“.

/Finansije/

-Ukupan prihod SNMRS 84.799,59 KM (1. Ministarstvo prosvjete i kulture RS 13.000,00 KM; 2. Ministarstvo uprave i lokalne samouprave RS 31.437,00 KM; 3. Ministarstvo civilnih poslova BiH 5.000,00 KM; 3. Grad Banja Luka 27.255,45 KM; 4. Savjet Evrope/USAID 4.684,14 KM);

-Postoji redovno finansiranje aktivnosti i projekata udruženja u lokalnim zajednicama - Banja Luka, Gradiška, Prijedor, Prnjavor, Doboj, Bijeljina i Trebinje.

2013. godina

/Aktivnosti/

-SNMRS je obilježio nizom prigodnih programa jubilej - 10 godina aktivnog rada i djelovanja.

-SNMRS je inicirao i održao Prvi radni sastanak sa odbornicima iz reda nacionalnih manjina 26. 09. u Banja Luci

-Popis stanovništva 2013 - realizovano ukupno 6 edukativnih okruglih stolova u saradnji sa Zavodom za statistiku RS na temu „Nacionalne manjine i Popis stanovništva 2013“ u Banja Luci (18. 06. i 17. 09.), Prnjavor (02. 08.), Bijeljina (09. 09.), Doboj (19. 09.) i Gradiška (11. 09.). Pripadnici nacionalnih manjina na sugestiju SNMRS su uzeli aktivno učešće u procesu Popisa kroz rad Popisnih komisija i popisivača, a u toku pripreme izbora i imenovanja ovih lica SNMRS je uputio i pisanu preporuku opštinskim i gradskim Popisnim komisijama da u ovaj proces bude što više uključeno pripadnika nacionalnih manjina.

-Predstavnicima SNMRS su učestvovali u izradi Pravilnika o izvođenju dvojezičnog programa za pripadnike nacionalnih manjina u vaspitno-obrazovnim ustanovama predškolskog tipa-vrtićima, a koji je nakon korekcija i uvažene primjedbi stupio na snagu u septembru 2013.

-Održani su sastanci sa: Visokim komesarom UN za ljudska prava Christian Courtis (24. 01.) u vezi prava i položaja nacionalnih manjina u R. Srpskoj i Farida Shaheed Specijalnim izvjestiocem UN za kulturu.

-Realizovani projekti: „Deseta smotra kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina“ i obilježavanje Evropskog dana jezika u Banja Luci, projekat „Jačanje uloge žena i mladih političkih lidera u BiH“ u Banja Luci, predstavljen antologijski zbornik savremene poezije „Atlas evropske lirike“ na 15 jezika,

-Učešće u aktivnostima drugih institucije, NVO i organizacija: „Brčko kamp 2013“ (edukativni kamp za osnovne i srednje škole BiH - CIVITAS BiH uz podršku Ambasade SAD, „Obuka izbornih posmatrača iz NVO sektora o evropskim normama u izbornom procesu“ (Savjet Evrope i CIK BiH), Međunarodni mirovni samit „Korak naprijed“ (09-11. 06.), SCOPES konferencija „Da li kvote za manjine u BiH zaista daju rezultate?“ (Analitika Sarajevo)

-Održane tradicionalne manifestacije i festivali: „Deveto veče nacionalnih manjina grada Prijedora“, „Červona kalena - smotra ukrajinskog kulturnog stvaralaštva“ u Devetini, „Četvrti festival nacionalnih manjina „Mala Evropa“ u Prnjavoru, „Pirogijada 2013“ u Čelinovcu.

/Finansije/

-Ukupan prihod SNMRS 47.211,63 KM (1. Ministarstvo uprave i lokalne samouprave RS 26.000,00 KM; 3. Ministarstvo civilnih poslova BiH 3.000,00 KM; 3. Grad Banja Luka 15.000,00 KM; 4. Savjet Evrope/USAID 3.211,63 KM;

-Postoji redovno finansiranje aktivnosti i projekata udruženja u lokalnim zajednicama - Banja Luka, Gradiška, Prijedor, Prnjavor, Doboj, Bijeljina i Trebinje.

2014. godina

/Aktivnosti/

-Održani: Drugi radni sastanak sa odbornicima iz reda nacionalnih manjina 29. 04. u Prnjavoru i Treći radni sastanak sa odbornicima iz reda nacionalnih manjina 17. 07. u Trebinju.

-Realizovani projekti: „Jedanaesta smotra kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina“ i obilježavanje Evropskog dana jezika u Banja Luci, projekat „Smotra stvaralaštva nac. manjina i Revija narodnih nošnji“ u Trebinju (16. i 17. 07.) i predstavljanje antologijskog zbornika savremene poezije „Atlas evropske lirike“.

-Održane tradicionalne manifestacije i festivali: „Deseto veče nacionalnih manjina grada Prijedora“, „Červona kalena - smotra ukrajinskog kulturnog stvaralaštva“ u Devetini, „Pirogijada 2014“ u Čelinovcu, „Peti festival nacionalnih manjina „Mala Evropa“ u Prnjavoru.

-Humanitarne akcije za pomoć poplavljenim područjima Šamca, Doboja, Bijeljine, Maglaja i Modriče, realizovane u saradnji sa poslovnim i privrednim subjektima u matičnim zemljama, te u saradnji sa svim članovima udruženja.

-Održano je nekoliko sastanaka u vezi sa završetkom dokumenta „Strateška platforma za nacionalne manjine u BiH“ u saradnji sa nosiocima ove aktivnosti (MLJPBIH, OSCE).

-Učešće u aktivnostima drugih institucije, NVO i organizacija: Sastanak međunarodnog upravnog komiteta Dekade Roma, Parlamentarna skupština BiH (MLJPBIH, OSCE)

/Finansije/

-Ukupan prihod SNMRS za 2014. godinu 62.348,00 KM (1. Grad Banja Luka 18.248,00; 2. Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske 7.500,00 KM; 3. Kabinet Predsjednika RS 10.000,00 KM; 4. Ministarstvo uprave i lokalne samouprave RS 26.600,00 KM)

2015. godina

/Aktivnosti/

-Predstavnicima Saveza nacionalnih manjina Republike Srpske prisustvovali su radnom sastanku sa predsjedavajućim Predsjedništva BiH iz reda srpskog naroda dr Mladenom Ivanićem (04. 03.)

-Na inicijativu Saveza nacionalnih manjina Republike Srpske, 14. 07.) upriličen je sastanak u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH sa ministricom Semihom Borovac, a u vezi rada i aktivnosti udruženja nacionalnih manjina u Republici Srpskoj.

-Promovisani jednogodišnji projekti koje sprovode lokalne uprave Prnjavora, Prijedora i Gradiške u sklopu regionalnog projekta „Promocija ljudskih prava i zaštite nacionalnih manjina u zemljama JI Evrope“ (Vijeće Evrope i EU)

-Održan sastanak sa predstavnikom projekta Vijeća Evrope „Kulturne rute“ Jorg Hornom, te sastanak sa predstavnicima LJPBIH u vezi pripreme podataka i informacija za Izvještaj BiH o nacionalnim manjinama za oblast primjene ECRML (22. 01.)

-Realizovani projekti: „Dvanaesta smotra kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina“ i obilježavanje Evropskog dana jezika u Banja Luci; projekat edukacije „Pisanje projektnih prijedloga“ za predstavnike udruženja nacionalnih manjina u Banja Luci i Prnjavoru.

-Učešće u aktivnostima drugih institucija, NVO i organizacija: obilježavanje Dana Evrope u OŠ „Petar Kočić“ Šibovska,

-Održane tradicionalne manifestacije i festivali: „Deseto veče nacionalnih manjina grada Prijedora“, „Červona kalena - smotra ukrajinskog kulturnog stvaralaštva“ u Devetini, „Pirogijada 2014“ u Čelinovcu., „Šesti festival nacionalnih manjina „Mala Evropa“ u Prnjavoru

-Posebno se posvetila pažnja promociji jedinstvene prakse u BiH a koja se odnosi na „Šesto regionalno takmičenje o poznavanju nacionalnih manjina „Upoznajmo se! - nacionalne manjine u BiH“ održano 27. 11. u Bijeljini. U ovom događaju učestvuje 18 osnovnih škola sa područja Bijeljine, Lopara i Ugljevika čiji su se predstavnici nadmetali u znanju i kreativnošću prikaza stečenog znanja o nacionalnim manjinama. 2015. godine Savez nacionalnih manjina Republike Srpske, zajedno sa udruženjima, aktivno se uključio u organizaciju ovog događaja, te u pomoći oko nabavke edukativnih materijala koji su poslužili u pripremi događaja. Takmičenje se sastoji iz tri faze: izrada panoa, vizuelno-scensko predstavljanje nacionalne manjine u trajanju od 10 minuta i kviz znanja kojim se provjerava znanje učenika. Naredno, sedmo po redu, takmičenje biće upriličeno u opštini Lopare.

/Finansije/

-Ukupan prihod SNMRS za 2015. je 56.200,95 KM (1. Ministarstvo uprave i lokalne samouprave RS 27.100,00 KM; 2. Grad Banja Luka 17.000,00 KM; 3. Ministarstvo civilnih poslova BiH 10.000,00 KM; 4. Ostali prihodi 2.100,95 KM)

2016. godina

/Aktivnosti/

-Pripremljen i publikovan prvi broj zajedničkog glasila Saveza nacionalnih manjina Republike Srpske - „Riječ nacionalnih manjina“;

-Predstavnici SNMRS su prisustvovali zajedničkom sastanku u MLJPBIH (09. 02.) gdje je glavna tema bila podrška radu udruženjima nacionalnih manjina.

/Mediji/

-U sklopu redovnih aktivnosti, a koje se odnose na medijsku zastupljenost i prezentaciju aktivnosti rada Saveza NMRS, predstavnici organizacije zajedno sa predstavnicima udruženja i institucija su u više navrata gostovali na radijskim i televizijskim emisijama Javnog servisa Republike Srpske (RTRS) i Bosne i Hercegovine (FTV i BHRTV). Takođe, bilježi se i znatan napredak i redovnost u vezi sa izvještavanjima o problematici nacionalnih manjina. U 2015. godini posebno se može izdvojiti i intervju predstavnika Saveza za italijanski radio-televizijski javni servis RAI (Radiotelevisione italiana). Pored medijske promocije, sa direktorom programa RTRS razgovaralo se o poboljšanju postojećeg programa koji se odnosi na nacionalne manjine, te mogućnostima za vraćanje u programsku shemu najpopularnije emisije o nacionalnim manjinama „Bona Homo“.

/Obrazovanje i upotreba jezika nacionalnih manjina

-Upotreba jezika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj u većini slučajeva se odnosi na onu upotrebu koja podrazumijeva komunikaciju između samih pripadnika nacionalnih manjina, njegovo učenje kroz različite aktivnosti u udruženjima, te ono učenje koje obuhvata redovno i obavezno obrazovanje.

Udruženja i pripadnici nacionalnih manjina baštine 14 različitih jezika nacionalnih manjina. Češki, italijanski, mađarski, poljski, slovački, ukrajinski, rusinski, njemački, ruski, hebrejski (ladino), romski, makedonski, slovenački i crnogorski jezik.

-Učenje i upotreba jezika nacionalnih manjina u Republici Srpskoj obuhvata sve starosne strukture, shodno mješovitim starosnim sastavima članova udruženja. U izvještajnom periodu SNMRS je bilježio različite oblike organizovanja ovih aktivnosti a aktivnosti koje se odnose na redovno obrazovanje (izvođenje nastave i upotreba jezika) u sljedećim odjeljcima razvrstaćemo prema obliku organizovanja i obrazovnim nivoima. Navodimo podatke koji su provjerljivi u praksi.

-Predškolsko obrazovanje - U Republici Srpskoj u novembru 2013. godine usvojen je Pravilnik o dvojezičkom ostvarivanju vaspitno-obrazovnog rada i rada na jeziku nacionalnih manjina (Sl. glasnik RS 101/13 od 28. 11. 2013.) od strane Ministarstva prosvjete u kulture Republike Srpske. Prema saznanjima SNMRS, još uvijek nije organizovana ova vrsta vaspitno-obrazovnog rada u predškolskim ustanovama u Republici Srpskoj iz razloga malog broja djece ovog uzrasta i iste nacionalne manjine u jednoj ustanovi. Djeca ovog uzrasta jedino imaju priliku učiti jezik u krugu svojih porodica, te kroz različite aktivnosti u udruženjima.

-Učenje jezika u krugu porodice odnosi se na sve one slučajeve gdje se zadržao jezik u redovnoj upotrebi, npr. italijanska i ukrajinska nacionalna manjina u Prnjavoru. Jedan od boljih primjera prakse.

Porodice-pripadnici drugih nacionalnih manjina ne izbjegavaju ranu fazu razvoja djeteta u kojoj znanje manjinskog jezika prenose u svakodnevnoj komunikaciji.

Primjeri sa terena:

JEZIK	GRAD	AKTIVNOST
slovenački jezik	Banja Luka, Prijedor udruženja Slovenaca	učenje slovenačkog jezika kroz različite oblike radionica, pozorišne predstave i slično
italijanski jezik	Prnjavor	učenje italijanskog jezika u krugu porodice, te u sklopu boravka u matičnoj zemlji
ukrajinski jezik	Banja Luka, Prnjavor, Prijedor	učenje ukrajinskog jezika u krugu porodice
njemački jezik	Banja Luka	učenje jezika u sklopu sekcija ili aktivnosti u vrtićima. *ovaj podatak može potvrditi nadležno ministarstvo

Tabela 2. Aktivnosti usmjerene na djecu predškolskog uzrasta

-Osnovnoškolsko obrazovanje - U osnovnim školama u Republici Srpskoj još uvijek se izučavaju samo dva jezika nacionalnih manjina - ukrajinski i italijanski. Učila i knjige za izvođenje ove nastave nabavljaju se uz pomoć ambasada, udruženja i pojedinaca. Finansiranje nabavke ovih učila snose roditelji (članovi) udruženja. Opština Prnjavor i grad Prijedor su u 2015. godini, a uz pomoć regionalnog projekta „Promocija ljudskih prava i zaštita manjina u zemljama Jugoistočne Evrope“ kojeg provodi Savjet Evrope uz podršku Evropske unije realizovala dva projekta koji se tiču osavremenjivanja (nabavka opreme i učila) nastave ukrajinskog i italijanskog jezika u ove dvije lokalne sredine.

JEZIK	OPŠTINA / GRAD	ŠKOLA	BROJ ČASOVA	BROJ UČENIKA
italijanski jezik	Prnjavor	OŠ „Petar Kočić“ Šibovska	izborni predmet 2 x sedmično po 45 minuta	15
ukrajinski jezik	Prijedor	OŠ „Ćirilo i Metodije“ Trnopolje	fakultativna nastava 2 x 45 minuta sedmično	13
ukrajinski jezik	Prnjavor	OŠ „Branko	dodatna nastava	4

		Ćopić“ Prnjavor	sa ocjenjivanjem 2 x 45 minuta sedmično	
ukrajinski jezik	Prnjavor	OŠ „Nikola Tesla“ Prnjavor	dodatna nastava sa ocjenjivanjem 2 x 45 minuta sedmično	4
ukrajinski jezik	Prnjavor	OŠ „Meša Selimović“ Naseobina Lišnja	dodatna nastava sa ocjenjivanjem 2 x 45 minuta sedmično	3

Tabela 3. Zastupljenost jezika nac. manjina u osnovnim školama u Republici Srpskoj

-Srednješkolsko obrazovanje - U srednjim školama u Republici Srpskoj ne izučava se jezik nacionalne manjine posebno, niti u sklopu dodatne nastave. U vezi s ovim nisu ni poduzimane inicijative za uvođenjem ovog oblika nastave jer još uvijek ne postoji opravdani razlog na terenu. Jedino njemački, ruski i italijanski jezik se izučavaju kao prvi ili drugi strani jezik.

-Visokoškolsko (Fakultetsko) obrazovanje - Nastava u visokoškolskim ustanovama u Republici Srpskoj se izvodi na srpskom jeziku. Ni ovdje se posebno ne bilježi organizacija nastave za pripadnike nacionalnih manjina, kao ni nastava na maternjem manjinskom jeziku za ove studente. Što se tiče zastupljenosti manjinskih jezika, oni su ovdje u svojstvu stranog jezika te su zastupljeni kroz određene studijske programe ili grupe: njemački, italijanski, češki, slovenački, ruski. U sklopu Filološkog fakulteta postoje posebne studijske grupe za izučavanje italijanskog, njemačkog i ruskog jezika. Različite inicijative za otvaranje studijskih grupa drugih jezika, a koji su ujedno i manjinski još uvijek nisu realizovane.

-Fakultativno izučavanje jezika nacionalnih manjina - Kao što je već ranije pomenuto, udruženja nacionalnih manjina u ovom izvještajnom periodu poduzimala su različite aktivnosti po pitanju izučavanja i učenja jezika nacionalnih manjina. Aktivnosti koje se sprovode nisu isključivo ograničene na pripadnike nacionalnih manjina. Istima prisustvuju i svi drugi zainteresovani građani.

Sve informacije o načinu i vrsti aktivnosti se nalazi u tabeli ispod:

JEZIK	MJESTO	VRSTA	BROJ učenika	NAPOMENA
slovenački jezik	Banja Luka Prijeđor Doboj Teslić	Dopunska nastava slovenačkog jezika i kulture	109 učenika u 11 starosnih grupa Trajanje: jedan nivo - jedna školska godina	Ministarstvo za školstvo i sport R. Slovenije obezbjeđuje akreditovanog predavača za jezik, školska učila i knjige Stručna podrška je obezbijeđena od strane Zavoda za školstvo i sport R. Slovenije. Učenici imaju priliku boraviti na brojnim ljetnjim i zimskim školama jezika u Sloveniji. Završetkom šk. god. polaznici dobijaju uvjerenje o stečenom znanju jezika. Nastava se izvodi u sjedištima sva tri udruženja Slovenaca
romski jezik	Gradiška	kurs romskog jezika	20 polaznika 2 x sedmično	Romski informativni centar Gradiška provodi ovu aktivnost u sklopu projekta u OŠ „Sveti Sava“ (2014. godina)
mađarski jezik	Banja Luka	kurs mađarskog jezika	30 polaznika 3 X sedmično po 90 minuta	(2014. godina) Državni sekretarijat za nacionalna pitanja pri Ministarstvu pravde R. Mađarske i u okviru programa Körösi Csoma

				Sándor Budimpešta obezbjedio je predavača ovog jezika za održavanje škole u trajanju od 6 mjeseci. Predavač je prof. mađarskog jezika. Nakon završetka, polaznicima se uručuje potvrda stečenog znanja. Nastava se izvodi u sjedištu udruženja Mađara.
crnogorski jezik	Trebinje	Ljetnja škola jezika i kulture Crne Gore	2	Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore - Uprava za dijasporu, raspisuje konkurs za Ljetnju školu jezika i kulture Crne Gore - " CRNA GORA MOJA POSTOJBINA " koja se održala u Cetinju - Ivanova korita (2014. godina). Članovi udruženja uzimaju učešće u istoj.
italijanski jezik	Banja Luka	Škola jezika	svaka subota u trajanju od 90 minuta	Aktivnost koju volonterski organizuju članovi udruženja, a koje se ne finansira od 2012. godine.
makedonski jezik	Banja Luka	Kurs makedonskog jezika	6 mjeseci (2 x mjesečno)	Aktivnost koju je podržavalo Ministarstvo prosvjete i kulture RS, te nadležno Ministarstvo za iseljništvo (dijasporu) R. Makedonije
hebrejski jezik (ladino)	Banja Luka	Kurs hebrejskog jezika	3 mjeseca	Aktivnost organizuje Jevrejska opština Banja Luka

Tabela 4. Fakultativno izučavanje jezika nac. manjina u Republici Srpskoj

-Izdavaštvo / biblioteke - Tokom kalendarske godine udruženja nacionalnih manjina štampaju brojne časopise, biltene, knjige i slično. Sadržaj ovih materijala je u većini slučajeva pripremljen dvojezično - srpski i manjinski jezik. Uz pomoć članova skoro sva udruženja posjeduju određeni knjižni fond (knjige, priručnici, časopisi, enciklopedije i sl.) raznih izdanja koja su donirana ili nabavljena uz pomoć matične zemlje. Problem predstavlja pohranjivanje bibliotečke građe, zbog ograničenosti prostora sa kojim raspolažu.

JEZIK	ŠTAMPANO IZDANJE	AUTORI	GODINA IZDAVANJA period izdavanja	NAPOMENA
slovenački jezik	Bilten udruženja Slovenaca „Triglav"		1 / godišnje (od 2004. godine)	dvojezični, sa tekstovima o radu i aktivnostima udruženja
slovenački jezik	Bilten učenika dopunske nastave slovenačkog jezika	Barbara Hanuš, prof.	1 / godišnje (od 2012. godine)	jednojezični, sa tekstovima o radu škole i učenika
slovenački jezik	knjiga „Kakva dobra knjiga“	grupa autora	2104	dvojezična knjiga
slovenački jezik	knjiga „Ključ za dve	grupa autora	2012	dvojezična knjiga

	ključaonice“			
mađarski jezik	„Uj Dobos“ Bilten udruženja Mađara u BiH	priprema se u saradnji sa udruženjem Mađara Sarajevo	1 ili 2/godišnje (od 2007. godine)	dvojezični - BHS jezici / mađarski
Regija Doboj	„Glas manjina regije Doboj“		šestomjesečno	srpski jezik
makedonski jezik	bilten „Vinožito“	Udruženje Makedonaca RS	2 x godišnje	dvojezični makedonski/srpski
italijanski jezik	bilten „Stella d' Italia“	Udruženje Italijana grada Banja Luka	1 x godišnje	dvojezični italijanski/srpski
češki jezik	bilten „Banjalučki krajani“	Udruženje čeha „Česka beseda“ Banja Luka	4 x godišnje	dvojezični češki/srpski

Tabela 5. Izdavaštvo nacionalnih manjina u Republici Srpskoj

-Upotreba jezika u lokalnoj zajednici - Jezik nacionalnih manjina se ne nalazi u službenoj upotrebi u Republici Srpskoj u onim institucijama koje su obuhvaćene Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina - opštinska administracija, sud i druge institucije.

Što se tiče službene upotrebe jezika u topografskim oznakama, jedini primjer je označavanje naseljenog mjesta (sela) Štivor u opštini Prnjavor, čiji je natpis bio dvojezični (srpski i italijanski jezik) a odnosi se ujedno i na tradicionalno naseljeno mjesto sa italijanskom nacionalnom manjinom. Ova topografska oznaka je postojala do decembra 2014. godine, kad je i uklonjena zbog odluke opštine Prnjavor o ponovnom označavanju naseljenog mjesta. Udruženje Italijana Štivor uložilo je žalbu nadležnim institucijama zbog ove odluke čime se jedini primjer prakse upotrebe manjinskog jezika na terenu gubi kao takav, te je vraćanje dvojezične table realizovano u septembru 2015. Tokom 2015. godine izvršeno je i dvojezično označavanje lokaliteta tradicionalno naseljenih nacionalnim manjinama u Prijedoru (Trnopolje), Gradišci (Čelinovac, Cerovljani, Nova Topola,...).

Iz izvještaja Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo:

Članom 2. stav (3) Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Kantonu Sarajevo (“Službene novine Kantona Sarajevo,” br. 27/11) propisano je da se “Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina Savjeta Evrope i Evropska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima, kao i drugi međunarodni pravni dokumenti o ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina, neposredno se primjenjuju i sastavni su dio pravnog sistema Kantona.”

Temeljem člana 24. navedenog Zakona, 2012. godine utemeljeno je Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo, kao stalno radno-savjetodavno tijelo Skupštine Kantona Sarajevu u svim pitanjima posvećenim promociji i zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Kantonu Sarajevu. Preciznije, Vijeće (kako je navedeno u članu 27. Zakona) “pokreće inicijative i podnosi nacрте zakona, odluka i drugih akata iz nadležnosti Skupštine Kantona, daje prijedloge za izmjenu i dopunu prijedloga zakona, odluka i drugih akata u obliku amandmana, prati stanje i primjenu propisa, zauzima stavove, daje prijedloge i preporuke organima vlasti u Kantonu, po svim pitanjima koja su od značaja za položaj i ostvarivanje prava pripadnika svih nacionalnih manjina u Kantonu.”Shodno navedenom Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo, jedino je vijeće nacionalnih manjina uspostavljeno pri zakonodavnom tijelu u BiH, čiji mandat prevazilazi “klasičnu” savjetodavnu djelatnost tj. Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo, ravnopravno drugim

radnim tijelima Skupština Kantona Sarajevo, ima mandat da direktno, u zakonodavnu skupštinsku proceduru predlagati propise iz svoje nadležnosti.

Od svog konstituisanja 2012. godine, temeljem Odluke o imenovanju članova Vijeća nacionalnih manjina ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 13/12) do isteka mandata članova u maju 2016. godine, Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo održalo je 27. sjednica. Vijeće je u navedenom periodu (2012-2016) pokrenulo niz inicijativa od značaja za položaj i ostvarivanje prava pripadnika nacionalnih manjina u Kantonu Sarajevo.

Vijeće je aktivno radilo na izmjeni i dopuni Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o administrativnim taksama KS (tražene izmjene se ogledaju u zahtjevu da se na listu društvenih kategorija koje su oslobođene plaćanja administrativne takse u Kantonu Sarajevu, uvrste i pripadnici nacionalnih manjina) i prijedlog Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o sudskim taksama (tražene izmjene se ogledaju u namjeri uvrštavanja pripadnika nacionalnih manjina na listu društvenih kategorija koje su oslobođene plaćanja sudske takse, i to u postupcima koji se kod nadležnog suda vode (ili će se voditi) po tužbama za zastitu od diskriminacije shodno Zakonu o zabrani diskriminacije BIH ("Službeni glasnik BIH," br. 59/09). Pored toga, Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo izradilo je prijedlog izmjene i dopune Izbornog zakona BIH kojima se uređuje način kandidiranja i izbora predstavnika nacionalnih manjina u Skupštini Kantona Sarajevo. Izmjenama i dopunama Ustava Kantona Sarajevo, u cilju implementacije presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Sejdić-Finci protiv BIH u Kantonu Sarajevo. Skupština Kantona Sarajevo, amandmanom XLIV "garantira se jedno mjesto predstavnicima nacionalnih manjina u Skupštini KS." Nažalost, neblagovremenom reakcijom Parlamentarne skupštine BIH, izmjene i dopune Izbornog zakona BIH, kojima bi se omogućilo učešće pripadnika nacionalnih manjina za izborima za Skupštinu Kantona Sarajevo za garantirani mandat, nisu usvojene, čime je propuštena prilika za učešće na Općim izborima 2014. godine.

U cilju realizacije mjera za unapređenje efektivne ravnopravnosti nacionalnih manjina u oblasti kulturnog života, uz finansijsku pomoć Skupštine Kantona Sarajevo iz Budžeta Kantona Sarajevo, Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo je u 2014. i 2015. godini organiziralo "MINORITY FEST" – Festival kultura nacionalnih manjina. Na spomenutim manifestacijama učestvovali su predstavnici (umjetnici, slikari, muzičari, itd) iz drugih kantona u FBiH i Republike Srpske, te je predstavljena i kulinarska tradicija nacionalnih manjina u BIH. U 2015. godini, MINORITY FEST je bio podržan i od strane poslovnog sektora (tj. BH telecom je finansijski podržao održavanje manifestacije). Sredstva za "MINORITY FEST" 2016 su osigurana i održat će se u septembru 2016. godine. Ova manifestacija je jedna koja aktivno promovise kulturno-umjetničke tradicije nacionalnih manjina uz učešće pripadnika nacionalnih manjina iz čitave BIH.

U 2015. godini, Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo pokrenulo je inicijativu za uspostavu "Europske kuće nacionalnih manjina" kao javnog prostora za rad i saradnju pripadnika nacionalnih manjina u Kantonu Sarajevo. U 2016. godini, Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo pokrenulo je inicijativu za uspostavljanje instituta "Konsultativnog statusa vijeća nacionalnih manjina kantona sarajevo" kao posebnog okvira za saradnju Vijeća nacionalnih manjina Kantona Sarajevo i organizacija civilnog društva iz Kantona Sarajevo i BIH. Javnim pozivom planiraju se pozvati nevladine organizacije odnosno organizacije civilnog društva koje se bave zaštitom prava manjina i ljudskih prava uopće, kako bi stekle konsultativni status kod Vijeća nacionalnih manjina KS. Na taj način Vijeće bi "služilo" kao "most" između vladinog i nevladinog sektora. Drugim riječima, NVO bi bile u mogućnosti svoje prijedloge politika ili gotovih pravnih akata koji za cilj imaju poboljšanje prilika nacionalnih manjina, nakon što ih Vijeće razmotri i odobri, uputiti preko Vijeća u zakonodavnu proceduru Skupštine Kantona Sarajevo, a onda baveći se svojim klasičnim aktivnostima tj. "zagovaranjem" utjecati na usvajanje istih. Za ovu inicijativu Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo svoj interes nalazi u činjenici da bi na raspolaganju imalo značajan broj relevantnih (zakonskih) prijedloga korisnih za poboljšanje položaja pripadnika nacionalnih manjina u KS, te bi u tom smislu i njegova savjetodavna uloga u potpunosti bila realizirana.

Kao primjer dobre prakse istakli bi aktivnosti udruženja nacionalnih manjina - građana češkog porijekla "Česká beseda" iz Sarajeva.

Bitno je i napomenuti da u najaktivnija Udruženja u Sarajevu, pored «Česke besede», spadaju Udruženje Mađara HUM, Udruženje Poljaka „Polsa“, Udruženje građana italijanskog porijekla i Slovensko kulturno društvo «Cankar». Sva ova Udruženja obilježila su 20-godišnjicu rada, a „Česká beseda“ Sarajevo upravo u 2016. godini obilježava isti jubilej. Ova Udruženja su ostvarila u proteklom periodu izvanrednu međusobnu saradnju, a opstala su prvenstveno zahvaljujući entuzijazmu samih članova i skromnoj finansijskoj potpori matičnih država. Nažalost, zajednički problem koji traje već dvadeset godina ova Udruženja nisu uspjela riješiti, a riječ je o nedostatku vlastitog prostora za rad, ali su pomenuta Udruženja, na inicijativu „Česke besede“ Sarajevo i u saradnji sa lokalnom zajednicom, Općinom Novo Sarajevo, uspješno realizovala projekat „Park nacionalnih manjina“, koji je zasigurno jedinstven u cijeloj Evropi.

„Česke beseda“ iz Sarajevo ima izuzetnu saradnju sa lokalnom zajednicom, sa drugim «Českim besedama» u BiH, saradnju sa Ambasadom Republike Češke u BiH, kao i saradnju sa Udruženjima nacionalnih manjina iz Sarajeva. Uprkos finansijskim teškoćama i nedostatku prostora za rad, izuzetno bitnim elementima za opstanak našeg i spomenutih Udruženja, „Česká beseda“ Sarajevo nastoji očuvati češku kulturnu baštinu koju sa nam ostavili naši preci, češki doseljenici na bh prostore s kraja 19. i s početka 20. stoljeća.

Važno je znati također da pripadnici češke nacionalne manjine imaju svoje predstavnike u svim Vijećima koja su u skladu sa Zakonom o nacionalnim manjinama konstituirana na različitim nivoima vlasti, kako na državnom nivou, tako i na nižim nivoima vlasti u BiH.

Od svojih aktivnosti izdvojili bi samo najznačajnije:

2012. godina:

- Komemoracija Karlu Paříku;
- Obilježavanje Dana sv. Vaclava izložbom «Kreativnost u slobodno vrijeme»;
- Projekt «INFORMATOR 2011» realizovan u saradnji sa Općinom Novo sarajevo;
- Promocija „Imenik-adresar Čeha u Sarajevu 1910. godine“, koji je priredio književnik Valerijan Žujo;

2013. godina

- Prisustvovali smo okruglom stolu na temu „Društveno-politička participacija nacionalnih manjina u BiH“, u organizaciji Vijeća nacionalnih manjina Kantona Sarajevo i Delegacije EU u BiH;
- Saradnja sa Lektoratom češkog jezika na Filozofskom fakultetu u Sarajevu i lektorom za češki jezik Kryštofom Bachmannom;
- Posjeta Češkom kulturnom centru u Roterdamu.
- Posjeta grupe čeških turista "Českoj besedi Sarajevo";
- Posjeta „Českoj besedi“ iz Mačinog Brda;
- Prisustvovali smo Prijemu u rezidenciji ambasade Republike Češke u BiH - božićno i novogodišnje druženje za «krajane» iz cijele BiH;

2014. godina

- „Česka beseda“ Sarajevo predstavila se lokalnoj zajednici u Općini Novo Sarajevo;
  - Premijera dokumentarnog filma “Probudene lutke” u produkciji „Česke besede“ Sarajevo koju je pratila FTV i. emitirala uspješan prilog novinarku Dijane Čustović u emisiji SEDMICA – magazin iz kulture. Na taj način je još jednom skrenuta pozornost javnosti na doprinos češke nacionalne manjine u očuvanju kulturne baštine u Sarajevu, ali i cijeloj BiH;
  - Učešće u serijalu „NACIONALNE MANJINE u BiH“;
- Od 16. februara 2014. godine Redakcija dokumentarnog programa FTV-a emitovala je serijal o pripadnicima nacionalnih manjina u BiH. Emisije su snimljene na teritoriji cijele BiH, a urednica serijala je

Dragica Orlando. Serijalu od deset emisija, je prikazan u periodu od 16. februara do 20. aprila 2014. godine, javnosti su predstavljeni Albanci, Jevreji, Ukrajinci, Poljaci, Italijani, Mađari, Česi, Romi, Makedonci i Slovenci.

- Obnovljene sadnice u «Parku nacionalnih manjina», a „Pančićeve omorike“ su donacija Ekološkog pokreta gorana FBiH;
- Obilježavanje Dana sv. Václava i 18. godišnjice obnovljenog rada „Česke besede“ Sarajevo postavkom šestepo redu izložbe „Kreativnost u slobodno vrijeme“;
- „Česká beseda“ na BHT1;
- Ekipa BHT1 je 18.11.2014.g. snimila prilog o „Českoj besedi“ Sarajevo u prostoru Samostana sv. Ante na Bistriku. Za BHT1 su govorili: ekonom Samostana fra Perica Vidić, predsjednica „Česke besede“ Jovanka Manžalović Šalaka i potpredsjednica za kulturu Leona Sabolek.
- Učešće „Česke besede“ Sarajevo na obilježavanju Dan evropskih jezika;
- Predstavljanje „Česke besede“ Sarajevo na „Minority Festu 2014“ u organizaciji Vijeća nacionalnih manjina Kantona Sarajevo;

2015. godina

- Prisustvovali smo otvaranju izložbe «RE-DESING» u organizaciji udruženja „POLSA“;
- Prisustvovali smo obilježavanju Nacionalnog praznika 15.marta – obljetnice mađarske revolucije 1848.g. u organizaciji udruženja „HUM“;
- Predstavljanje „Česke besede“ Sarajevo na „Danima nacionalnih manjina“ u organizaciji Grada Sarajeva, odnosno kao zajednički projekt Vijeća Evrope i Evropske unije u okviru unapređenja ljudskih prava i zaštite manjina u jugoistočnoj Evropi. Osim „Česke besede“, u programu su učestvovali: Austrijsko-njemačka zajednica ANZ, Vijeće crnogorske nacionalne manjine u BiH, Udruženje Mađara HUM, Udruženje građana porijeklom iz Republike Makedonije, Udruženje građana poljskog porijekla POLSA, Udruženje Romska asocijacija ROMAS, Slovensko društvo „Cankar“, Udruženje građana talijanskog porijekla, Udruženje Turaka, Udruženje ukrajinske nacionalne manjine „Most“ i Udruženje palestinske dijaspe, ali i kulturno-umjetnička društva iz Sarajeva i Viteza. Na štandovima udruženja nuđena su nacionalna jela, pića i rukotvorine, a „Česka beseda“ je prikazala dokumentarni film „Probuđene lutke“.
- Prisustvovali smo promociji „Glazbenog/Muzičkog rječnika“ autora Čestmira Mirka Duška, dobitnika nagrade „Gratis Agit“ za 2012. godinu koju dodjeljuje Republika Češka;
- Posjeta «Českoj besedi» iz Banja Luke;
- Učešće „Česke besede“ Sarajevo u građanskoj akciji solidarnosti pod nazivom «JA SAM MUZEJ»;
- Prisustvovali smo prijemu u Zemaljskom muzeju povodom 28. oktobra Dana državnosti Republike Češke u organizaciji „Višegradske četvorke“;
- Obnovljene sadnice u «Parku nacionalnih manjina», a „Pančićeve omorike“ donirala je Ana Mrdović, inženjer hortikulture;
- Prisustvovali smo tradicionalnom „Kostanjevu pikniku“ u organizaciji Slovenskog društva „Cankar“ iz Sarajeva;
- Predstavljanje „Česke besede“ Sarajevo na „Minority Festu 2015“ u organizaciji Vijeća nacionalnih manjina Kantona Sarajevo;

2016. godina

- Održali smo januarski „Češki kutak“ kao redovnu jednomjesečnu aktivnost Udruženja gdje je analiziran Projekat „Masaryk“ započet još u 2015. godini i prdočen plan aktivnosti za obilježavanje 20.-godišnjice rada „Česke besede“ Sarajevo u 2016. godini;

Iz izvještaja Odbor za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine:

Odbor za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine osnovan je s ciljem poboljšanja zaštite romske manjine u BiH. Odbor za Rome je savjetodavno i koordinirajuće tijelo Vijeća ministara BiH i kao takav postoji od 2002. godine.

Prvi saziv Odbora za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine imenovan je na osnovu zaključka Vijeća Ministara BiH sa 70-te sjednice održane 13.6.2002. godine.

Drugi saziv imenovan je Odlukom o imenovanju Odbora za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine na 27 sjednici Vijeća Ministara BiH, održanoj u novembru 2007. godine („Službeni glasnik BiH”, br. 99/07) na mandat od četiri godine.

Treći saziv je imenovalo Vijeće ministara BiH je na 20 sjednici održanoj 18.9.2012. godine donoseći tom prilikom i Odluku o formiranju Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH i Odluku o imenovanju članova Odbora („Službeni glasnik BiH“, broj: 85/12) od 25.10.2012. godine. Odlukama su, pored ostalog, definisane nadležnosti ovog tijela.

Odbor za Rome se sastoji od 22 člana, 11 predstavnika Roma i 11 predstavnika institucija. Po jednog predstavnika ispred institucija Bosne i Hercegovine predlažu: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine, Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, Direkcija za evropske integracije, Agencija za zapošljavanje Bosne i Hercegovine i Agencija za ravnopravnost polova Bosne i Hercegovine. Također, po jednog predstavnika predlažu vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Članove Odbora ispred registrovanih romskih udruženja, po principu jedno udruženje jedan glas, osiguravajući ravnopravnu teritorijalnu zastupljenost predlažu romska udruženja: iz Federacije Bosne i Hercegovine šest članova i to po jedan član ispred uredno registriranih romskih udruženja sa područja Kantona Sarajevo, Zeničko-dobojskog kantona, Unsko-sanskog kantona, Tuzlanskog kantona, Srednjobosanskog kantona i Hercegovačko-neretvanskog kantona, samostalno ili u saradnji sa registriranom krovnom organizacijom, iz Republike Srpske tri člana i to po jedan član ispred uredno registriranih romskih udruženja sa područja regije Banja Luke, Doboja i Bijeljine samostalno ili u saradnji sa registriranom krovnom organizacijom; iz Brčko distrikta Bosne i Hercegovine jednog člana, te ispred Ženske romske mreže jedna članica.

Ciljevi i zadaci

Odbor ima nadležnost da raspravlja o svim značajnim pitanjima sadržanim u Strategiji Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma („Službeni glasnik BiH”, broj 67/05), (u daljem tekstu: Strategija) te prati provođenje i predlaže aktivnosti u svrhu efikasnije realizacije Dekade inkluzije Roma 2005-2015. godina. Konkretno, Odbor je zadužen za:

- a) sistemsko praćenje provođenja Akcionog plana za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite (u daljem tekstu: Akcioni plan) i Revidiranog plana o obrazovnim potrebama Roma u Bosni i Hercegovini;
- b) donosi operativne planove i predlaže mjere za unapređenje provođenja Akcionog plana;
- c) putem svojih predstavnika inicira aktivnosti na osiguranju sredstava u budžetima institucija na nivou Bosne i Hercegovine i entiteta za potrebe realizacije Akcionog plana;
- d) prati utrošak odobrenih sredstava u budžetima institucija Bosne i Hercegovine i institucija entiteta za realizaciju Akcionog planu u sve tri oblasti te dinamiku realizacije istih;
- e) uključuje se u ostvarivanju kontakata sa potencijalnim donatorima i drugih zainteresovanih strana na osiguravanju sredstava za provođenje Akcionog plana;
- f) u cilju donošenja validnih stavova, zaključaka i preporuka, Odbor može, u skladu sa finansijskim mogućnostima, formirati stalne ili povremene komisije i tematsko- stručne grupe, a posebno u okviru implementacije Akcionog plana;
- g) svojim aktom utvrditi će sistem monitoringa realizacije utvrđenih planskih aktivnosti za Rome u Bosni i Hercegovini te pratiti metodologiju utroška donatorskih i budžetskih sredstava namijenjenih za realizaciju Akcionog plana.

Način rada

Način rada i odlučivanja uređen je Poslovníkom o radu Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH. Odbor razmatra materijale i akte iz djelokruga svoga rada, te donosi zaključke, preporuke i daje mišljenje o pitanjima značajnim za romsku populaciju u Bosni i Hercegovini. Odborom rukovodi

predsjednica/predsjednik, predsjedava njegovim sjednicama i predstavlja ga pred organima i institucijama vlasti u BiH i u javnosti.

Zaključke, preporuke i mišljenja o pitanjima koja se raspravljaju na sjednici, Odbor donosi, odnosno usvaja, većinom glasova prisutnih članova/ica Odbora.

Stručnu i tehničku pomoć Odboru pruža Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, a po potrebi i druga tijela, mjerodavna za rješavanje pojedinih pitanja sadržanih u Strategiji i Akcionom planu.

Pregled operativnih aktivnosti

Vijeće ministara BiH je na 95. sjednici održanoj 20.05.2014. godine usvojilo Izvještaj o radu Odbora za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine za period septembar 2012. – decembar 2013. godine a na 121. sjednici održanoj 29.01.2015. godine Izvještaj o radu Odbora za Rome pri Vijeću ministara Bosne i Hercegovine za period januar – decembar 2014. godine.

Treći saziv Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH je održao ukupno dvadesetpet sjednica.

Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH se, između ostalih, bavio slijedećim značajnim pitanjima:

- Prijedlog rasporeda budžetskih sredstava za poboljšanje položaja Roma i budžetskih stavki za raspored sredstava za Odbor za Rome.
- Revizija Akcionog plana Bosne i Hercegovine za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanje, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite Roma.
- Sudjelovanje u radu užeg Stručnog tima za monitoring Revidiranog akcionog plana za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013-2016, te kao rezultat tog rada je izrađen set upitnika sa pitanjima za različite institucije vlasti nadležne za pojedine segmente RAP-a.
- Iznalaženje sredstava za finansiranje rada Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH.
- Pružanje pomoći Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH tokom predsjedavanja Dekadom uključenja Roma 2005. – 2015.
- Sudjelovanje u radu Komisije za zapošljavanje Roma i za 2015. godinu kao ravnopravni članovi i u Komisije za razmatranje primljenih projektnih prijedloga na osnovu objavljenog Javnog poziva za prikupljanje projektnih prijedloga za rješavanje problema Roma u oblasti stambenog zbrinjavanja za 2015. godinuputem posmatrača ispred Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH.
- Monitoring revidiranih akcionih planova u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite.
- Transparentnost rada Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH.

Pored ovih aktivnosti Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH bavio se i ostalim aktivnostima koje su se ticale različitih inicijativa koje su upućivane ispred romskog nevladinog sektora, te Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, a koje su implementirane u zavisnosti od nadležnosti Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH.

Ostvareni su slijedeći rezultati:

- Usvojen je prvi monitoring izvještaj Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH o implementaciji akcionih planova (zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje, zdravstvena zaštita i obrazovanje)
- Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH je kreirao i usvojio Akcioni plan za Odbor za Rome.
- Obzirom da je u 2015. godini bio predviđen budžet za pomoć romskom nevladinom sektoru Odbor je utvrdio kriterije, imenovao komisiju i u saradnji sa predstavnicima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH implementirao javni poziv za dodjelu grant sredstava romskom nevladinom sektoru. Romske nevladine organizacije su podnosile projekte čija je tema bila usmjerena na poboljšanje obrazovanja Roma.
- Uz finansijsku podršku organizacije CARE International izrađena je brošura o radu Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH koja je štampana i distribuirana svim relevantnim akterima.
- Predstavnici Odbora za Rome su aktivno učestvovali u međunarodnim konferencijama i sjednici Međunarodnog Upravnog komiteta Dekade uključenja Roma 2005. – 2015. koje je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH organizovalo povodom predsjedavanja Bosne i Hercegovine.

- Četiri člana Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH sudjelovala su u radu užeg Stručnog tima za monitoring Revidiranog akcionog plana za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013-2016. Stručni tim je sačinio Izvještaj o provedbi Revidiranog akcionog plana za rješavanje problema Roma u oblastima zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite 2013-2016 za period 2013. i 2014. godina koji je od strane Vijeća ministara BiH usvojen 08.09.2015. godine.
- Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH su pokrenuli nekoliko inicijativa vezanih za prijedlog izmjene budžetske stavke za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite koja je smanjena za 2016. godinu.
- Tokom 2015. godine Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH je usvojio zaključak da je potrebno izvršiti reviziju Strategije za rješavanje problema Roma, koja je usvojena 2005. godine, te je započeo pripreme aktivnosti na identifikaciji strateških ciljeva.

DIO III. PREGLED PROVOĐENJA POJEDINIH ODREDBI UTVRĐENIM ČLANOVIMA OKVIRNE KONVENCIJE

Član 1.

"Zaštita nacionalnih manjina i prava i sloboda pripadnika tih manjina čini sastavni dio međunarodne zaštite ljudskih prava i kao takva spada u djelokrug međunarodne saradnje."

Dodatni sporazumi o ljudskim pravima koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovinisastavni su dijelovi Ustava Bosne i Hercegovine i to naročiti dva, a koji se tiču unapređenja i zaštite položaja prava nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini:

1. Evropska povelja za regionalne jezike ili manjinsk jezika (1992);
2. Okvirna Konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (1994).

Nije zaštita nacionalnih manjina i prava i slobode pripadnika tih manjina sastavni dio samo međunarodne zaštite ljudskih prava i međunarodne saradnje Bosne i Hercegovine, već su to i sve druge oblasti funkcionisanja organa vlasti, društvenog, ekonomskog i političkog života u Bosni i Hercegovini.

Član 2.

"Odredbe ove Konvecije primjenjivati će se dobroj vjeri, u duhu razumijevanja i tolerancije i u skladu sa principima dobrosusjedstva, prijateljskih odnosa i saradnje među državama."

Bosna i Hercegovina poštujući međunarodne norme u odnosima među državama i puno poštivanje principa teritorijalnog integriteta i suvereniteta drugih država, dobrosusjedstva i prijateljskih odnosa, nastoji naročito razviti i održati dobre i korisne odnose sa susjednim zemljama u okruženju, međunarodnim organizacijama i institucijama, a posebno zemljama Evropske unije, čije članstvo je krajnji cilj Bosne i Hercegovine.

Član 3.

"1. Svaki pripadnik nacionalne manjine ima pravo da slobodno bira da se prema njemu ophode ili ne ophode kao takvom i neće doći u nepovoljan položaj zbog takvog opredjeljenja ili vršenja prava vezanih za to opredjeljenje.

2. Pripadnici nacionalnih manjina mogu da vrše ona prava i uživaju slobode koje proizilaze iz načela sadržanih u ovoj Okvirnoj konvenciji, pojedinačno ili u zajednici s drugima."

Bosna i Hercegovina je zemlja u kojoj, pored tri konstitutivna naroda: Bošnjaci, Hrvati i Srbi, žive pripadnici brojnih nacionalnih manjina i „ostali“. Njihov status, status pripadnika nacionalnih manjina određen, priznat je i afirmisan Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina iz 2003. godine ("Službeni glasnik BiH" br. 12/03).

Zajednička karakteristika svih manjinskih grupa (i u ovom izvještajnom periodu) je da se nastavlja formiranje odgovarajuće asocijacije svojih pripadnika (udruženja građana, klubove, kulturna društva ili neki drugi oblik okupljanja) prema postojećim zakonskim propisima kao nevladine organizacije. Njihov broj se iz godine u godinu povećava.

Iz izvještaja Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine:

Temeljem odredbi Zakona o Popisu stanovništva, kućanstava i stanova u BiH 2013. godine i Metodologijom za pripremu organiziranje i provođenje Popisa stanovništva, kućanstava i stanova u BiH 2013. godine regulirana su prava i obveze svih građana Bosne i Hercegovine. Tijekom pripreme terenskog rada i obrade podataka implementirane su sve odredbe Zakona koje se tiču zaštite i spriječavanja svih oblika diskriminacije.

Ispitanici su imali pravo i mogućnost da na pitanje o etničkoj/nacionalnoj pripadnosti daju odgovor kakav žele, uključujući i izražavanje višestruke pripadnosti. Popisivači su bili dužni da upišu tačno onakav odgovor kakav je ispitanik dao. Takođe, člankom 12. Zakona o popisu definirano je da osoba nije obvezna da se izjašnjava o etničkoj/nacionalnoj pripadnosti.

Statističke institucije nisu vodile kampanju Popisa 2013. posebno za određene etničke/nacionalne grupe. U cilju olakšanja učešća pripadnika nacionalnih manjina u popisnom procesu pripremljena je "Višejezična zbirka" popisnih obrazaca na jezicima nacionalnih manjina koju su tijekom popisivanja ispitanici mogli dobiti na uvid radi boljeg razumjevanja popisnih pitanja.

Popisnica je sadržavala pitanja o državljanstvu, etničkoj/nacionalnoj pripadnosti, vjeroispovjesti i maternjem jeziku. Kod pitanja koja su se odnosila na državljanstvo, etničku/nacionalnu pripadnost, vjeroispovijest i materinski jezik građani su imali potpunu slobodu izjašnjavanja.

Popisivač nije imao pravo da sugeriše odgovor tako da su se građani mogli izjasniti onako kako su željeli tj. bilo je moguće dati i upisati i odgovor koji se ne odnosi na ponuđene modalitete. Popisivači su evidentirali sve odgovore, a statističke institucije su im dodijelile šifre i kao takve se nalaze u bazu podataka.

Popisivanje se vršilo na bosanskom, hrvatskom ili srpskom jeziku, latiničnim ili ćirilničnim pismom. Popisni obrasci i metodološka uputstva su štampani na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, latiničnim i ćirilničnim pismom. Svaki popisivač je imao priručnik sa popisnicama na jezicima pripadnika nacionalnih manjina koje žive u BiH. Prije popisivanja pripadnik nacionalne manjine je imao pravo dobiti na uvid ogledni primjerak popisnog obrasca na jeziku i pismu svoje nacionalne manjine. Popisivači na terenu su koristili „Višejezičnu zbirku“ u kojoj su se nalazili obrasci na jezicima manjina zastupljenih u BiH (albanski, češki, engleski, italijanski, hebrejski, mađarski, makedonski, njemački, poljski, romski, ruski, slovački, slovenački, turski i ukrajinski jezik).

Član 4.

"1. Ugovornice se obavezuju da zajamče pripadnicima nacionalnih manjina ravnopravnost pred zakonom i jednaku zakonsku zaštitu. U tom smislu zabranjena je bilo kakva diskriminacija na osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini.

2. Ugovornice se obavezuju da usvoje, gdje je to potrebno, odgovarajuće mjere za unapređenje, u svim oblastima ekonomskog, socijalnog, političkog i kulturnog života, pune i efektivne ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i onih koji pripadaju većini. U tom pogledu će voditi računa o posebnim uslovima pripadnika nacionalnih manjina.

3. Mjere usvojene shodno stavu 2. ne smatraju se aktom diskriminacije"

Politika Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, koje je prema Zakonu o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH» br. 38/02) i Zakonu o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine («Službeni glsnik BiH» br. 5/03) nadležno za „saradnju sa nacionalnim manjinama i njihovim udruženjima“, je i u ovom referentnom periodu, prvenstveno, bila usmjeravana ka djelovnju u dva pravca: (1). Predlaganje odgovarajućih zakonskih rješenja u zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina, te (2). u saradnji sa entitetskim vladama i ministarstvima, udruženjima i asocijacijama nacionalnih manjina na identifikaciji pitanja i problema koje treba rješavati.

U okviru Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine postoji Odjel za zaštitu prava i saradnju sa nacionalnim manjinama, vjerskim zajednicama i nevladinim organizacijama koje također prati i analizira stanje u oblasti ostvarivanja prava nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. U 2012., 2013. i 2014. godine u a okviru predstavljeni žalbi koje su podnesene Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, zabilježen je skoro identičan trend u odnosu na kršenja prava pripadnika nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini.

Evidentirane su predstavljeni po kršenju prava nacionalnih manjina, a posebno Roma, kao najbrojnije i najugroženije nacionalne manjine u BiH, u segmentu stambenog zbrinjavanja, prava na rad, zdravstvene, socijalna zaštite i pristupa ličnim dokumentima.

Tabela : Podaci o broju predmeta povreda prava nacionalnih manjina u BiH po oblastima i godinama

r/b	O B L A S T	2012. god.	2013. god.	2014. god.	2015. god.	UKUPNO
1.	STAMBENO ZBRINJAVANJE	-	-	-	3	3
2.	ZAPOŠLJAVANJE	4	3	2		9
3.	ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	1				1
4.	PRISTUP LIČNIM DOKUMENTIMA	3	2	2	1	8
UKUPNO :		8	5	4	4	21

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine nije zaprimio niti jednu žalbu od predstavnika drugih nacionalnih manjina.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH ima dužnost da, u suradnji s Institucijom ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, na temelju ranijih preporuka i iskustava u radu, izradi prijedlog mjera i aktivnosti za poboljšanje stanja ljudskih prava i sprečavanje diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

Nastavljen je sa implementacijom Zakona o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj: 59/09) koji je utemeljen i koncipiran na evropskim standardima. Odredbe predmetnog zakona štite građane Bosne i Hercegovine od diskriminacije u svim oblastima rada i života, obuhvatajući: zapošljavanje, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, pravosuđe i upravu, stanovanje, javno informisanje, obrazovanje, sport, kulturu, nauku, privredu i dr., svakog vida uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja, mobinga, segregacije ili podsticanja na diskriminaciju. Prema ovom zakonu svi javni organi i vlasti imaju

obavezu i dužnost da se bore protiv diskriminacije i da se suzdrže od nje, uklanjajući prepreke koje mogu neposredno ili posredno da rezultiraju diskriminacijom. Ove institucije, takođe, imaju dužnost da aktivno kreiraju i stvore uslove za jednak tretman putem izmjena i dopuna postojećih i usvajanjem novih zakona, politika i praksi rada, ali sve u skladu sa Zakonom o zabrani diskriminacije. Urađen je Pravilnik uz Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni glasnik BiH“, broj 27/13), a trenutno se planira uspostava Centralne baze podataka o praćenju slučajeva diskriminacije pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH koja će obuhvatiti i prukupljanje podataka o manjinama. U skladu sa sugestijama datim od strane Vijeća Evropske unije (kao što je direktiva koja zabranjuje diskriminaciju pri upošljavanju na osnovu vjere, uvjerenja, invaliditeta, starosne dobi ili seksualnog usmjerenja) i Evropske komisije urađene su Izmjene i dopune navedenog Zakona koje je upućen u parlamentarnu proceduru donošenja. Izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije su usvojene na 21. sjednici Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine održanoj 14.7.2016.godine. Na osnovu navedenog kao jedan od osnova u Zakon su uneseni invaliditet, starosna dob i seksualna orijentacija.

U skladu s člankom 8. Zakona o zabrani diskriminacije (“Službeni glasnik BiH”, broj 59/09) Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, u granicama zakonom utvrđenih nadležnosti i na temelju prikupljenih podataka o pojavama i opsegu diskriminacije, podnosi izvještaje o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini s prijedlogom mjera za njezino sprečavanje i suzbijanje.

Izvještaji o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini temelji se na podacima nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini i podacima iskazanim u godišnjim izvješćima Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

Na temelju prikupljenih podataka ovim Izvještajem obuhvaćene su sljedeće oblasti s prijedlogom mjera za poduzimanje radnji u cilju smanjenja diskriminacije u BiH u navedenim oblastima: to: mobing, obrazovanje, sloboda govora i informiranja, pravo na mirno uživanje imovine, rodna ravnopravnost i LGBT diskriminacija i ostali oblici diskriminacije koji obuhvaćaju prava osoba s invaliditetom, nacionalne manjine, položaj Roma i vjerske slobode.

Sastavni dio ovoga Izvještaja predstavlja i prijedlog mjera Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH za sprečavanje diskriminacije u BiH. Uz predmetno izvješće sačinjen je i Akcijski plan za realizaciju prijedloga mjera za sprečavanje pojava diskriminacije u BiH kojeg čine mjere, rokovi, odgovorne institucije, uključene institucije, indikatori provedbe mjere i načini/izvori financiranja.

Izvještaj o pojavama diskriminacije u Bosni i Hercegovini usvojeno je na 34. sjednici Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine održanoj 2.8.2016.godine.

Iz izvještaja Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine: Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine u okviru nadležnosti koje ima, obavjestila nas je o slijedećem:

Postojećim Izbornim zakonom BiH (“Službeni glasnik BiH” broj 23/01, 07/02, 09/02, 20/02, 25/02, 04/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13 i 7/14) i na prethodnim Lokalnim izborima 2012. godine omogućena je politička participacija pripadnika nacionalnih manjina u BiH.

Odredbom člana 13.14. stav (2) Izbornog zakona BiH je propisano da broj pripadnika nacionalnih manjina koji se neposredno biraju u općinsko vijeće, odnosno skupštinu općine i gradsko vijeće, odnosno skupštinu grada utvrđuje se statutom općine, odnosno grada pri čemu se pripadnicima svih nacionalnih manjina, koji u ukupnom broju stanovništva te izborne jedinice, prema zadnjem popisu stanovništva, učestvuju sa više od 3%, garantuje najmanje jedno mjesto, što znači da je zakonom omogućena zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u općinskim vijećima i skupštinama. Na Lokalnim izborima 2012. godine je u statutima općina/gradova bilo predviđeno 29 pripadnika nacionalnih manjina u BiH.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine nije zaprimila žalbe koje se odnose na izbor predstavnika nacionalnih manjina u općinskim vijećima i skupštinama općina u 2012. godini.

Pripadnici nacionalnih manjina, u skladu sa Izbornim zakonom BiH, imaju pravo na zastupljenost u skupštini opštine, odnosno u općinskom vijeću i skupštini grada, odnosno gradskom vijeću srazmjerno procentu njihovog učešća u stanovništvu prema posljednjem popisu koji je proveden u Bosni i Hercegovini. To znači da broj pripadnika nacionalnih manjina koji se neposredno biraju u skupštinu opštine, odnosno općinsko vijeće i skupštinu grada ili gradsko vijeće treba biti utvrđen statutom opštine, odnosno grada pri čemu se pripadnicima svih nacionalnih manjina, koji u ukupnom broju stanovnika te izborne jedinice, prema poslednjem popisu stanovništva, učestvuju sa više od 3%, garantuje najmanje jedno mjesto.

Iz izvještaja Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine: Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Institucija ombudsmena) nakon uvida u bazu podataka i arhivu, te predmetne spise dostavila nam je slijedeće odgovore po članovima 3. i 4. Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina za izvještajni period od augusta 2007. godine do danas.

Institucija ombudsmena je u navedenom periodu zaprimila slijedeći broj žalbi:

Odjel za praćenje prava manjina	Broj žalbi			
	2012	2013	2014	2015
Zaprimljeno	17	13	16	10
A/A	17	13	13	6

Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije	Broj žalbi			
	2012	2013	2014	2015
Zaprimljeno	257	199	230	159
A/A	250	174	212	97

Iz Odjela eliminacije svih oblika diskriminacije, a na osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini	Broj žalbi			
	2012	2013	2014	2015
	3	2	3	1

Iz izvještaja Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine:

Ukupni uvjeti u kojima djeluje Institutacija Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine nisu se promijenili od sačinjavanja zadnjeg izvještaja 2012. godine, a na osnovu kojeg su i upućene ove preporuke vazano za položaj ove institucije.

Bez obzira na to Institucija Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine uspjela je u razdoblju od 2012. godine do danas realizirati niz aktivnosti usmjerenih na podizanje svijesti u oblasti promoviranje i zaštite ljudskih prava, kao i edukacije sa naglaskom na pripadnike nacionalnih manjina.

Pri tome Institucija Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine prvenstveno se oslanjala na saradnju sa međunarodnim organizacijama koje su pomagale finansijski njen rad u tom dijelu, primjera radi, na osnovu saradnje sa misijom OSCE u Bosni i Hercegovini, Institucija Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine je u 2013. godini izdala Specijalni izvještaj o položaju Roma u Bosni i Hercegovini, te su dizajnirani i štampani promotivni materijali na temu antidiskriminacije. U okviru navedenog Izvještaja

kontaktirane su sve organizacije civilnog društva koje okupljaju i predstavljaju Rome, te održani brojni sastanci.

Nadalje, Institucija Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine saradivala je i sa nevladinim sektorom u izradi antidiskriminacionih pravila za škole u Kantonu Sarajevo, s posebnim naglaskom na pripadnike nacionalnih manjina.

Isto tako, ostvarena je saradnja sa međunarodnim nevladinim organizacijama kao što je Minority Rights Group International iz Londona, te su unazad nekoliko godina uposlenici Institucije Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine učestvovali na više treninga za predstavnike nacionalnih manjina na kojima je predstavljen antidiskriminacijski zakonski okvir, kao i rad i uloga Institucije Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Kao primjer aktivnosti usmjerenih na podizanje svijesti u oblasti promoviranja i zaštite ljudskih prava, kao i edukacije sa naglaskom na pripadnike nacionalnih manjina možemo navesti i podatak da su u 2015. godini predstavnici Institucije Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine izlagali na 18 tematskih događaja posvećenih antidiskriminaciji kako prema nacionalnim manjinama, tako i drugim grupama i pojedincima.

Svakako, sa većim raspoloživim sredstvima i broj i opseg poduzetih mjera bio bi veći, ali bez obzira na dosadašnju situaciju održan je visok nivo aktivnosti.

Iz izvještaja Agencije za državnu službu Bosne i Hercegovine:

Agencije za državnu službu dostavila nam je slijedećeinformacije o provođenju mjera i načela utvrđenih Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope, koji proizilaze iz njihove nadležnosti, i to:

Agencija za državnu službu BiH u okviru svojih aktivnosti nije zaprimala i postupala po podnescima koji se tiču diskriminacije lica – pripadnika nacionalnih manjina, te nema evidentiranih slučajeva lica izloženih prijetnjama, diskriminaciji, neprijateljstvima ili nasilju zbog etničkog, kulturnog, jezičkog ili vjerskog identiteta, kao ni slučajeva kršenja ili ugrožavanja sloboda pripadnika nacionalnih manjina.

Agencija za državnu službu BiH na raspolože sa informacijama o broju državnih službenika koji su pripadnici nacionalnih manjina i ostalih u institucijama u BiH jer im je Agencija za zaštitu ličnih podataka u BiH rješenjem broj: 03-37-11-403-5/10 od 30.12.2010 godine zabranila da obrađuju lične podatke zaposlenih u institucijama BiH kroz Informacioni sistem za upravljanje ljudskim resursima u institucijama BiH – BH HRMIS. S tim u vezi, Agencija je pokrenula projekat formiranja centralnog registra državnih službenika, a realizacija istog se očekuje u toku ove kalendarske godine. Po dobijanju podataka popunjavanjem dijelova registra od strane institucija, Agencija će biti u mogućnosti davati tražene informacije.

Iz izvještaja Agencije za državnu službu Federacije Bosne i Hercegovine:

Agencija za državnu službu Federacije Bosne i Hercegovine dostavila nam je slijedećeinformacije o provođenju mjera i načela utvrđenih Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope, koji proizilaze iz njihove nadležnosti, i to:

U konkursnim procedurama za period maj 2012. - 29.02.2016. godine Agencija je zaprimila žalbe kandidata koji se izjašnjavaju kao „Ostali“ po godinama: 2012. godina – nije bilo žalbi; 2013. godina – 2 žalbe (1 kandidat); 2014. godina - 4 žalbe; 2015. godina – 3 žalbe; 2016. godina - 2 žalbe. Žalbe se odnose na odluke o izboru i postavljanju državnih službenika. Također je primjećeno da kandidati koji su izjavili žalbe, ne pripadaju nacionalnim manjinama. Odbor državne žalbe za žalbe Federacije BiH uvažio je 5 žalbi i vratio na ponovno rješavanje dok su 4 žalbe odbijene.

Procentualna zastupljenost državnih službenika koji se izjašnjavaju kao „Ostali“ po gradovima i općinama iz Registra državnih službenika koji vodi Agencija: osnivač Općina: 57 (2,51%), osnivač Grad 6 (2,26%), osnivač Kanton 66 (3,12%) i osnivač Federacija 40 (1,96 %).

Iz izvještaja Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine:

Kad je riječ o broju imenovanih sudija i tužilaca iz reda nacionalnih manjina prikuplja podatke u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, pa je s tim u vezi moguće dobiti samo podatak o broju imenovanih nosilaca pravosudnih funkcija iz reda „Ostalih“.

Broj sudija i tužilaca iz reda Ostalih na području BiH za period 2012.-2015. godine:

- na dan 31.12.2012. godine u pravosuđu BiH je bilo ukupno 47 sudija i 19 tužilaca iz reda Ostalih;
- na dan 31.12.2013. godine, 51 sudija i 22 tužioca iz reda Ostalih;
- na dan 31.12.2014. godine, 56 sudija i 27 tužilaca iz reda Ostalih;
- na dan 31.12.2015. godine, 57 sudija i 26 tužilaca iz reda Ostalih.

Iz izvještaja Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova:

Iz izvještaja Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova u segmentu pitanja da li je harmonizirano entitetsko zakonodavstvo i Brčko Distrikta BiH u oblasti upisa u matične knjige rođenih i državljanina u BiH i da li je obezbjeđena besplatna i univerzalna prijava rođenja djece kako bi se posebno osiguralo da ranjive kategorije građana u svim slučajevima budu uredno prijavljene sa posebnim naglaskom na nacionalne manjine i Rome u BiH, dobili smo sljedeći odgovor:

U Federaciji Bosne i Hercegovine je donesen Zakon o matičnim knjigama („Službene novine Federacije BiH“, broj 37/12 i 80/14) koji je stupio na snagu 12.05.2012. godine, a na osnovu kojeg je doneseno Uputstvo o načinu vođenja matičnih knjiga („Službene novine Federacije BiH“, broj 51/13, 55/13, 82/13 i 6/15) kojim je detaljno propisan način upisa činjenice rođenja i državljanstva u matične knjige. Osnovna zakonska obaveza sastoji se u tome da svi građani Federacije Bosne i Hercegovine moraju biti upisani u matične knjige.

U Federaciji Bosne i Hercegovine propisani su načini i mehanizmi kojima je osigurano da svako dijete mora biti registrovano odnosno evidentirano u matičnim knjigama nakon rođenja i da od rođenja ima pravo na lično ime i pravo da stekne državljanstvo kao i druga prava propisana Konvencijom o pravima djeteta iz 1989. godine. U skladu sa Konvencijom o pravima djeteta utvrđena je obaveza države da u slučaju da je dijete lišeno nekih ili svih elemenata svog identiteta pruži pomoć i zaštitu da se što prije uspostavi djetetov identitet. Sve te obaveze su na precizan način regulisane Zakonom o matičnim knjigama čije se osnovno rješenje odnosi na obavezu da se svako dijete mora upisati u roku od 30 dana od dana rođenja u matičnu knjigu rođenih bez obzira na mjesto rođenja (u zdravstvenoj ustanovi ili van zdravstvene ustanove, nađeno ili mrtvo rođeno). Ta obaveza prema Zakonu o matičnim knjigama važi od rođenja djeteta i traje dok se ne upiše u matičnu knjigu rođenih pa do njegove smrti. Pravilnikom o obrascima prijave rođenja djeteta i potvrde o smrti („Službene novine Federacije BiH“, broj 68/12 i 83/14) unificiran je način prijave rođenja djeteta na način da je propisan obrazac prijave o rođenju djeteta u zdravstvenoj ustanovi – Obrazac broj 1 i obrazac prijave rođenja djeteta van zdravstvene ustanove – Obrazac broj 2.

Zakonom o matičnim knjigama je propisano da je rođenje djeteta u zdravstvenoj ustanovi (živo ili mrtvo) dužna prijaviti zdravstvena ustanova na obrascu prijave čiji je sadržaj utvrđen Pravilnikom o obrascima prijave rođenja djeteta i potvrde o smrti. Rođenje djeteta van zdravstvene ustanove dužan je prijaviti djetetov otac, a ako on nije u mogućnosti to učiniti ili ako je nepoznat, rođenje djeteta dužan je prijaviti drugi član domaćinstva, odnosno lice u čijem stanu je dijete rođeno ili majka kada za to bude sposobna ili babica ili ljekar ako su učestvovali pri porođaju, a ako ovih lica nema ili nisu u mogućnosti da prijave rođenje djeteta, rođenje je dužno prijaviti lice koje je saznalo za rođenje djeteta na obrascu prijave čiji je sadržaj utvrđen Pravilnikom o obrascima prijave rođenja djeteta i potvrde o smrti.

Zakonom o ličnom imenu („Službene novine Federacije BiH“, broj 7/12) je propisano da upis ličnog imena u matičnu knjigu rođenih lica koja pripadaju nacionalnoj manjini može se izvršiti na jeziku i pismu nacionalne manjine kojoj pripadaju ukoliko se nije drugačije opredijelilo. Zakonom o matičnim knjigama je propisano da se lično ime u izvodima i uvjerenjima o činjenicama i podacima iz matičnih knjiga za pripadnike nacionalnih manjina izdaje napisano na jeziku i pismu na kojem je upisano u matičnim knjigama. Propisima iz oblasti matičnih knjiga i ličnog imena propisani su olakšani načini i mehanizmi prijave i upisa činjenica u matične knjige na način da su matičari i druga službena lica u skladu sa načelima Zakona o upravnom postupku dužni pružiti stručnu pomoć i zaštititi prava građana prilikom upisa u matične knjige.

U skladu sa Zagrebačkom deklaracijom od 27.10.2011. godine, Konvencijom o pravima djeteta iz 1989. godine i propisima iz oblasti matičnih knjiga i ličnog imena u Federaciji Bosne i Hercegovine propisana je obaveza organa starateljstva koja se odnosi na određivanje ličnog imena djeteta onda kada to pitanje ne mogu da riješe roditelji djeteta ili ne odrede lično ime djetetu u zakonom propisanom roku.

Zakonom o matičnim knjigama je propisana obaveza naknadnog upisa u matičnu knjigu rođenih za umrlo lice koje do momenta smrti nije upisano u matičnu knjigu rođenih, a radi upisa činjenice smrti u matičnu knjigu umrlih.

Članom 52. Zakona o matičnim knjigama („Službene novine Federacije BiH“, broj 37/12 i 80/14) je propisano da su općina, odnosno grad, kanton i Federacija, dužni organizirati pružanje besplatne stručne pomoći za upis lica u matičnu knjigu rođenih i knjigu umrlih koja imaju status socijalno ugroženog lica ili nacionalne manjine i stvoriti uvjete da se sva ta lica upišu u matičnu knjigu rođenih i knjigu umrlih.

Upis navedenih lica u matične knjige općina, odnosno grad dužan je osloboditi obaveze plaćanja troškova i taksi predviđenih za upis u matičnu knjigu rođenih i knjigu umrlih.

Organ starateljstva treba odrediti posebnog staratelja za naknadni upis navedenih lica u matičnu knjigu rođenih i knjigu umrlih.

Iz izvještaja Ministarstva uprave i lokalne samouprave Republike Srpske:

Iz izvještaja Ministarstva uprave i lokalne samouprave Republike Srpske u segmentu pitanja iz oblasti harmonizacije entitetskog zakonodavstva i Brčko distrikata BiH dobili smo sljedeći odgovor:

-Zakonodavni okvir Republike Srpske u oblasti upisa u matične knjige rođenih i državljana Bosne i Hercegovine u praksi se nije pokazao neusklađenim sa propisima koji istu materiju regulišu u Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

-Kad je riječ o naknadama i univerzalnosti prijave upisa u matične knjige rođenih, Zakonom o matičnim knjigama („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 111/09 i 43/13) svoj djeci pod istim uslovima obezbjeđuje upis u matične knjige rođenih, što podrazumijeva Rome i pripadnike ostalih nacionalnih manjina, te da za iste nije predviđeno plaćanje administrativnih taksi.

Iz izvještaja Odjela za javni registar Brčko distrikta Bosne i Hercegovine:

Iz izvještaja Odjela za javni registar Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u segmentu pitanja iz oblasti harmonizacije entitetskog zakonodavstva i Brčko distrikata BiH dobili smo sljedeći odgovor:

-Zakonodavni okvir Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u oblasti upisa u matične knjige rođenih i državljana Bosne i Hercegovine u praksi se nije pokazao neusklađenim sa propisima koji istu materiju regulišu u Republici Srpskoj. Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o matičnim knjigama („Službene novine Federacije BiH“, broj 80/14) stanovnici Brčko distrikta BiH kao i matičari odnosno kompletno Pododjeljenje za matičnu evidenciju imalo je problema prilikom upisa činjenice rođenja i činjenice smrti koje su se desile na području Federacije BiH jer navedenim izmjenama propisano je da

činjenica rođenja odnosno smrti upisuje po prebivalištu. Međutim u razgovoru sa nadležnim u Federaciji BiH ovaj problema je prevaziđen.

-Kad je riječ o naknadama i univerzalnosti prijave upisa u matične knjige rođenih, Zakonom o matičnim knjigama Brčko distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine“, broj 58/11) obezbjeđen je upis u matične knjige rođenih svoj djeci pod istim uslovima što podrazumijeva i Rome i pripadnike ostalih nacionalnih manjina, te da za iste nije propisano plaćanje administrativnih taksi.

Član 5.

1. Ugovornice se obavezuju da unapređuju uslove potrebne za održavanje i razvijanje kulture pripadnika nacionalnih manjina i očuvanje neophodnih elemenata njihovog identiteta: vjere, jezika, tradicije i kulturnog naslijeđa.

2. Bez štete po mjere preduzete u okviru svoje opšte integracione politike, ugovornice će se uzdržati od politike i prakse asimilacije pripadnika nacionalnih manjina protivno njihovoj volji i štiteći ih od svake akcije usmjerene ka takvoj asimilaciji.

Prava iz oblasti kulture i kulturnih djelatnosti u Bosni i Hercegovini, ustavna su nadležnost entiteta, odnosno kantona u Federaciji BiH, gdje je rečeno da entitet uređuje i obezbjeđuje „... obrazovanje, kulturu i zaštitu kulturnih dobara, fizičku kulturu”.

Interevencija u nadležnosti entiteta i kantona, sa državnog nivoa organizacije učinjena je Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine gdje je utvrđeno da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo osnivati biblioteke, videoteke, kulturne centre, muzeje, arhive, kulturna, umjetnička i folklorna društva i sve druge slobode kulturnog izražavanja, te brinuti o održavanju svojih spomenika kulture i kulturnog naslijeđa. Isto tako utvrđena je obaveza arhiva, muzeja i ustanova za zaštitu spomenika kulture u vlasništvu Bosne i Hercegovine i entiteta da u svojim programima i sadržajima imaju obavezu obezbijediti srazmjernu zastupljenost svih nacionalnih manjina i štiti spomeničko blago i kulturnu baštinu nacionalnih manjina.

Oblast kulture je i u ovom izvještajnom period, najčešći vid angažovanja nevladinih organizacija, klubova i udruženja koje organizuju pripadnici nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. To je i najčešći oblik povezivanja sa državama maticama iz kojih potiču pripadnici nacionalnih manjina.

Sličnim aktivnostima kad je posrijedi kultura, ali u značajno manjoj mjeri, bave se kulturne asocijacije, udruženja građana itd. i ostalih nacionalnih manjina u BiH. Svaka od etničkih manjinskih zajednica u BiH, koja ima organizovan oblik okupljanja (NVO, Udruženje, Klub) u svojoj aktivnosti ima zastupljen segment kulture i kulturnih aktivnosti. Neki od gradova izdvajaju finansijska sredstva u svojim godišnjim budžetima za ovu namjenu. Aktivnost na ovom planu ispoljena je u sarajevskoj, banjalučkoj, tuzlanskoj, zeničko-dobojsko i srednjobosanskoj regiji.

Iz izvještja Ministarstva za civilne poslove Bosne i Hercegovine - Sektor za nauku i kulturu: Iz izvještaja Ministarstva za civilne poslove Bosne i Hercegovine - Sektor za nauku i kulturu dobili smo sljedeće informacije:

Bosna i Hercegovina je ratifikovala sve UNESCO konvencije iz oblasti kulture, a posebno možemo izdvojiti Konvenciju o zaštiti i promociji kulturnih izraza („Službeni glasnik BiH-Međunarodni ugovori“, br. 11/08). Ona posebno poziva strane da „posvete dužnu pažnju posebnim okolnostima i potrebama različitih društvenih grupa, uključujući pripadnike manjinskih i autohtonih naroda“ (Član 7.1).

Ministarstvo civilnih poslova BiH posluje u skladu sa Zakonom o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH. U zavisnosti od odredbi ovog Zakona, definiše se i iznos i način dodjele grant sredstava, kao pomoć u sufinansiranju programa i projekata iz oblasti nauke i kulture u Bosni i Hercegovini. Javni poziv

za dodijelu granta podrške registrovanim, neprofitnim organizacijama raspisuje se u skladu sa Kriterijima za dodjelu grant sredstava, jednom godišnje. Odluka o dodjeli grant sredstava donosi Vijeće ministara BiH. Ovim odlukama Vijeće ministara BiH podržani su i projekti: Saveza nacionalnih manjina Prnjavor, Saveza nacionalnih manjina Banja Luka, Jevrejske zajednice u BiH i Udruženje Đurđevdan Sarajevo. Ministarstvo civilnih poslova BiH 2015. godini izdvojilo je 0,34% od ukupno raspoloživih i odobrenih sredstava budžeta

Aktivnosti lokalnih zajednica na unapređenju položaja nacionalnih manjina

Grad Banja Luka:

Grad podržava udruženja nacionalnih manjina od 2003. godine.

Grad Banja Luka je od osnivanja Odsjeka za izbjegle, raseljene, povratnike, vjerska pitanja i nacionalne manjine 2003. godine organizovano pristupio rješavanju pitanja pripadnika nacionalnih manjina na bazi Evropske okvirne Konvencije o zaštiti prava nacionalnih manjina.

Pregled planiranih i realizovanih sredstava za udruženja nacionalnih manjina od 2012. – 2015. godine.

Godina	Plan prijerebalansa	Plan poslijerebalansa	Realizovano
2012.	190.000,00 KM	/	179.400,00 KM
2013.	160.000,00 KM	165.000,00 KM	104.334,00 KM
2014.	153.000,000 KM	120.000,00 KM	68.719,00 KM
2015.	85.000,00 KM	77.000,00 KM	61.230,50 KM
UKUPNO:	588.000,00 KM	362.000,00 KM	413.683,50 KM

Ukupno su, za udruženja nacionalnih manjina od 2012. do 2015. godine, realizovana sredstava u iznosu od 413.683,50 KM.

Informacije o sastancima, javnim raspravama i konferencijama udruženja nacionalnih manjina u Banja Luci:

Resorno Odjeljenje Gradske uprave se redovno odaziva pozivima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i drugih organizatora, pa učestvuje u javnim raspravama, konferencijama, okruglim stolovima i dr.

Tako na primjer:

Dana 25.07.2014 u Banja luci je u organizaciji Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice je održan sastanak regionalnih operativnih timova romskih udruženja sa predstavnicima institucija vlasti u cilju izrade lokalnih akcionih planova za rješavanje problema romske populacije u oblastima: stanogradnje, obrazovanja, zdravstva i zapošljavanja. Organizatori; KER Internešnel Balkan, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, NVO Bolja budućnosti iz Tuzle i Otaharin iz Bijeljine predstavili su projekat: "Aktivna participacija za uključnje Roma/Romkinja"- Izrada lokalnih akcionih planova za problem eromske populacije u oblasti: stanogradnje, obrazovanja, zdravstva i zapošljavanja.

Javna rasprava o Nacrtu Srateške platforme za rješavanje pitanja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini, koja je održana u Banja luci dana 12.11.2014. godine u organiozaciji Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH. Ovaj projekat se realizuje uz podršku OSCE- a.

Odjeljenje za društvene djelatnosti je u okviru nadležnosti popratilo Petu konferenciju, dana 08. jula 2015. godine u Međunarodnom pres centru u organizaciji Centra za međunarodne odnose uz pomoć Fondacije Fridrih Ebert, a u saradnji sa Savezom nacionalnih manjina Republike Srpske, koja je održana na temu "Nacionalne manjine idemokratski procesi – institucionalni okviri".

Pored navedenog zabilježeno je učešće Grada na referalnom sastanku „Nastavak Dekade u procesu revidiranih akcionih planova za Rome Bosne i Hercegovine“ u Banja luci, dana 12.10.2015. godine. Pozvani su pored predstavnika Kabineta Gradonačelnika i predstavnici romskih udruženja iz Republike Srpske i Unsko-sanskog kantona.

Odjeljenje za društvene djelatnosti je postupilo po pozivu, pa su na sastanku učestvovali predstavnici Odjeljenja, predstavnici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine su prezentovali njihov prioritetni projekat „Uspostavljanje baze podataka romskim nevladinim organizacijama na nivou Bosne i Hercegovine“.

Predstavnici romskih udruženja su iznosili probleme koje ne mogu riješiti u lokalnim zajednicama i konstatovali da nedovoljan broj predmetnih udruženja radi kontinuirano i s nedovoljnim kapacitetom. Posebno su uočili da mladi obrazovani Romi ne žele da se uključe u aktivnosti u okviru udruženja.

Pored navedenih javnih rasprava i sastanaka Kabinet Gradonačelnika i Odjeljenja z društvene djelatnosti organizuju po potrebi sastanke sa predstavnicima udruženjana nacionalnih manjina u cilju rješavanja njihovih tekućih problema. U smislu navedenog najčešći su sastanci sa predstavnicima Saveza nacionalnihmanjina Republike Srpske iz Banjaluke u okviru kojeg djeluje 14 gradskih udruženja nacionalnih manjina u Gradu.

Radio i televizijske emisijena lokalnom nivou u cilju promocije nacionalnih manjina:

Javni servis Republike Srpske je realizovao emisiju „Korijeni“ koja je posvećena promociji kulture, tradicije i jezika nacionalnih manjina u Republici. Privatna radio stanica,„Unoradio“ Banja Luka je realizovao prije sedam godina dvo jezičnu emisiju u saradnji sa pripadnicima nacionalnih manjina, ali je nisu uspjeli održati obzirom na nedovoljne finansijske i ljudske potencijale. Radio Banja Luka je u sastavu Javnog servisa Republike Srpske ove godine emituje emisiju za nacionalne manjine.

Grad Bijeljina: Na teritoriji grada Bijeljine žive dvije veće skupine nacionalnih manjina: Romi i Slovaci. Roma ima između 2.500 i 3.000, a Slovaka oko 400. Ostalih nacionalnih manjina ima veoma malo, svega nekoliko osoba. U budžetu grada Bijeljine se planiraju sredstva za nacionalne manjine koje se koriste za rješavanje svakodnevnih potreba, kao podrška njihovim aktivnostima ili projektima. Po godinama izdvajanje je bilo ovako:

2012. godina - 12.000,00 KM ; 2013. godina – 10.000,00 KM ; 2014. Godina – 7.000,00 KM ; 2015. godina – 6.000,00 KM ; 2016. godina – 6.000,00 KM.

U istom vremenskom periodu, u okviru dekade Roma izdvojena su sledeća sredstva u budžetu:

2012. godina – 2.586,23 KM ;2013. godina - 24.000,00 KM ; 2014. godina – 100.000,00 KM ; 2015. godina – 50.000,00 KM ; 2016. godina –10.000,00 KM.

Za sve ove godine izdvojena su sredstva za obezbjeđenje užine za romsku djecu koja pohađaju nastavu u ukupnom iznosu od 8.000,00 KM. Sredstva u okviru Dekade Roma su korištena za izgradnju Romskih kuća (36 kuća od toga 4 od temelja), 12 kuća je priključeno na gradski vodovod, asfaltiran je put u romskom naselju u dužini od 100 m. Od tih sredstava sufinansirali smo izgradnju zgrade „socijalnog stanovanja“ u saradnji sa EU i humanitarnom organizacijom „Hilfswerk“. Pored toga, gradska uprava je obezbjedila zemljište, platila sve dozvole za gradnju i priključak na infrastrukturu.

Udruženje Roma je koristilo sredstva za nacionalne manjine za realizaciju projekta opismenjivanja odraslih Roma u saradnji sa Crvenim krstom Bijeljina, program zdravstvene zaštite, u saradnji sa Domom zdravlja Bijeljina, te za razne vidove pomoći ugroženim romskim porodicama.

Slovaci su sredstva predviđena za nacionalne manjine koristili za realizaciju projekata iz oblasti poljoprivrede te za izgradnju evangelističke crkve u Bijeljini.

Grad Doboj: Izdvađa finansijska sredstva kao podršku rada i aktivnostima Udruženjima nacionalnih manjina rješavajući pojedinačna pitanja vezana za obrazovanje, kulturu, tradiciju i promociju nacionalnih manjina. U saradnji sa MLJPI lokalna zajednica je 2012.-2013. Učestvovala u projektu „Lokalno zbrinjavanje Roma“ a odnosi se na izgradnju 12 stambenih jedinica kao i dogradnju i adaptaciju postojećih. Na pordručju grada osnovnu školu pohađa 50 učenika romske populacije. Preko Zavoda za zapošljavanje Romi ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu.

Grad Prijedor: Na osnovu zaključka gradonačelnika izdvajaju se svake godine sredstva iz budžeta za finansiranje nacionalnih manjina u iznosu od 23.000,00 KM na godišnjem nivou. 2015. godine potpisan Ugovor o grantu između Savijeta Evrope i grada Prijedora po projektu „Promocija ljudskih prava i zaštita manjina Jugoistočne Evrope“ u iznosu od 35.204,94 KM. Svake godine se održava „Veće nacionalnih manjina“ uz finansijsku pomoć grada Prijedora. Takođe, grad Prijedor finansira/sufinansira projekte putem Javnog konkursa u oblastima zapošljavanja, poljoprivrede, privrede, turizma, zdravstva, obrazovanja, kulture i drugih na koje apliciraju udruženja nacionalnih manjina čiji se projekti realizuju na području grada Prijedora. Iz gradskog budžeta Gradska uprava godišnje dodjeljuje udžbenike učenicima osnovnih i srednjih škola Romske nacionalne manjine, a putem Javnog konkursa dodjeljuje stipendije učenicima i studentima nacionalnih manjina.

Grad Trebinje: 2008. godine grad je donio Odluku o izmjeni statuta (grada) opštine Trebinje da bude biran jedan odbornik iz reda ostalih, čime je omogućeno pripadnicima nacionalnih manjina da budu predstavljeni u lokalnim tijelima. Posebna pažnja je posvećena ponoljšanju položaja pripadnika Romske populacije, kojima je u periodu 2008. godine do danas uz pomoć MLJPI i Grada Trebinje napravljeno 5 stambenih jedinica, gdje je smješteno 5 porodica. Romi primaju socijalnu pomoć a jedn Rom je zaposlen. Romska djeca koja pohađaju školu dobijaju školsku opremu i odjeću.

Grad Bihać:

Skupština Unsko-sanskog kantona je na 26. sjednici održanoj dana 18.07. 2012. godine donijela Odluku broj 01-02-3-390/12 o osnivanju Vijeće nacionalnih manjina Unsko-sanskog kantona. U sastavu Vijeća su dva predstavnika ispred Roma i jedan predstavnik Albanaca. S obzirom da na području grada Bihaća živi oko 600 Roma, oni predstavljaju brojniju grupaciju nacionalnih manjina kojoj Grad Bihać pruža pažnju i pomoć u rješavanju njihovih egzistencijalnih pitanja. Zahvaljujući uključenosti Bosne i Hercegovine u proces Dekade Roma, intezivno od 2009.godine radimo na stambenom zbrinjavanju ove populacije. Pored toga, kroz projekte za nevladin sektor koji sufinansira Grad osigurali smo sredstva za realizaciju projekata koji u naravi imaju posvećenost obrazovanju Roma. U tabeli niže pobrojane su najznačajnije aktivnosti koje je Grad Bihać realizirao po pitanju nacionalnih manjina u traženom periodu maj 2012-do danas. Kada je u pitanju medijska promocija, sve naše aktivnosti praćene su putem lokalnih medija-RTV USK, Radio Bihać i web stranica Grada Bihaća.

r/b	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
1.	2.500,00KM za projekat "Stambeno zbrinjavanje romske populacije" - provedba socijalne/dječije zaštite u oblastivodosnabdijevanja za socijalno isključene grupe. Sredstva osigurana u budžetu Grada	2.500,00KM za projekat "Stambeno zbrinjavanje romske populacije" - provedba socijalne/dječije zaštite u oblastivodosnabdijevanja za socijalno isključene grupe. Sredstva osigurana u budžetu Grada	četiri sastanka Komisije za odabir korisnika u projektu „Osiguranje porodičnog doma“ za drugi objekat „B“ i tri sastanka za odabir korisnika treće zgrade tzv. „C“ objekta	Učešće na međunarodnoj konferenciji "Integralni pristup socijalnom uključenju Roma kroz stambeno zbrinjavanje i zapošljavanje"- prezentacija rezultata Grada Bihaća	obilazak terena za utrošak sredstava po Ugovoru o transferu za 2015.godinu s predstavnicima Regionalnog centra Banja luka
2.	Ugovor o realizaciji projekta između Općine Bihać i humanitarne međunarodne organizacije Hilfswerk Austria International sa sjedištem u Beču	Potpisan ugovor o prenosu sredstava za projekte između Općine Bihać i Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, vrijednost 170.000,00KM . Učešće Općine 50. 582,76KM	Izgradnja drugog za Rome i useljenje Iji- ukupno 170.000,00 KM Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i 50.582,76 Grad Bihać	Imenovanje prinudnog upravitelja dvije romske stambene jedinice	Sastanak za kreiranje budžeta za realizaciju projekta „Povećanje stope upisa djece u predškolske ustanove u pet općina sa posebnim fokusom na romsku djecu“

	Molba prema Vladi USK-a za plaćanje alternativnog smještaja za jednu romsku porodicu iz kategorije RVI- pozitivan ishod	Implementacija projekta „Unapređenje osnovnog obrazovanja za Rome u općini Bihać, iz sredstava Budžeta Grada po LOD metodologiji izdvojeno 3.000,00KM	Potpisani ugovori o korištenju stana (4 ugovora)	Referalni sastanak u Banja Luci-nastavak Dekade u procesu revidiranih akcionih planova za Rome	
			Aneks ugovora o realizaciji projekta- učešće Grada u visini 91.000,00KM	Grad Bihać aplicirao za projekte stambenog zbrinjavanje Roma kod Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH	
			Implementacija projekta „Obrazovanje Roma-rješenje za budućnost“ iz sredstava Budžeta Grada po LOD metodologiji izdvojeno 3.000,00KM	Ugovor o transferu sredstava-Romi 2015, Gradu Bihaću dodijeljeno 57,166,12KM od Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH	
				Pismo namjere prema Kali-sara za realizaciju projekta „Povećanje stope upisa djece u predškolske ustanove u pet općina sa posebnim fokusom na romsku djecu“	
				Trening za društvenu pravdu koji realizuje udruženje „Kali Sara – RIC“ uz finansijsku pomoć Unicef-a BiH	
				Sastanci (4 sastanka) po pitanju kreiranja projekta i budžeta za realizaciju projekta „Povećanje stope upisa djece u predškolske ustanove u pet općina sa posebnim fokusom na romsku djecu“	

Opština Visoko:

U toku 2013., 2014. i 2015. godine realizovani su projekti stambenog zbrinjavanja Roma i projekti komunalne infrastrukture u naseljima u kojima žive Romi u ciju stvaranja infrastrukturnih uslova za socijalno ugrožene romske porodice. Projekti su realizovani u saradnji Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, Udruženja Roma „Amaro Kham- Naše sunce” Visoko i Općine Visoko.

U saradnji sa World Vision i Udruženjem Roma „Budi mi prijatelj” Visoko, Općina Visoko je uzela aktivno učešće u izradi Lokalnog akcionog plana integracije Roma u općini Visoko za period 2015-2019. godine. Izrada Lokalnog akcionog plana je u toku.

Također Općina Visoko je uključena u sve aktivnosti, sastanke i konferencije udruženja koje se organizuju na lokalnom nivou a i šire, i to: „Promovisanje sistemskih promjena za osiguravanje adekvatnog odgovora na potrebe Roma”, sastanci vezano za Program ROMED2 u Visokom te sudjelovanje na konferencijama vezano za ovaj Program.

U toku 2015. godine Općina Visoko je potpisala svoje učešće u ROMED2 Programu s ciljem poboljšanja položaja Roma. Također je imenovala osobu ispred Općine Visoko koja je odgovorna za učešće Općine u Programu ROMED2.

Opština Vitez:

Na području općine Vitez Romi su nacionalna manjina. Po popisu iz 1991.godine na području općine Vitez živjelo je 596 Roma ili 2%. Spolna struktura: 312 ženskih osoba i 284 muške osobe. Starosna struktura: 215 osoba (0-18 godina), 352 osobe (19-60 godina) i 29 osoba (više od 60 godina).

Prema našim saznanjima svi punoljetni Romi posjeduju lične karte.

Prema izvještaju policijske uprave SBKjKSB evidentirane su 2-3 romske obitelji sa područja općine Vitez da prose.

Kada je zapošljavanje u pitanju osam (8) pripadnike romske nacionalnosti su uposleni u JKP "Vitkom", (5-6) Roma je uposleno u poduzeću "Fis" Vitez i jedna ženska osoba u općini Vitez koja radi na poslovima higijeničarke.

Općina Vitez svake godine stipendira učenike romske nacionalnosti: po općinskim kriterijima bez bodovanja općinsku stipendiju dobijaju studenti Romi i možemo se pohvaliti da od školske 2010./2011.-2014./2015.g. imamo na studijima po jednog Roma/kinju, jedna studentica je na kraju I ciklusa studija i želi upisati II ciklus-Master studija.

Općina Vitez stipendira godišnje 10-12 učenika srednje škole romske nacionalnosti u iznosu od 30 KM mjesečno i financira sendviče za romsku djecu koja pohađaju osnovnu školu (cca 70-78 učenika polaznika osnovnog obrazovanja).

Četiri romska udruženja rade i djeluju na području općine Vitez. Dva udruženja aktivno rade i djeluju i s njima općina Vitez ima dobru suradnju.

Kroz aktivnosti koje ova udruženja pokreću općina Vitez je iskazala spremnost i dala potporu kako financijski tako i kroz stručnu i savjetodavnu pomoć.

Svi važni datumi (Đurđevdan, Dan Roma, Dan romskog jezika, Međunarodni dantolerancije i dr.) se obilježe i financijski pomognu u skladu s proračunskim sredstvima.

Uz suradnju Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice općina Vitez već unazad nekoliko godina radi na stambenom zbrinjavanju Roma na području općine kao i na rješavanju ostale infrastrukture nužne za normalno funkcioniranje jedne zajednice (asfaltiranje puteva, kanalizacija i dr.).

Kroz tabelarni pregled prikazani su podatci i dodijeljena sredstva Romima od strane općine Vitez po određenim oblastima, a kako slijedi:

Područje djelovanja		Dodijeljena sredstva po godinama (KM)				
		2011./2012.	2012./2013.	2013./2014.	2014./2015.	2015./2016.
Obrazovanje	stipendiranje	4.900.00	4.600.00	4.000.00	1.000.00	2.400.00
	sendviči	6.570.00	6.300.00	6.570.00	7.020.00	6.660.00
	školski pribor	cca 1.500.00	cca 1.500.00	cca 1.500.00	cca 1.500.00	cca 1.500.00
Ukupno:		12.970.00	12.400.00	12.070.00	9.520.00	10.560.00

Područje djelovanja		Dodijeljena sredstva po godinama (KM)				
		2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Socijalna skrb		cca 5.000,00	cca 5.000,00	cca 5.000,00	cca 5.000,00	
Ukupno:		5.000.00	5.000.00	5.000.00	5.000.00	

Područje djelovanja		Dodijeljena sredstva po godinama (KM)				
		2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
		23.000,00 KM	25.000,00 KM	Minist.za ljudska	100.000,00 KM	

Infrastruktura	od Min. za ras. i izbj.-Izgradnja puta, Romsko-naselje-Kruščica	od Min.za raselj. i izbjegle-infrastruktura	prava izbjeglice BIH25.000,00 KM; Općina Vitez 5.000,00 KM	i Minist.za ljud.prava i izbjeglice; 68.953,84 KM općina Vitez za projekt rekonstruk.stam benih iedinica
Ukupno:	23.000 00	25.000.00	30.000.00	

Područje djelovanja		Dodijeljena sredstva po godinama (KM)				
		2012.0.	2013.0.	2014.g.	2015.Q.	2016.Q.
NVO i kultura	"Romano ZuraliDe"	300	250	1.100,00 KM	1.000,00 KM	
	"Izvor života"	-	-	200 KM	300 KM	
	"Mladi Romi"	450	300	250	450	
Ukupno:						

- Mediji

Još od 2007. i 2008.godini članovi romske zajednice su radili projekte na Radio Vitezu podnazivom NAŠI ROMI i DOĐITE DJECO.

Ove radijske emisije imale su za cilj promoviranje i očuvanje romskog jezika i tradicije, a bile su pod pokroviteljstvom World Vision-a i See-raan organizacije.

Od 2012.-2016.godine JU Radio Vitez je uredno propratila i prati sve aktivnosti koje su pokretala romska udruženja ili ih pokreću i sada, te su ravnopravno zastupljeni u medijskom prostoru kao i svi ostali narodi koji žive na općini Vitez.

Dostavljeni su i prilozi Opštine Prnjavor, Opštine Centara Sarajevo i Opštine Kakanjsa detaljnim izvještajem o napretku u ovoj oblasti u prethodnom periodu.

Član 6.

"1. Strane ugovornice će ohrabrivati duh tolerancije i dijaloga među kulturama i preduzeti će efikasne mjere za unapređivanje međusobnog poštovanja, razumjevanja i saradnje među svim ljudima koji žive na njihovim teritorijama bez obzira na njihov etnički, kulturni, jezički ili religijski identitet a naročito na polju obrazovanja, kulture i medija.

2. Strane ugovornice se obavezuju da preduzmu odgovarajuće mjere zaštite osoba koje bi mogle biti izložene prijetnjama ili aktu diskriminacije, neprijateljstva ili nasilja zbog njihovog etničkog, kulturnog, jezičkog ili religijskog identiteta."

Ustav Bosne i Hercegovine (čl.2. tačka 2.) preuzima obavezu da se međunarodni standardi »prava i slobode predviđene u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. Ovaj načelni princip dalje je razrađen u tački 6. ovog člana Ustava, kojom je naređeno da, Bosna i Hercegovina, i svi sudovi, ustanove, organi vlasti, te organi kojim posredno rukovode entiteti ili koji djeluju unutar entiteta podvrgnuti su, odnosno primjenjuju ljudska prava i osnovne slobode na kojim je ukazano u ovom osnovnom opredjeljenju.

Ustavi entiteta takođe sadrže zabranu i mjere zaštite lica koja bi mogla biti izložena prijetnji i diskriminaciji radi etničkog, kulturnog, jezičkog ili religijskog identiteta.

Posebno je važna odredba krivičnog zakona Bosne i Hercegovine kojom je obuhvaćeno krivično djelo „Izazivanja nacionalne rasne ili vjerske mržnje, razdor ili netrpeljivost među konstitutivnim narodima i ostalima, kao i drugim koji žive ili borave u Bosni i Hercegovini“, te su predviđene kazne zatvora od tri mjeseca do deset godina.

Iz izvještaja Policije Brčko distrikta Bosne i Hercegovine:

U dijelu koji se odnosi na preporuku Vijeća Evrope za poboljšanje primjene Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini pod rednim brojem 9. ističemo da Policija postupa u skladu s važećim zakonskim propisima odnosno procedurama u svim slučajevima koji predstavljaju ili bi mogli predstavljati oblike netrpeljivosti usmjerene na pripadnike nacionalnih manjina. Dakle, ovi predmeti procesuiraju se u skladu sa važećim zakonodavstvom.

Nadalje, u vezi sa pitanjem koje se odnosi na unapređenje položaja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini pod rednim brojem 2. ističemo da Policija nema podatke za broj i vrstu žalbi, predstavki vezanih za diskriminaciju osoba - pripadnika nacionalnih manjina po oblastima - javno zapošljavanje, pravo na obrazovanje i pravo na korištenje usluga zdravstvenog osiguranja itd, osim u dijelu koji se odnosi na zapošljavanje u samoj Policiji. Napominjemo da je jedno lice u toku 2013. godine podnijelo žalbu u vezi sa izborom policijskih službenika - kadeta gdje je jedan od žalbenih navoda bio usmjeren na činjenicu daje navodno taj kandidat bio diskriminisanjer nije izabran kao kandidat iz reda ostalih.

U vezi s pitanjima koja se odnose na unapređenje položaja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini pod rednim brojevima 3.,4., i 5. ističemo da Policija u raspoloživim bazama podataka nema evidentirane slučajeve ugrožavanja ili kršenja prava i sloboda nacionalnih manjina kako je to navedeno u ovim pitanjima. Također, skrećemo pažnju i da Policija ne vodi posebne evidencije slučajeva kršenja ljudskih prava i sloboda nacionalnih manjina zbog etničkog, kulturnog ili vjerskog identiteta i situacija u ovoj oblasti na području Brčko distrikta BiHje zadovoljavajuća te ne predstavlja sigurnosni izazov.

U konačnom, što se tiče pitanja koje se odnosi na unapređenje položaja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini pod rednim brojem 6. ističemo da su u Policiji zaposlena tri lica koja se izjašnjavaju kao "Ostali" te jedno lice koje se izjašnjava kao "Rom". Međutim, niti jedno od ovih lica nije zaposleno u periodu od maja. 2012. godine do danas.

Član 7.

"Ugovornice će obezbjediti poštovanje prava svakog pripadnika nacionalne manjine na slobodu mirnog okupljanja, slobodu udruživanja, slobodu izražavanja i slobodu misli, savjestii vjeroispovesti."

Sloboda mirnog okupljanja i sloboda udruživanja sa drugima je jedno od temeljnih prava zagarantovanih Ustavom Bosne i Hercegovine. Pripadnici svih manjinskih zajednica u Bosni i Hercegovini su i ovo izvještajnom periodu, koristili su veoma liberalne uslove Zakona o udruženjima i fondacijama Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH» br. 32/01.) i entiteta za registrovanje svojih udruženja kao nevladinih organizacija. To je do sada bio najčešći oblik okupljanja pripadnika nacionalnih manjina. Po našim sazanjima samo jedno udruženje zatražilo status udruženja od javnog interesa (član 13. Zakona) iako bi sasvim vjerovatno većina ispunjavala uslove iz ovog Zakona jer kao programsku djelatnost imaju «ljudska prava i prava manjina». To je Savez nacionalnih manjina Republike Srpske kojoj je Odlukom Vlade Republike Srpske od 4.11.2010. godine utvrđen status udruženja od javnog interesa. Tako su po ovom osnovu za 2011. godinu njima dodijeljena finansijska sredstva u iznosu od 23. 700 KM.

Član 8.

"Ugovornice se obavezuju da priznaju svakom pripadniku nacionalne manjine pravo da slobodno izražava svoja vjerska uvjerenja i da osniva vjerske institucije, organizacije i udruženja. "

Ustav Bosne i Hercegovine osigurava slobodu religije, a Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica koji je donesen 2004. godine garantuje vjerske slobode i jednakosti u pravima i obavezama svim crkvama i vjerskim zajednicama u Bosni i Hercegovini bez ikakve diskriminacije.

Ovim Zakonom je zagarantovano svakom čovjeku pravo na slobodu savjesti i vjere u skladu sa Ustavom i najvišim standardima ljudskih prava sadržanih u međunarodnim deklaracijama i konvencijama o slobodi savjesti i vjere.

U Godišnjem izvještaj Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH o pojavama diskriminacije za 2012. godinu u Instituciji ombudsmena po osnovu vjere registrirane su 2 žalbe.

U Godišnjem izvještaj Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH o pojavama diskriminacije za 2013. godinu u Instituciji ombudsmena po osnovu vjere registrirana je 1 žalba.

U Godišnjem izvještaj Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH o pojavama diskriminacije za 2014. godinu u Instituciji ombudsmena po osnovu vjere registrirane su 2 žalbe.

U Godišnjem izvještaj Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH o pojavama diskriminacije za 2015. godinu u Instituciji ombudsmena po osnovu vjere registrirane su 2 žalbe.

U okviru **Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine** postoji Odjel za zaštitu prava i saradnju sa nacionalnim manjinama, vjerskim zajednicama i nevladinim organizacijama koje također prati i analizira stanje u oblasti ostvarivanja vjerskih slobode u Bosni i Hercegovini.

Prema podacima Međureligijskog vijeća BiH koji prati napada na vjerske objekte za period 1. 11. 2010. do 31. 10. 2015. evidentirano je 186 napada na vjerske objekte, vjerske službenike i vjernike koji su u neposrednoj vezi sa vjerskim objektima, od čega je 88 napada bilo na objekte Islamske zajednice, 57 napada na objekte Srpske pravoslavne crkve, 36 na objekte Katoličke crkve, 4 na objekte Jevrejske zajednice, te 1 napad na objekat Hrišćanske adventističke crkve.

Napadi na vjerske institucije

Tabela : Pokazatelji napada na vjerske objekte, vjerske službenike i vjernike

IZVOR PODATAKA	BROJ NAPADA 2012.	BROJ NAPADA 2013.	BROJ NAPADA 01.11.2010.- 31.10.2015
MEĐURELIGIJSKO VIJEĆE			186
POKAZATELJI MLJPI	2	1	

Izvor podataka : Međureligijsko vijeće / Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice

Napadi na vjerske objekte, sknavljenje groblja i grobova, napadi i uvrede vjerskih službenika, napadi na vjerske simbole, omalovažavanje ili izrugivanje bilo kojoj vjeri i dalje su prisutni prema podacima za 2012., 2013., 2014. i 2015. godini, prisutni. Nadležne institucije preduzimaju mjere na ispitivanju slučajeva kršenja vjerskih sloboda i pronalaženju počinitelaca.

Činjenica je da niti jedna od tradicionalnih crkava i vjerskih zajednica i dalje nije izuzeta od napada na svoju imovinu, a mjesta napada su raspoređena na teritoriji cijele BiH. Od ukupnog broja od 83 napada, u ovom izvještajnom periodu 31 napada se dogodilo na teritoriji Federacije BiH, kao i 52 napada na teritoriji Republike Srpske.

Kada je u pitanju stopa riješenih predmeta, odnosno broj identifikovanih počinitelja, od nadležnih organa u Federaciji BiH i Republici Srpskoj smo dobili sljedeće rezultate: Od ukupno 83 napada u ovom izvještajnom periodu, samo u 24 slučaja su identifikovani počinioci, što u procentima iznosi 19,92%. U gore prikazanoj tabeli izneseni su pokazatelji o broju napada na vjerske objekte, vjerske službenike i vjernike u periodu od 2012-2014.

U skladu sa programskim zadacima Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u planu je i izrada Zakona o zabrani širenja nacionalne, vjerske, rasne i drugih oblika mržnje.

Normalizacija života, povratak izbjeglica, jačanje i profesionalizacija policijskih snaga i sudova, sigurno su smanjili broj incidenata i povećali međuvjersku toleranciju. Nadležne institucije preduzimaju mjere na ispitivanju slučajeva kršenja vjerskih sloboda i pronalaženju počinioca i većini slučajeva rezultati su pozitivni.

Član 9.

1. Ugovornice se obavezuju da priznaju da pravo svakog pripadnika nacionalne manjine na slobodu izražavanja obuhvata slobodu uvjerenja i primanja i davanja informacija i ideja, na manjinskom jeziku, bez ometanja od strane vlasti i bez obzira na granice. Ugovornice će obezbjediti, u okviru svojih pravnih sistema, da pripadnici nacionalnih manjina imaju pristup sredstvima javnog informisanja bez diskriminacije.

2. Stav 1. ne sprečava ugovornice da zatraže odobrenje, bez diskriminacije i na osnovu objektivnih kriterija za emitovanje radio i TV emisija ili otvaranje bioskopskih preduzeća.

3. Ugovornice neće ometati stvaranje i korišćenje štampanih sredstava javnog informisanja od strane pripadnika nacionalnih manjina. U zakonskim okvirima za zvučni radio i televizijske emisije, obezbjediće koliko je god moguće, a uzimajući u obzir odredbe stava 1, da pripadnici nacionalnih manjina dobijaju mogućnost stvaranja i korišćenja sopstvenih sredstava javnog informisanja.

4. U okviru svojih pravnih sistema, ugovornice će usvojiti adekvatne mjere da se pripadnicima nacionalnih manjina olakša pristup sredstvima javnog informisanja i u cilju unapređenja tolerancije i omogućavanja kulturnog pluralizma."

Ustav Bosne i Hercegovine u svom dijelu o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, u popisu „Kataloga prava“ posebno navodi pod h) slobodu izražavanja», koja se osigurava svim licima, bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status. Ove osnovne slobode podrazumijevaju apsolutnu slobodu u davanju i primanju informacija.

Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine pravima na informisanje manjina posvetio je odgovarajuću pažnju (član 15. i 16.). Ovo svoje pravo vezano za navedene članove, za ovaj referentni period, sa manje – više uspjeha implementiralo se zavisno od nivoa osnivanja radio i televizijskih stanica, novinskih kuća i drugih štampanih informativnih glasila.

Od strane više radio i televizijskih kuća zatražene su informacije o broju i vrsti realiziranih emisija vezani za nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini, ali tražene odgovore dobili smo samo od Regulatorne agencije za komunikacije, JP Radio televizija Republike Srpske i Vijeća za štampu u Bosni i Hercegovini:

Iz izvještaja Regulatorna agencija za komunikacije: U ovom izvještajnom periodu odnosno od maja 2012. godine do aprila 2016. godine nisu zaprimili prigovore na sadržaj programa pružalaca medijskih usluga koji se odnose na neprimjerene sadržaje o pripadnicima nacionalnih manjina.

Iz izvještaja Radiotelevizije Bosne i Hercegovine:

Za BHR1:

2012. godina – 612 minuta (od maja mjeseca)

2013. godina – 676 minuta

2014. godina – 156 minuta

2015. godina – 572 minuta

Nije bilo žalbi od strana pojedinaca, institucija i organizacija civilnog društva koje se odnose na na neprimjeren sadržaje o pripadnicima nacionalnih manjina u BiH.

ZA BHT1:

Informativni program

1. Tema : Jevreji u informativnim emisijama BHT1

Za navedeni period emitirano je ukupno 46 priloga

-29 priloga o u emisiji TV dnevnik obilježeni su jevrejski praznici

-17 priloga u emisiji TV dnevnik obrađene su opšte teme o jevrejima kao kultura, izložbe, spomenici sinagoge itd.

2. Tema : Romi u informativnim emisijama BHT1

Za navedeni period emitirano je ukupno 41 priloga

-4 priloga o u emisiji TV dnevnik obilježeni su romski praznici (Đurđevdana)

-4 priloga Svjetski dan Roma

-33 priloga u emisiji TV dnevnik obrađene su opšte teme o Romima kao kultura, tradicija, prosjačenje, popis stanovništva, izgradanja kuća za Dekadu itd.

3. Tema: Sejdić – Finci, ravnopravnost sa konstitutivnim narodima u BiH, u informativnim emisijama BHT1

- Emitovan je 159 priloga

4. Religijski forum - emisija 2015. godine

– 4 emisiji za Jevrejsku zajednicu

Dokumentarno savremeni program

“Volja samo na papiru” reportaža sa regionalne konferencije mediji i manjina na Zapadnom Balkanu

U sklopu epizode EBU serijala City Folk 17 – prikazane na svim PBS u Evropi, program EBU članica – jedna priča posvećena Romkinji

U vlastitoj produkciji urađen dokumentarni film na temu Pesaha, 20”

Vlastite priče:

- Dimnjačaraka Romkinja iz Brčkog
- Priča o Čehu
- Nijemac Ben, kuhara iz Sarajeva.

JP Radio televizija Republike Srpske: U periodu od maja 2012. godine do danas su emitovali 25 emisija „U fokusu“ posvećenih promovisanju i zaštiti prava nacionalnih manjina: maj 2012. - decembar 2012. godine - 5 emisija ; 2013. godina – 7 emisija; 2014. godina – 6 emisija; 2015. godina – 6 emisija; 2016. godina – 1 emisija. Od aprila 2006. godine emituje emisiju „Korijeni“ koja obrađuje teme iz života nacionalnih manjina od Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina, učešća nacionalnih manjina u organima vlasti na lokalnom entitetskom i državnom nivou, obrazovanja, pristupa medijima i medijske promocije. Radio Republike Srpske u periodu od maja – decembra 2012. godine emitovano je 13 emisija; 2013. godina – 25 emisija; 2014. godina – 26 emisija; 2015. godina – 25 emisija i period januar – februar 2016. godine – 4 emisije. Emisije se emituje svakih 15 dana i obrađuje i istražuje sve bitne teme iz života nacionalnih manjina u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini.

Iz izvještaja Vijeća za štampu u Bosni i Hercegovine:

Kada su u pitanju broj i vrsta žalbi zaprimljenih od strane pojedinaca, nadležnih institucija i organizacija civilnog društva a koje se odnose na neprimjerene medijske sadržaje o pripadnicima nacionalnih manjina u BiH, Vijeće za štampu u BiH, u periodu od maja 2012. do 04.03.2016. godine zaprimilo ukupno 250 žalbi i to:

- 2012. godina (period od maja 2012.): Nije bilo zaprimljenih žalbi po ovim pitanjima.
- 2013. godina: Zaprimljene ukupno 2 (dvije) žalbe koje su se odnosile na govor mržnje u komentarima posjetilaca internet portala, usmjeren ka pripadnicima nacionalnih manjina u BiH. Posredovanjem Vijeća za štampu u BiH, obje žalbe su riješene samoregulacijom, odnosno uklanjanjem komentara koji su sadržavali govor mržnje.
- 2014. godina: Zaprimljeno ukupno 246 (dvije stotine četrdeset šest) žalbi koje su se odnosile na pripadnike nacionalnih manjina:
236 (dvije stotine trideset šest) žalbi odnosilo se na komentare posjetilaca koji su sadržavali govor mržnje, huškanje, diskriminaciju i pozive na nasilje
9 (devet) žalbi se odnosilo na tekstove objavljene u štampanim i online medijima
1 (jedna) žalba se odnosila na diskriminirajuće postove na internetskom forumu.
- 2015. godina: Zaprimljene ukupno 2 (dvije) žalbe, od čega se jedna žalba odnosila na komentare posjetilaca sa govorom mržnje usmjerenim ka pripadnicima nacionalnih manjina, a druga na diskriminirajuće izvještavanje o pripadnicima nacionalnih manjina, u tekstu objavljenom na internet portalu.
- 2016. godina: Nije bilo zaprimljenih žalbi po ovim pitanjima.

Član 10.

"1. Strane ugovornice se obavezuju da priznaju svakom pripadniku nacionalne manjine pravo na korišćenje, slobodno i bez ometanja, njegovim ili njenim jezikom manjine, privatno ili javno, usmeno ili pismeno.

2. U oblastima koje tradicionalno ili u većem broju naseljavaju pripadnici nacionalnih manjina, ukoliko ti prpadnici to traže i gdje takav zahtjev odgovara stvarnoj potrebi, Strane ugovornice će nastojati da osiguraju, koliko god je to moguće, uslove koji bi omogućavali korišćenje jezika manjine u odnosima između tih pripadnika i administrativnih vlasti.

3. Strane ugovornice se obavezuju da garantuju pravo svakom pripadniku nacionalne manjine da bude odmah obaviješten na jeziku koji on ili ona razumije o razlozima hapšenja kao i o prirodi i

razlozima bilo koje optužbe protiv njega ili nje i o njegovom ili njenom pravu da se brani na tom jeziku uz besplatnu pomoć prevodioca ukoliko je neophodno."

S obzirom na nedostatak podataka iz popisa stanovništva (do kojeg nije došlo ni u ovom izvještajnom periodu) i identifikacije gradova i naselja gdje bi došlo u obzir provođenje citiranih odredbi Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine, nijedna manjinska zajednica nije istakla zahtjev u ovom smislu. Zahtjevi u odnosu na jezik pripadnika manjine i dalje su se odnosili samo u domenu obrazovanja na pomoć zajednica u dopunskim časovima jezika manjine, o čemu je bilo govora u dijelu o obrazovanju. Zahtjeva manjinskih zajednica za upotrebu jezika manjine u službama javnog sektora, socijalnim i zdravstvenim ustanovama i drugim institucijama, nije bilo.

Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, članom 8. stav 1. i 2. zajemčeno pravo na jezik i pismo na način da „Stranke, svjedoci i ostali učesnici u postupku imaju pravo služiti se maternjim jezikom ili jezikom koji razumiju. Ako osoba ne razumije jedan od službenih jezika BiH (bosanski, hrvatski i srpski), osigurati će se usmeno prevođenje onog što ona, odnosno drugi iznose, kao i isprava i drugog pisanog dokaznog materijala.“ Postoji i Odluko naknadi troškova krivičnog postupka prema Zakonu o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine kojom je između ostalog regulisano plaćanje troškova prevođenja na jezike stranke, svjedoka ili drugih lica koji učestvuju u krivičnom postupku.

Zakonom o upravnom postupku Bosne i Hercegovine zajamčeno je pravo na upotrebu jezika i pisma na način da „ Ako se postupak ne vodi na jeziku stranke, organ koji vodi postupak dužan je da joj omogući da prati tok postupka na svom jeziku, kao i da joj pozive i druga pismena dostavlja na njenom jeziku i pismu. Organ će poučiti stranku, odnosno drugog učesnika o mogućnosti korišćenja njenog jezika u postupku, a u zapisniku će se zabilježiti da je stranka, odnosno drugi učesnik poučen o tom pravu i njegova izjava, u vezi sa datom poukom, unijeti će se u zapisnik.“

Član 11.

" 1. Strane ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakom pripadniku nacionalne manjine da se koristi svojim prezimenom (patronim) i imenom i jezikom manjine kao i pravo na zvanično priznanje imena i prezimena, prema modalitetima predviđenim u njihovom pravnom sistemu.

2. Strane ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine da na mjestima vidljivim za javnost izloži oznake, natpise i druge informacije privatnog karaktera pisane na njegovom materinjem jeziku.

3. U oblastima tradicionalno naseljenim znatnim brojem ljudi koji pripadaju nacionalnoj manjini, Strane ugovornice će nastojati, u okviru svojih pravnih sistema, uključujući, gdje je to pogodno, ugovore s drugim državama, a uzimajući u obzir svoje posebne uslove, da tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i drugih topografskih oznaka, namijenjenih javnosti budu ispisani na lokalnom jeziku kada postoji dovoljna tražnja za takvim oznakama. "

Pravo pripadnika nacionalne manjine da koristi svoje ime i prezime na jeziku manjine i da traži da kao takvo bude u javnoj upotrebi, i u ovom izvještajnom periodu, nije osporavano. U praksi davanja i korištenja imena na jezicima manjina po informacijama sa kojima raspolaže Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, nije bilo pritužbi. Zakonsko regulisanje ove materije je na nivou entiteta, a primjena u matičnim uredima koje vode opštine.

Zakon o zaštiti prava pripadnika manjina BiH je takođe, odredio da će u gradovima i opštinama i mjesnim zajednicama (ili naseljenim mjestima) u kojima pripadnici nacionalnih manjina čine apsolutnu ili relativnu većinu stanovništva, organi vlasti obezbijediti da se jezik manjine koristi između tih pripadnika i organa vlasti; da natpisi institucija budu ispisani na jeziku manjine, te da lokalni nazivi, imena ulica i drugih topografskih oznaka namijenjenih javnosti budu ispisani i istaknuti i na jeziku manjine koja to zahtijeva. Zakon je, dalje, dao ovlašćenje opštinama da svojim statutima mogu ovo odrediti i u slučajevima ako pripadnici manjina čine više od jedne trećine stanovništva.

Do sada nije bilo zahtjeva u ovom pogledu u mjestima/gradovima naseljenim pripadnicima nacionalnih manjina. Do realizacije ove zakonske odredbe moglo bi doći ukoliko bude zahtjeva, nakon dobivanja podataka iz popisa i utvrđivanja brojnosti manjinskih zajednica u pojedinim opštinama ili naseljenim mjestima, jer po sadašnjim saznanjima u gradovima u Bosni i Hercegovini ni jedna manjinska zajednica ne ispunjava uslove relativne većine.

Član 12.

"1. Ugovornice će, gdje je pogodno, preduzeti mjere u oblasti obrazovanja i istraživanja za njegovanje kulture, istorije, jezika i vjere svojih nacionalnih manjina i većine.

2. S tim u vezi ugovornice će, između ostalog, obezbjediti odgovarajuće mogućnosti za osposobljavanje nastavnika i pristup udžbenicima i olakšaće dodir između učenika i nastavnika raznih zajednica.

3. Ugovornice se obavezuju da unapređuju jednake mogućnosti pristupa obrazovanju na svim stupnjevima za pripadnike nacionalnih manjina."

Član 13.

"1. U okviru sistema obrazovanja, ugovornice će priznati pravo pripadnika nacionalnih manjina na osnivanje i vođenje sopstvenih privatnih institucija za obrazovanje i osposobljavanje.

2. Vršenje tog prava ne povlači nikakvu finansijsku obavezu za ugovornice."

Član 14.

"1. Ugovornice se obavezuju da priznaju pravo svakog pripadnika nacionalne manjine da uči svoj manjinski jezik.

2. U oblastima koje su tradicionalno ili u znatnom broju naseljene pripadnicima nacionalnih manjina, ako ima dovoljno zahtjeva, ugovornice će nastojati da obezbjede, koliko god je moguće i u okviru svojih obrazovnih sistema, da pripadnici tih manjina imaju odgovarajuće mogućnosti za izvođenje nastave na maternjem jeziku ili da dobijaju časove iz tih jezika.

3. Stav 2. ovog člana primjeniće se bez štete po izučavanje zvaničnog jezika ili nastave na tom jeziku."

Ostvarivanje prava nacionalnih manjina u oblasti obrazovanja utvrđenim u zakonima Bosne i Hercegovine, entiteta i kantona, može se posmatrati u dva segmenta i to:

- ostvarivanje prava na obrazovanje ostalih manjinskih zajednica u BiH i
- ostvarivanje prava na obrazovanje Roma kao najbrojnije nacionalne manjine

Ostvarivanje prava na obrazovanje ostalih manjinskih zajednica u Bosni i Hercegovini, se uslovno može reći da su integrirane u ekonomske, socijalne, kulturne i druge strukture društvene zajednice. Pripadnici ovih manjinskih zajednica svoje aktivnosti u oblasti obrazovanja usmjeravaju prvenstveno, u pravcu obezbjeđivanja dopunskih časova za djecu na učenju jezika nacije iz koje potiču. Ova funkcija se uspješno ostvaruje kroz povezivanje sa diplomatskim predstavnicima i nevladinih organizacija matičnih zemalja ili je to organizovano u okviru asocijacije (NVO) ili klubova ekonomski nezavisnih organizacija manjina (Slovenci, Jevreji, Mađari). Psebana je segment obrazovanje Roma, čije objašnjenje je ranije dato u oblasti o Romima.

Ističemo i kako nisu još objavljeni rezultati popis stanovništva, te samim tim nije izvršena identifikacija interesa i zahtjeva manjina u smislu prava iz ove oblasti koja proizilaze iz Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina.

Vezano za rješavanje pojave „dvije škole pod jednim krovom“ iz oblasti obrazovanja kako bi se uklonila segregacija u obrazovanju, posebno ističemo da se to ne odnosi na romsku nacionalnu manjinu u Bosni i Hercegovini već se odnosi na konstitutivne narode u Bosni i Hercegovini. Te je potrebno za sve stanovnike BiH obezbijediti integrisano obrazovanje.

Iz izvještaja Ministarstva civilnih poslova Bosn i Hercegovine:

U pogledu segregacije i poštivanja ljudskih prava, Ministarstvo civilnih poslova je, u okviru svojih nadležnosti, na više sjednica Konferencije ministara obrazovanja Bosne i Hercegovine ukazivalo na nužnost rješavanja ovih pitanja. Na sjednicama održanim 24.9.2013.godine i 29.7.2015.godine posebna tačka dnevnog reda je posvećena ovaj temi. Osuđen je svaki mogući oblik diskriminacije, segregacije, asimilacije i politizacije u obrazovanju u Bosni i Hercegovini, po bilo kojem osnovu, jer je pravo na obrazovanje individualno pravo svakog djeteta. Istaknuto je da je obveza obrazovnih vlasti da u okviru preuzetih međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine i prema Ustavu i domaćim zakonima svakom djetetu osiguraju jednako pravo pristupa i jednake mogućnosti sudjelovanja u odgovarajućem obrazovanju, bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi. Također, Ministarstvo civilnih poslova stalno apelira na potpunu provedbu zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini, kao i zakona i drugih odgovarajućih propisa na entitetskom, kantonalnom/županijskom i razini Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, posebno u dijelu koji se odnosi na poštivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda. Pored toga se preporuča nadležnim obrazovnim vlastima entiteta, kantona/županija i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, a u skladu s preuzetim međunarodnim obavezama, Revidiranom strategijom Bosne i Hercegovine za sprovođenje Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma, kao i obavezama definiranim u zakonskim i podzakonskim aktima, da trebaju sačiniti analizu primjene odredaba navedenih akata, u svim školama u BiH, a u vezi eventualnog postojanja diskriminacije, segregacije, asimilacije i politizacije, te da iste odmah i bez odlaganja otklone i primjene navedene zakonske i druge propise.

Postoje dobri primjeri u praksi vezano za rješavanje pojave dvije škole pod jednim krovom kao na primjer u Zeničko-dobojskom kantonu, budući da je Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport u periodu 2004 - 2005.godine, uspješno izvršilo proces administrativno-pravnog objedinjavanja škola u općinama Žepče, Maglaj i Vareš na način da su objedinjeni školski odbori i menadžment, zajedničko nastavničko vijeće, vijeće roditelja, nastavni kalendar, vannastavne aktivnosti i školska takmičenja. Pored toga u svim školama u ovom kantonu primjenjuje se Pravilnik o školskim nazivima i školskim simbolima koji je odgovorio očekivanjima, posebno u dijelu povratničke populacije, u smislu da su zastupljeni općeprihvatljivi nazivi škola, njihova obilježja, kao i školski enterijeri za sve učenike bez obzira na njihovu nacionalnu ili vjersku pripadnost.

Postoje dobri primjeri u praksi vezano za rješavanje pojave dvije škole pod jednim krovom kao na primjer u Zeničko-dobojskom kantonu, budući da je Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport u periodu 2004 - 2005.godine, uspješno izvršilo proces administrativno-pravnog objedinjavanja škola u općinama Žepče, Maglaj i Vareš na način da su objedinjeni školski odbori i menadžment, zajedničko nastavničko vijeće, vijeće roditelja, nastavni kalendar, vannastavne aktivnosti i školska takmičenja. Pored toga u svim školama u ovom kantonu primjenjuje se Pravilnik o školskim nazivima i školskim simbolima koji je odgovorio očekivanjima, posebno u dijelu povratničke populacije, u smislu da su zastupljeni općeprihvatljivi nazivi škola, njihova obilježja, kao i školski enterijeri za sve učenike bez obzira na njihovu nacionalnu ili vjersku pripadnost.

Okvirnim zakonom o osnovnom i srednjem obrazovanju („Službeni glasnik BiH, broj 18/03) članom 6 propisano je da se poštuju prava i svake značajne nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini „Jezik i kultura svake značajne manjine koja živi u Bosni i Hercegovini poštivat će se se i izučavati u školi u najvećoj mogućoj mjeri u kojoj je to izvedivo, sukladno Okvirnoj konvenciji o zaštiti prava nacionalnih manjina.“

Također članom 36 istog zakona „škola promovira jednake šanse za sve svoje učenike, nastavnike i ostale zaposlenike, uvažavajući i promovirajući istodobno i pravo na različitosti među njima. U tu svrhu nadležne obrazovne vlasti i škola utvrđuju i provode vlastite programe, koji podržavaju i njeguju različite kulture, jezike i vjeroispovjedi svoji učenika i zaposlenika“. Shodno tome škole svojim godišnjim planovima i programima rada planiraju različite aktivnosti (radionice, projekte, izložbe, manifestacije) koje podržavaju i njeguju različite kulture nacionalnih manjina u BiH (Romi, Italijani i drugi), jezike, vjeroispovjedi učenika i zaposlenika.

2. Od osnivanja Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje („Službeni glasnik BiH“ broj:59/07), a shodno svom mandatu, Agencija radi na razvoju zajedničke jezgre nastavnih planova i programa (u daljem tekstu: ZJNPP). Što se tiče ZJNPP-s Agencija je izradila zajedničke jezgre nastavnih planova i programa za bosanski, hrvatski i srpski jezik definirane na ishodima učenja za osnovno i srednje obrazovanje. Pored tog završena je izrada ZJNPP za strane jezike, ZJNPP za matematičko područje, ZJNPP za kroskurikularno i međupredmetno područje, ZJNPP za društveno-humanističko unutar kojeg su urađene ZJNPP za građansko obrazovanje i ZJNPP za povijest, ZJNPP za prirodne nauke, ZJNPP za tehniku i IT na temelju kojih će se uraditi ZJNPP za pojedinačne predmete unutar ovih područja. Nastavni planovi i programi za devetogodišnje obavezno obrazovanje, koji uključuju i programski sadržaj Zajedničke jezgre, primjenjuju se od školske 2009/2010 godine u cijeloj BiH. Njihova osnovna karakteristika je usmjerenost na ishode učenja, organizaciju obrazovnog procesa usmjerenog na dijete, na njegove potrebe i interese. Sve nadležne obrazovne vlasti ističu kako je upotreba zajedničke jezgre potrebna zbog usklađivanja nastavnih planova i programa na prostoru BiH, te prohodnosti učenika. Rad Agencije za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje na izradi Zajedničke jezgre nastavnih planova i programa temeljenih na ishodima učenja će dati veliki doprinos kvaliteti osnovnog i srednjeg obrazovanja, mobilnosti i prohodnosti učenika i većoj usklađenosti nastavnih planova i programa.

3. Ministarstvo civilnih poslova svake godine prema Programu rada Vijeća ministara BiH priprema informacije o izvršenju Okvirnih zakona u Bosni i Hercegovini (Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju i Okvirni zakon o visokom obrazovanju) za zaključcima koje usvaja Vijeće ministara BiH. Pored navedenog, Ministarstvo civilnih poslova je izradilo i cjelovitu Informaciju o provedbi Okvirnog zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju (2012.godine) koju je usvojilo Vijeće ministara. Također, u decembru 2015. godine, Ministarstvo civilnih poslova BiH je pripremio Informaciju o primjeni Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju s naglaskom na izučavanje nacionalne skupine predmeta i izučavanje materinjeg jezika na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine. Potrebno je naglasiti da pored redovitih informacija o izvršenju Okvirnih zakona, Ministarstvo civilnih poslova priprema i informacije o provedbi strateških dokumenata donesenih na razini BiH.

4. Što se tiče osiguranja provedbe Revidiranog akcijskog plana o obrazovnim potrebama Roma (RAP), Ministarstvo civilnih poslova je imenovalo svog predstavnika u Stručni tim (na temelju zaključka Vijeća ministara, ministar za ljudska prava i izbjeglice BiH donio je Odluku o formiranju Stručnog tima za praćenje primjene (provođenja) RAP-a („Službeni glasnik BiH“, broj 5/11). Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice u saradnji sa Stručnim timom svake godine (a po potrebi i češće) priprema Izvještaj o provedbi Revidiranog akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma. Posljednji izvještaj je pripremljen za šk 2014/2015.godinu.

Iz izvještja Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske:

U januaru 2016. godine Republika Srpska je donijela Strategiju razvoja obrazovanja Republike Srpske za period 2016 - 2021.

U izvještajnom periodu usvojen je i Zakon o predškolskom vaspitanju i obrazovanju ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 79/15). U okviru djelatnosti predškolskog vaspitanja i obrazovanja obazbjeđuju se jedanki uslovi i prilike u ostvarivanju prava djece na obrazovanje za dobrobit njihovog fizičkog i mentalnog zdravlja i sigurnosti bez obzira na pol, sposobnosti, socijalno-ekonomski status i stil života porodice, kulturno, etničko, nacionalno i vjersko nasljeđe, kao i za ostvarivanje programa zavisno od potreba i interesa

djece predškolskog uzrasta. Predškolske ustanove, specijalne škole i ustanove zdravstvene i socijalne zaštite u kojima su zbrinuta djeca predškolskog uzrasta obavljaju djelatnosti kojima se obezbjeđuje, pored ostalog, i jednaka dostupnost vaspitanja i obrazovanja svakom predškolskom djetetu bez diskriminacije i izdvajanja djece po bilo kom osnovu, u skladu sa zakonom. Za djecu, pripadnike nacionalnih manjina, vaspitno-obrazovni rad može se ostvarivati na maternjem jeziku ili dvojezično. Ministar prosvjete i kulture Republike Srpske je u februaru 2016.godine donio Pravilnik o dvojezičnom ostvarivanju vaspitno-obrazovnog rada i rada na jezicima nacionalnih manjina. Vaspitanje i obrazovanje pripadnika nacionalnih manjina predškolskog uzrasta ostvaruje se na njihovom jeziku ili dvojezično, a s ciljem obezbjeđenja dostupnosti jezika, književnosti, istorije i kulture nacionalne manjine kojoj dijete pripada putem cjelovitog razvoja u skladu sa sposobnostima, potencijalima, posebnostima, potreba i interesovanjima predškolskog djeteta. Ipš uvijek nije organizovan vaspitno-obrazovni rad na jezicima nacionalnih manjina - mali broj djece. Djeca predškolskog uzrasta jezik uče u krugu porodice ili u udruženima (slovenački, italijanski, ukrajinski, njemački).

U aprilu 2014.godine usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osnovnom vaspitanju i obrazovanju. Propisano je da se jezik i kultura nacionalnih manjina izučavaju u okviru proširenog programa kao fakultativna nastava. Inače, u skladu sa Zakonom, svako dijete ima jednako pravo i jedanke mogućnosti u osnovnom obrazovanju i vaspitanju bez diskriminacije po bilo kojem osnovu. Jezik i kultura nacionalnih manjina u Republici Srpskoj poštovaće se i koristiti u školi u najvećoj mogućoj mjeri, a u skladu sa Okvirnom konvencijom o zaštiti prava nacionalnih manjina i Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina. U osnovnim školama se izučavaju samo dva jezika nacionalnih manjina - ukrajinski i italijanski. Nabavku učila i knjiga za izvođenje ove nastave pomažu ambasade, udruženja i pojedinci.

U Zakonu o srednjem obrazovanju i vaspitanju rečeno je da je srednje obrazovanje dostupno svima pod jednakim uslovima, u skladu sa zakonom i sposobnostima pojedinaca. Jezik i kultura nacionalnih manjina u Republici Srpskoj poštovaće se u srednjem obrazovanju u skladu sa Okvirnom konvencijom o zaštiti prava nacionalnih manjina i Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina.

Ruski, njemački i italijanski jezik se izučavaju u školama kao prvi ili drugi strain jezik.

Zakonom o visokom obrazovanju propisano je da pristup visokom obrazovanju imaju sva lica koja su završila četvorogodišnju srednju školu u Republici Srpskoj i BiH, kao i učenici koji su završili srednju školu u inostranstvu. Jezici nacionalnih manjina zastupčeni su kroz određene studijske programe ili grupe - italijanski, ruski, njemački ...

Što se tiče romske nacionalne manjine, u skladu sa Revidiranim Akcionom planu BiH o obrazovnim potrebama Roma, cilj je osiguranje da se djeca pripadnici ove nacionalne manjine uključe u sistem obaveznog osnovnog obrazovanja. Za svu djecu romske nacionalnosti obezbijedjeni su besplatni udžbenici. Održavaju se sastanci sa roditeljima romske djece u cilju informisanja da je osnovno obrazovanje zakonska obaveza. Nastavnici su prošli edukaciju u cilju jačanja sposobnosti i vještina za rad sa romskom djecom. Takođe, u cilju kontinuirane edukacije nastavnog kadra, roditelja i sve djece u osnovnim školama kako bi se podigla svijest o ljudskim pravima i pravima djece organizuje se niz radionica i predavanja . Srednjoškolicima Romima, kao i studentima, se dodjeljuju stipendije.

U svim bibliotekama postoji književni fond na nekom od jezika nacionalnih manjina. U martu 2014.godine usvojen je Pravilnik o sufinansiranju kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina Republike Srpske.

Najznačajnije manifestacije koje sufinansira Ministarstvo su:

- Dani kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina u organizaciji Saveza nacionalnih manjina Republike Srpske, koja se održava u Banjoj Luci,
- Festival nacionalnih manjina opštine Prnjavor "Mala Evropa", savez nacionalnih manjina Prnjavor
- Međunarodna smotra folklore "Šibovska", Udruženje Italijana Štivor - Klub Trentini,
- Dani Tarasa Ševčenka Banja Luka, Kulturno prosvjetno društvo "Taras Ševčenko" Banja Luka
- Promocija slovenačke kulture, Udruženje Slovenaca Republike Srpske "Triglav" Banja Luka
- Romi svojoj Banjaluci, Udruženje Roma "Veseli brijeg" Banja Luka.

Iz izvještja Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke:

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke već niz godina izdvaja značajna sredstva za finansiranje Programa „Podrška školovanju djece romske nacionalnosti i drugih nacionalnih manjina isocijalnoggroženih kategorija”. Zarealizacijunavedenogprograma u 2012.godini izbudžeta Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke je izdvojenoukupno 95.000,00 KM i to 58.600,00 KM za finansiranje projekata kojima je cilj poboljšanje pristupa i uslova školovanja učenika romske nacionalnosti i drugih nacionalnih manjina, a 36.400,00 KM za nagrađivanje 77 učenika romske nacionalnosti u osnovnim i srednjim školama koji su ostvarili odličan uspjeh na kraju školske godine. U 2013.godini je zarealizacijunavedenogprograma izdvojenoukupno 95.000,00 KM i to 51.777,00 KM za finansiranje projekata kojima je cilj povećanje stope pohađanja predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja djece romske nacionalnosti i njihova bolja integracija u obrazovni sistem, a 43.223,00 KM za nagrađivanje 103 učenika romske nacionalnosti koji su ostvarili odličan uspjeh na kraju školske godine u toku osnovnog ili srednjeg obrazovanja. U 2014.godini za ovu namjenu je izdvojeno 30.000,00 KM. Za učenika romske nacionalnosti koji su završili razredsa odličnim uspjehom i to sudostavljenipodaciza 85 učenika romske nacionalnosti u osnovnim školama i 10 učenika romske nacionalnosti u srednjim školama.

U 2015.godini za ovu namjenu je učenicima romske nacionalnosti koji su školsku 2014/2015. godinu u osnovnoj školi završili odličnim uspjehom, njih 105, od čega 40 dječaka i 65 djevojčica, podijeljena jednokratna finansijska pomoć u iznosu od po 300,00 KM. Srednju školu sa odličnim uspjehom je završilo 7 Roma, i to 3 dječaka i 4 djevojčice koji su dobili jednokratnu finansijsku pomoć u iznosu od po 450,00 KM. Dakle, iz Budžeta Federacije BiH izdvojeno je 34.650,00 KM za pružanje jednokratne finansijske pomoći učenicima romske nacionalnosti koji su školsku 2014/2015. godinu završili odličnim uspjehom, i to 31.500,00 KM za osnovnu školu i 3.150,00 KM za srednju školu. Stipendije u iznosu od po 800,00 KM. u akademskoj 2014/2015 dobilo je 7 studenata u ukupnom iznosu od 5600,00 K.M. Programom „Podrška školovanju djece romske nacionalnosti i drugih nacionalnih manjina” u 2015. Godini iz budžeta Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke je izdvojeno još 56.950,00 KM, što sve ukupno iznosi 97.200,00 KM.

Pored navedenog, Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke od 2008. godine realizuje Projekat nabavke besplatnih udžbenika, u saradnju s kantonalnim ministarstvima obrazovanja. U okviru navedenog projekta, besplatni udžbenici u 2012. Godini su bili osigurani za 17.242 učenika prvih razreda osnovne škole u Federaciji BiH. Iz budžeta Federacije BiH osigurano je 445.000 KM ili 50 posto ukupnog iznosa, a iz budžeta osam kantona preostalih 50 posto novca za realizaciju tog projekta. U okviru Programa autoškola sredstava za 2013. godinu Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke je definisalo kriterije za raspodjelu 600.000,00 KM, koliko je izdvojeno za nabavku besplatnih udžbenika za učenike u stanju socijalne potrebe koji pohađaju devetogodišnju osnovnu školu, na području cijele Federacije BiH, odnosno svih deset kantona. S obzirom da su korisnici Projekta u 2013.godini učenici u stanju socijalne potrebe, u sredinama u kojima žive su to i učenici romske nacionalnosti. Isto je urađeno i u 2014.godini, samo što je iznos povećan na 700.000,00 KM. U 2015. godini realiziran je Projekat nabavke besplatnih udžbenika za učenike u stanju socijalne potrebe koji pohađaju devetogodišnje osnovno obrazovanje u školskoj 2015/16. godini. Na osnovu izvještaja dostavljenih od kantonalnih ministarstava obrazovanja u sklopu ovog Projekta kupljeno je 91.365 udžbenika za što je utrošeno 1.018.241,22 KM. Ovdje je potrebno napomenuti da je Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke za realizaciju Projekta izdvojilo novčana sredstava u iznosu od 650.000,00 KM. Utvrđeno je, također, da je ovim projektom obuhvaćeno cca 14.500 učenika.

Ministarstvo, također, ima redovan program u oblasti visokog obrazovanja pod nazivom: „Podsticaj školovanju Roma, državljana Bosne i Hercegovine koji studiraju na javnim Visoko školskim ustanovama u Federaciji Bosne i Hercegovine“. U okviru navedenog programa, sredstva se dodjeljuju na osnovu prijave na Javni poziv i to studentima romske nacionalnosti, koji su državljani BiH, a studiraju na nekoj od javnih Visoko školskih ustanova u Federaciji BiH i po prvi put upisuju određenu godinu studija. Stipendije se dodjeljuju na osnovu dosadašnjeg uspjeha u školovanju i socijalnog statusa aplikanta. U akademskoj 2012/13.godini na Javni poziv su aplicirala 4 studenta romske nacionalnosti, od kojih su 3 dobila stipendiju u iznosu od po 2.000,00 KM. Stipendije u iznosu od po 800,00 KM. u akademskoj 2014/2015 dobilo je 7 studenata u ukupnom iznosu od 5600,00 K.M. Iako je ovdjeriječ o redovnom programu, za koji se planiraju i

izdvajaju sredstva za svaku akademsku godinu, još uvijek je prisutan problem nedovoljnog broja studenata romske nacionalnosti koji apliciraju na Javni poziv Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke.

Vijeće nacionalnih manjina Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine obratilo nam se dopisom kojim nas moli da u što skorijem roku dostavimo informacije o primjeni u nastavi Priručnika za učenike o kulturi, baštini i tradiciji nacionalnih manjina u BiH i Metodičkog priručnika za nastavnike, u čijoj su izradi sudjelovali njihovi članovi. Dana 6.2.2014.godine uputili smo dopis svim kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine kojim smo zatražili da nam dostave tražene podatke. Dosada informacije o uspješnoj primjeni Priručnika za učenike o kulturi, baštini i tradiciji nacionalnih manjina u BiH i Metodičkog priručnika za nastavnike, dostavila su nam nadležna ministarstva Unsko-sanskog, Tuzlanskog, Posavskog kantona i Kantona Sarajevo.

Treba, također, napomenuti da se u Federaciji BiH, od jezika nacionalnih manjina izučavaju njemački i turski jezik i to u redovnoj nastavi kao drugi strain jezik. Najzastupljenije je izučavanje njemačkog jezika, kao drugog stranog jezika i to u svim kantonima u Federaciji BiH. Izučavanje turskog jezika kao drugog stranog jezika počelo je 2011. godine. Do 2015. godine, po podacima Turskog kulturnog centra Mehmed Akif Jaman, turski jezik je izučavalo 6500 učenika u pet kantona Federacije BiH (Zeničko-dobojski kanton, Hercegovačko-neretvanski kanton, Srednjo bosanski kanton, Bosansko-podrinjski kanton i Kanton Sarajevo).Ovdje treba naglasiti dilemu da li se ovi jezici izučavaju kao svjetski jezici, ili kao jezici nacionalnih manjina, jer je popis stanovništva iz 1991. godine u BiH živjelo 470 Nijemaca i 267 Turaka.

ROMI

Vijeće ministara BiH je na 128 sjednici, održanoj 14. jula 2010. godine usvojilo Revidirani akcioni plan Bosne i Hercegovine o obrazovnim potrebama Roma (u daljem tekstu: RAP BiH).

RAP BiH urađen je u skladu sa preporukama i prijedlozima dogovorenim na 16. sastanku Međunarodnog upravnog komiteta programa Dekade romske inkluzije.

Navedenim dokumentom, definirana su četiri cilja i četrdeset sedam mjera kako bi ova marginalizirana grupacija djece imala jednakost u dostupnosti kvalitetnom obrazovanju i mogla sticati neophodna znanja za kasnije kvalitetnije integriranje u društvo.

U cilju monitoringa RAP-a BiH, minister za ljudska prava i izbjeglice BiH donio je Odluku o formiranju Stručnog tima za praćenje primjene (provođenja) Revidiranog akcionog plana Bosne i Hercegovine o obrazovnim potrebama Roma („Službeni glasnik BiH“, broj 5/11) (u daljem tekstu Odluka o formiranju Stručnog tima) i Odluku o izmjeni Odluke o formiranju Stručnog tima za praćenje primjene (provođenja) Revidiranog akcionog plana Bosne i Hercegovine o obrazovnim potrebama Roma („Službeni glasnik BiH“, broj 15/13).

Stručni tim za praćenje primjene (provođenja) Revidiranog akcionog plana Bosne i Hercegovine o obrazovnim potrebama Roma (u daljem tekstu Stručni tim BiH), a u skladu sa članom 3. tačke a) i b) i članom 8. Odluke o formiranju Stručnog tima je pripremio metodologiju za praćenje primjene (provođenja) RAP-a BiH.

Metodologija je sačinjena u cilju prikupljanja podataka od strane nadležnih obrazovnih vlasti, lokalne zajednice i NVO sektora i usklađena je sa sadržajem RAP-a BiH u odnosu na ciljeve i mjere po principu postavljanja određenog broja pitanja za svaku pojedinu mjeru.

Po toj metodologiji do sada su pripremljena, i usvojena na Vijeću ministara BiH četiri izvještaja o provođenju RAP-a BiH, od koji je posljednji za školsku 2014/2015. godinu, a usvojen je na 41. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 28. 1. 2016. U ovom Izvještaju za svačetiricilja RAP-a BiH, a kroz praćenje svih pokazatelja (indikatora), prezentiraju se statistički podaci za školsku 2014/2015.godinu, sa izvedenim zaključcima o postignutom napretku i preporukama nadležnim obrazovnim vlastima i lokalnim zajednicama

za poboljšanje aktivnosti na provođenju mjera kako bi se romskoj djeci osiguralo rješavanje problema koji se odnosi na kvalitetniji i odgovorniji pristup pravu na obrazovanje.

Stvarni broj Roma, odnosno romske djece, će se znati objavom podataka obavljenog popisa stanovništva u BiH iz 2013. godine. Ovi podaci o broju romske djece su neophodni pri izvođenju zaključka o procentu uključenosti romske djece u obavezno osnovno obrazovanje ili pak procentu romske djece koja nisu uključena u obavezan osnovno školski sistem obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

U Federaciji BiH Romi su u značajnom broju nastanjeni u šest kantona i to, prema Analizi evidentiranja romskih potreba (2011), u Srednjo bosanskom kantonu 1.716 Roma, Hercegovačko – neretvanskom kantonu 488, Kantonu Sarajevo 2.593, Tuzlanskom kantonu 3.917, Unsko – sanskom kantonu 737, te Zeničko – dobojskom kantonu 3.495.

U Republici Srpskoj Romi su značajnije nastanjeni u sedam regija, a prema gore navedenoj Analizi evidentiranih je 2.969 i u Distriktu Brčko 825 Roma.

Naravno, i ovi podaci mogu biti manjkavi, ali ih je važno naglasiti s obzirom na korištenu metodologiju Stručnog tima pri odabiru uzorka prikupljanja podataka o implementaciji RAP-a BiH.

Stvarni broj Roma, odnosno romske djece, će se znati objavom podataka obavljenog popisa stanovništva u BiH iz 2013. godine. Ovi podaci o broju romske djece su neophodni pri izvođenju zaključka o procentu uključenosti romske djece u obavezno osnovno obrazovanje ili pak procentu romske djece koja nisu uključena u obavezan osnovno školski sistem obrazovanja u Bosni i Hercegovini.

Iz izvještaja Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona:

Na području Tuzlanskog kantona nema segregacije u obrazovanju. Nema slučajeva dvije škole pod jednim krovom kao ni slučajeva jednonacionalnih škola u sredinama gdje je višenacionalna struktura stanovništva.

Ministarstvo posjeduje podatke o ukupnom broju djece-pripadnika nacionalnih manjina obuhvaćenim obrazovnim sistemom iskazanih prema stepenu trenutnog nivoa obrazovanja po razredima.

Kao i prethodnih godina Budžetom Tuzlanskog kantona za 2016. godinu planirana susredstva za implementaciju Revidiranog Akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma. Iz Budžeta Tuzlanskog kantona izdvajaju se jednokratne stipendije za romsku djecu koja su postigla odličan uspjeh iz učenja i vladanja prethodne školske godine, sufinansiranje nabavke udžbenika za romske učenike, prekvalifikaciju i doškolovanje, prevoz romske djece u osnovnim školama koja putuju preko dva kilometra.

Ne postoje udžbenici na jezicima nacionalnih manjina niti su urađeni nastavni planovi i programi na jezicima nacionalnih manjina u BiH. Ne postoje modeli i oblici obrazovanja najeziku i pismu nacionalnih manjina u BiH.

Romskoj djeci je obezbjeđen upis u osnovnu školu i bez ličnih dokumenata, što znači da ne posjedovanje lične dokumentacije romske djece nije smetanja upisu i pohađanju osnovne škole.

Ministarstvo je zaposlilo na neodređeno vrijeme stručnog saradnika za romska pitanja kojirazvija saradnju između roditelja romske djece i škole.

Ne postoje posebni programi namijenjeni djeci pripadnicima nacionalnih manjina u BiH. U svim školama na području Tuzlanskog kantona primjenjuje se Zajedničko jegrnastavnih planova i programa uključujući i nastavne predmete: istorija i geografije.

Iz izvještaja Ministarstva obrazovanja Zeničko-dobojskog kantona:

Propisima Zeničko-dobojskog kantona garantirano je pravo svih na obrazovanje, ne sprečavajući ili ograničavajući nikoga u ostvarenju tog prava. Obrazovanje se zasniva na inkluzivnim principima i pravu svih da se školuju.

Kao osnovna načela promovirana su inkluzivno i integrisano obrazovanje i u tom smislu sačinjeni su planovi i programi podrške implementaciji inkluzivnog i integrisanog obrazovnog sistema u Zeničko-dobojskom kantonu. Kao vid podrške školama i nastavnicima u provođenju inkluzivnog i integrisanog obrazovanja.

Pedagoški zavod, kao stručna institucija Ministarstva je samostalno ili u partnerstvu sa domaćim i međunarodnim organizacijama, u proteklim godinama proveo čitav niz obuka u cilju senzibiliziranja škola za prihvatanje različitosti i osnaživanja nastavnika za rad sa osobama sa preprekama u učenju i učešću, u što ubrajamo i djecu povratničke populacije, kroz plan razvoja škole na inkluzivnim principima, kao i obuka iz užestručnih tema vezanih za rad u nastavi. Kao rezultat dosadašnjih aktivnosti na ovom polju, uspostavljen je sistem da škole prave vlastite planove razvoja na trogodišnjem nivou u kojima planiraju niz aktivnosti i postizanje rezultata u oblasti inkluzivne kulture, politike i prakse. Utvrđivanje prioriteta za razvoj u okviru plana razvoja škole zasniva se, također, na inkluzivnim principima jer PRŠ donosi školski razvojni tim koga čine predstavnici svih onih koji su zainteresirani za rad škole (učenici, roditelji, nastavnici, menadžment škole, predstavnici lokalne zajednice i nevladinih organizacija). posebno je preporučeno školama da prilikom donošenja školskih razvojnih planova pruži prilika da se iskažu i uvažavaju mišljenja i potrebe onih koji su manjina. Pomoć i podršku radu školskog razvojnog tima pruža Pedagoški zavod.

Također, obukama Obrazovanje za društvenu Pravdu obuhvaćene su sve škole. Ciljevi obrazovanja za društvenu pravdu jesu:

- Obezbijediti znanja i informacije o temama od vitalnog značaja za uspostavljanje građanskog društva, društva u kojem nema diskriminacije i u kojem se poštuju i njeguju različiti etnički i kulturni modeli.
- Stvarati uslove za prevazilaženje diskriminacije i negiranja prava manjina i marginaliziranih grupa, uključujući i prava konstitutivnih naroda koji su relativna manjina na određenom području.
- Stvarati atmosferu jednakosti i uzajamnog poštovanja u kojoj bi se na različitosti gledalo kao na nešto što obogaćuje, a ne ugrožava.

Obukama iz Interkulturalnog obrazovanja bio je obuhvaćen veći broj škola. Ove obuke imale su cilj promoviranje različitosti kao bogatstva, odnosno približavanje nastavnicima osnovnih principa interkulturalnog odgoja i obrazovanja:

Princip III - Interkulturalno obrazovanje pruža svim učenicima kulturna znanja, stavove i vještine koje im omogućuju da doprinesu poštovanju, razumijevanju i solidarnosti među pojedincima, etničkim, socijalnim, kulturnim i vjerskim grupama i narodima.

Kroz redovne aktivnosti Pedagoškog zavoda, u okviru pedagoško-stručnog nadzora nad radom škola, odnosno savjetodavno-instruktivnog rada sa nastavnicima, posvećuje se dužna pažnja i pruža konkretna savjetodavna pomoć nastavnicima koji rade u ruralnim područjima i kombiniranim odjeljenjima. Savjetodavna pomoć ogleda se kroz posjete nastavnim satima svih nastavnika, razgovor nakon posjećenog sata i davanjem konkretnih uputa za unapređenje rada.

Ministarstvo obrazovanja Zeničko-dobojskog kantona i dalje će stvarati potrebne uslove za zadovoljavanje obrazovnih potreba svih učenika u skladu sa čl. 3. Zakona o osnovno i školi Zeničko-dobojskog kantona kada je u pitanju upotreba jezika konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine a u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine i na osnovu iskazanog interesa učenika i roditelja.

Zeničko-dobojski kanton je donio Nastavni plan i okvirni program za osnovnu školu na jezicima konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine (bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku);

Sva djeca osnovno školskog uzrasta koja žive na teritoriji Zeničko-dobojskog kantona uključena su u redovno osnovno obrazovanje, a u slučaju neredovnosti pohađanja škole preduzimaju se Zakonom predviđene mjere da bi se preduprijetio napuštanje ili nezavršavanje osnovnog obrazovanja;

U većini škola Zeničko-dobojskog kantona provodi se integrisano obrazovanje, a omogućeno je učenicima izučavanje izbornih predmeta Islamska vjeronauka, Katolički vjeronauk/Pravoslavna vjeronauka i Kultura i zajednica (jedan od navedena četiri za što se učenici/roditelji opredijele). Izučavanje Pravoslavne vjeronauke omogućeno je svim učenicima koji su iskazali interes, nastava se realizira u općinama Kakanj, Maglaj, Tešanj, Zavidovići i Zenica;

S tim u vezi želimo naglasiti da u prethodnom periodu, od strane dijela povratničke populacije, nismo imali zahtjeva da se realizira nastavni plan i okvirni program isključivo na srpskom jeziku. Napominjemo da svi učenici na području Zeničko-dobojskog kantona do kraja III razreda savladavaju latinično i ćirilično pismo;

Kada je riječ o drugim obrazovnim pravima djece-učenika, uključujući i na dobijanje besplatnih udžbenika za naše učenike, želimo naglasiti da ovaj organ kantonalne uprave, (uz dodatnu finansijsku pomoć Federalnog ministarstva za obrazovanje i nauku), provodi procedure u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama BiH, na nabavci udžbenika za sve učenike u stanju socijalne potrebe, ali i ostalih nedostajućih udžbenika za razrede devetogodišnje osnovne škole. Pri tome, primjenjuje se reformski koncept udžbeničke politike na području Federacije BiH prema kojem sami nastavnici, imaju pravo i mogućnost izbora udžbenika za kojeg smatraju da je adekvatan za njihov nastavni predmet. S tim u vezi želimo naglasiti i činjenicu da je registriranim izdavačima, već poznato da su u nastavnom procesu na području ovog kantona, u primjeni oba pisma, te ponovo podsjećamo na zakonsku obavezu svih učenika da do završetka III razreda, savladaju i latinično i ćirilično pismo. S tim u vezi želimo posebno naglasiti činjenicu da su svi naši učenici, uključujući i povratničku populaciju, putem aktivne saradnje sa općinskim službama društvenih djelatnosti, menadžmentom škola, NVO sektorom, te putem kancelarija i terenskih ureda Misije "OSCE"-a u BiH, dobro upoznati sa važećom obrazovnom legislativom koja je u primjeni u ZDK-a, i koja se unutar obrazovne javnosti, smatra liderom reformskih rješenja u našem okruženju. Tako na primjer. na području našeš Kantona ne postoje pojave "dviie škole ood iednim krovom". jer je tokom 2004-2006. godine, nakon donošenja reformskih obrazovnih zakona, izvršeno administrativno-pravno objedinjavanje takvih škola u Novom Šeheru u općini Maglaj i školama u Žepču, te Varešu, na način da su objedinjeni nazivi škola, jedinstvena pravna registracija, objedinjeni školski odbori i menadžment, zajedničko nastavničko vijeće, vijeće roditelja, nastavni kalendari, vannastavne aktivnosti i školska takmičenja. Pored toga, u aktivnoj primjeni je i Pravilnik o školskim nazivima i školskim simbolima. koji je uspješno odgovorio očekivanjima posebno u dijelu povratničke populacije, u smislu da su zastupljeni općeprihvatljivi nazivi škola, njihova obilježja, kao i školski enterijeri, za sve učenike, bez obzira na njihovu nacionalnu ili vjersku pripadnost.

Nakon donošenja reformskih zakona o osnovnoj i srednjoj školi, (tokom 2004. godine, i usaglašenih sa odredbama Okvirnog zakona), Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport ZDK-a, pristupilo je izradi prijedloga Pravila o radu vijeća učenika i vijeća roditelja i u svim našim školama osiguralo uvjete za njihov nesmetan rad u okvirima uobičajenih, tzv. "režijskih-tekućih troškova" škola. Također smo podržali saradnju sa NVO sektorom u pomoći pri promociji Priručnika o radu vijeća učenika i vijeća roditelja, kao i projektne aktivnosti naših škola u okviru "LAG grupe Lašva-Srednja Bosna," pri uredu "World Visiona" u Zenici, u kojima se realiziraju pojedinačno osmišljeni projekti, upravo putem vijeća učenika i njihovih roditelja. Također, u neposrednoj saradnji sa Misijom "OSCE"-a u BiH-Odjel za obrazovanje i terenskim uredima u Zenici i Tuzli, izradili smo i donijeli niz podzakonskih-provedbenih pravilnika, ("Pravilnik o izboru i imenovanju direktora škola", "Pravilnik o formiranju i radu školskih odbora", "Pravilnik o osposobljavanju školskog menadžmenta", da bi nakon toga, u tri planska ciklusa, pružili praktičnu obuku-radionice za novoimenovane članove školskih odbora i direktore škola, a sve prema izrađenom Priručniku o radu školskih odbora, Pored naprijed navedenog, pružena je i praktična obuka za direktore škola po izrađenom Finansijskom vodiču, a realizovane su sve zajedničke, tematske radionice sa članovima školskih odbora koji se biraju iz reda nastavnika i osoblja škola i vijeća roditelja, na kojima su upoznati sa posljednjim izmjenama i dopunama važećih obrazovnih zakona. Naime, navedenim izmjenama predviđeno

je neposredno i tajno glasanje nastavnčkih vijeća proširenih sa ostalim osobljem škole, kada se biraju njihovi predstavnici u školskim odborima kao organima upravljanja školama, ali i vijeća roditelja kojima su također osigurane neposredne procedure izbora i imenovanja svojih predstavnika. Ovdje posebno ističemo ovaj model izbora i imenovanja petočlanih školskih odbora od kojih su dva iz reda nastavnika i osoblja škole, jedan iz reda vijeća roditelja i po jedan iz lokalne zajednice, odnosno predstavnik osnivača-ujedno i predsjednik školskog odbora, a koje konačno imenuje Vlada Kantona kao odgovorni javni službenik prema Zakonu o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima u F BiH. Dakle, ovako izabran Školski odbor podrazumijeva neposredno očitovanje predstavnika škole, (nastavničko vijeće i vijeće roditelja), u svim najvažnijim pitanjima za njeno funkcionisanje, uključujući i izbor i imenovanje direktora škole. Naglašavamo da smo posljednje izmjene i dopune zakonskih i podzakonskih akata, donijeli na osnovu iskustvenih praćenja stanja u našim školama kao i analize obrazovne legislative u okruženju, pri čemu smo osigurali saradnju, neposredno učešće i podršku obrazovnih sindikata, a sve sa zajedničkim ciljem uključivanja naših škola u procese otvaranja, odnosno prepoznavanja u lokalnoj zajednici. S tim u vezi naglašavamo da nemamo izražen problem sa procedurama izbora i imenovanja direktora u našim školama, (uz predviđenu i mogućnost imenovanja v.d. direktora, najduže 6 mjeseci), jer se moraju započeti procedure izbora, najkasnije tri mjeseca prije isteka tekućeg mandata direktora škole. Također nemamo izražene probleme sa nepohađanjem nastave, (posebno u dijelu obaveznog osnovnog obrazovanja), dok se svi eventualni slučajevi povrede prava djeteta na obrazovanje ili drugih prava djeteta, neposredno rješavaju od strane obrazovne inspekcije, odnosno drugih organizacionih jedinica Ministarstva, pri čemu posebno ističemo dobru saradnju sa Institucijom Ombudsmena u BiH, (Banja Luka i Sarajevo). Pored navedenog, aktivnim učešćem službenika ovog organa kantonaine uprave, osigurana je primjena alternativnog predmeta u odnosu na nastavu vjeronauke, kao i izradi adekvatnih udžbenika. Podsjećamo da smo posebnu pažnju poklonili podršci dokumentu "Dekada roma", u okviru kojeg smo osigurali skraćeni NPP za ovu populaciju koja prethodno nije bila obuhvaćena obrazovanjem, te jednako osigurali besplatne udžbenike i didaktički materijal, a za sve naše učenike i studente koji nisu bili zdravstveno osigurani po nekom drugom osnovu, donijeli smo Uputstvo o osiguranju zdravstvene zaštite, koje provodimo putem resornih općinskih službi. Također smo potpisnici više protokola o zajedničkom postupanju i saradnji sa predstavnicima "Caritasa Švicarske", u čijim su okvirima, sa dužnom pažnjom, rješavana aktuelna obrazovna pitanja za romska udruženja, uključujući i uvođenje rom-medijatora, odnosno pojačanu saradnju sa resornim općinskim službama na području Kantona. Uporedo rješavamo i pitanja zaštite učeničkog i studentskog standarda putem većinske participacije u ažurnom plaćanju smještaja u studentske centre na području F BiH, ali i dodjele bespovratnih studentskih stipendija kao još jednog vida pomoći prilikom studiranja, te servisiranja svih zahtjeva od strane Univerziteta u Zenici. Pored toga, posebno naglašavamo da smo nakon donošenja Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH, putem Vlade i Skupštine Zeničko-dobojskog kantona, u skladu sa svojim nadležnostima, pristupili izradi novih obrazovnih zakona koji su i jednoglasno doneseni od strane Skupštine Zeničko-dobojskog kantona, te kao takvi, (među prvima u Federaciji BiH), predstavljali okosnicu početka sveukupnih i planiranih obrazovnih reformi na ovom području. Pored uvođenja devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja, preuzeta su i osnivačka prava nad srednjim školama tako da su već početkom školske 2004/2005. godine stvoreni uvjeti za provođenje reforme obrazovnog sistema u cijelosti. U tom smislu, planski i koordinirano provedene su aktivnosti na eliminisanju svih oblika segregacije ili razdvajanja učenika po osnovu nacionalne pripadnosti oličenih u postojanju fenomena "dvije škole pod jednim krovom", (javnosti poznate po dešavanjima u osnovnim školama u Novom Šeheru u Općini Maglaj, odnosno Mješovitoj srednjoj školi i Srednjoj mješovitoj školi u Žepču u tom periodu). Dakle, radilo se na ukidanju postojanja dvije obrazovne ustanove sa potpuno razdvojenim odjeljenjima, pravnim subjektivitetom registriranim na različitim sudovima (Vitez, Travnik i Zenica), organima upravljanja i rukovođenja, zbornicama-nastavničkim vijećima, administrativnom i pratećem osoblju u istom školskom objektu, odnosno istom pripadajućem upisno-gravitacionom području. U realizaciji i implementaciji odluka o pravnom i administrativnom objedinjavanju takvih škola, posebno smo isticali saradnju i razumijevanje Kantona i Vlade i Skupštine, kao i Misije "OSCE"-a u BiH čiji su terenski uredi, u Zenici i Tuzli osigurali svu potrebnu koordinaciju i savjetodavnu pomoć na terenu. Također podsjećamo da su izvještaji o provedenim mjerama na eliminaciji nacionalne segregacije u školama blagovremeno upućivani svim zainteresovanim.

Iz izvještaja Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Zapadnohercegovačke županije:

Iz Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i sporta Zapadnohercegovačke županije dobili smo informaciju da u školi u Širokom Brijegu osnovnu školu pohađa pet učenika albanske nacionalne manjina i da nisu zabilježeni slučajevi diskriminacije ni segregacija, niti je bilo ikakvih pritužbi.

Dostavljen je i prilog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Unsko – saskog kantona sa detaljnim izvještajem o napretku u ovoj oblasti u prethodnom periodu.

Član 15.

"Ugovornice će stvoriti neophodne uslove za efikasno učešće pripadnika nacionalnih manjina u kulturnom, socijalnom i ekonomskom životu i javnim poslovima, naročito onim koji se njih tiču. "

(OBRAZLOŽENJA ZA ČL. 15. DATA SU NAPRIJED UZ ČLAN 5. I 6.)

Član 16.

"Strane ugovornice će se uzdržati od mjera koje mijenjaju proporciju stanovništva u oblastima nastanjenim pripadnicima nacionalnih manjina i koje za cilj imaju ograničenje prava i sloboda koje proističu iz principa ugrađenih u ovu Okvirnu konvenciju."

Implementacijom Aneksa 7. Opšteg mirovnog sporazuma, , intenzivno se radi na izgradnji i sanacija uništenih i devastirana objekata na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine, kao i na održivom povratku. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i svi nivoi organizovanja u Bosni i Hercegovini izdvajaju dosta finansijskih sredstava svake godine za ove namjene. Izdvojena finansijska sredstva nisu dovoljna u skladu sa potrebama, te se u ove svrhe traže i očekuje i veće učešće međunarodnih organizacija i instiucija.

S obzirom da se povratnička populacija ne prati po nacionalnoj pripadnosti osnovano je za pretpostaviti da je i povratak pripadnika nacionalnih manjina srazmjeran njihovom učešću u stanovništvu prijeratne Bosne i Hercegovine.

Nakon objavljivanja rezultata popisa stanovništva biće moguće ustanoviti promjene u manjinskoj populaciji u pojedinim gradovima, opštinama i naseljenim mjestima u Bosni i Hercegovini.

Član 17.

"1. Strane ugovornice se obavezuju da ne ometaju pravo pripadnicima nacionalnih manjina na uspostavljanje i održavanje slobodnih i miroljubivih kontakata sa druge strane granice sa osobama koje zakonito borave u drugim državama naročito sa onima sa kojima dijele etnički, kulturni, jezički ili vjerski identitet ili zajedničko kulturno naslijeđe.

2. Strane ugovornice se obavezuju da ne ometaju pravo pripadnika nacionalnih manjina na učešće u djelatnostima nevladinih organizacija kako na državnom tako i na međunarodnom nivou."

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine u saradnji sa Vijećem ministara Bosne i Hercegovine, vladama entiteta i nižim organim vlasti (i u ovom izvještajnom peridu) podržava i podstiče mjere u pogledu saradnje ili kontakata pripadnika nacionalnih manjina ili njihovih asocijacija sa drugim državama, odnosno onim sa kojima dijele zajedničke osobenosti i karakteristike.

Na web stranici Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine postoji pregled postojećih sporazuma koji su potpisani iz oblasti kulture se bave kulturnom saradnjom dajući jedan opšti okvir i osnov za to.

Član 18.

"1. Strane ugovornice će nastojati da zaključe, gdje je neophodno, bilateralne i multilateralne ugovore sa drugim državama, naročito susjednim, radi osiguranja zaštite pripadnika nacionalnih manjina.

2. Gdje je to potrebno Strane ugovornice će preduzeti mjere da ohrabre prekograničnu saradnju."

S obzirom da Bosna i Hercegovina ima (priznaje) 17 manjinskih zajednica, od kojih 15 imaju, uslovno rečeno, svoje matične države, izuzetno je zainteresovana za sklapanje bilateralnih i multilateralnih ugovora sa drugim državama o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina.

Iz izvještaja Direkcija za evropske integracije:

U okviru IPA II 2014-2020, Bosna i Hercegovina učestvuje u ukupno šest programa teritorijalne saradnje - dva bilateralna i jedan trilateralni program perekogranične saradnje sa susjednim zemljama i tri transnacionalna programa:

1. Program prekogranične saradnje BiH – Crna Gora
2. Program prekogranične saradnje Srbija – BiH
3. Program prekogranične saradnje Hrvatska – BiH - Crna Gora
4. Jadransko-jonski transnacionalni program (ADRION)
5. Dunavski transnacionalni program
6. Mediteranski transnacionalni program (MED)

Direkcija za evropske integracije je već u dva navrata informisala Savjet ministara o ovim programima: prvi put u toku procesa programiranja (Informacija o glavnim karakteristikama programa teritorijalne saradnje 2014-2020 i procesu programiranja usvojena na 92. sjednici održanoj 23.04.2014. godine), a drugi put neposredno pred podnošenje programa Evropskoj komisiji na odobrenje, povodom zahtjeva za potpisivanjem saglasnosti sa sadržajem novih programa i prihvatanja obaveze obezbjeđivanja sredstava za kofinansiranje tehničke pomoći u okviru programa koji uključuju zemlje članice EU (Informacija o programima teritorijalne saradnje sa zemljama članicama EU 2014-2020 u vezi potpisivanja Pisama saglasnosti prije podnošenja programa Evropskoj komisiji na odobrenje, usvojena na 108. sjednici održanoj 17.09.2014. godine). U skladu sa zaključkom sa 108. sjednice, direktor Direkcije za evropske integracije u svojstvu Državnog IPA koordinatora, je potpisala pisma saglasnosti za četiri programa teritorijalne saradnje koji uključuju zemlje članice EU (trilateralni program prekogranične saradnje Hrvatska-BiH-Crna Gora i tri transnacionalna: ADRION, Dunavski i MED).

Zaključkom sa 92. sjednice od 23.04.2014. godine, Direkcija za evropske integracije je takođe zadužena da po završetku programiranja i usvajanja operativnih programa od strane Evropske komisije informiše Savjet ministara o svih šest za BiH relevantnih programa teritorijalne saradnje 2014-2020. Pošto su tokom 2014 i 2015 godine, svi navedeni programi odobreni od strane Evropske komisijete u okviru nekih od njih, već objavljeni i prvi pozivi za podnošenje projektnih prijedloga, Direkcija za evropske integracije ovom Informacijom ispunjava obavezu prema zaključku sa 92. sjednice od 23.04.2014. godine kao i Planom rada za 2015. godinu predviđenu obavezom informisanja o napretku u implementaciji predmetnih programa.

Kao i za programe prekogranične i transnacionalne saradnje iz prethodnog perioda 2007-2013, zajednička karakteristika novih programa je to što se implementiraju uglavnom putem javnih poziva za podnošenje projektnih prijedloga koji se periodično objavljuju. Postoji i mogućnost finansiranja posebnih, strateških projekata izvan javnih poziva, ukoliko se zemlje učesnice usaglase i ukoliko je takav projekat identificiran već u programskom dokumentu. Primjer jednog takvog već dogovorenog strateškog projekta koji je naveden u programu saradnje je projekat pod nazivom „Razvoj ruralnog turizma u jadranskom zaleđu u Hrvatskoj,

Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori – prva faza“ u okviru trilateralnog programa prekogranične saradnje Hrvatska-BiH-Crna Gora.

U okviru programa teritorijalne saradnje finansiraju se isključivo neprofitne aktivnosti u programskom području, a prihvatljivi aplikanti su uglavnom neprofitna pravna lica (npr. javne institucije na svim nivoima, opštine, javna poduzeća (ali ne ona koja imaju komercijalni i/ili industrijski karakter), obrazovne ustanove, instituti, turističke zajednice, NVO-i, udruženja građana, poslovaudruženja, privredne komore, agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća, itd). U okviru transnacionalnih programa primjenjuju se pravila ERDF regulativa koje dozvoljavaju učešće i profitnih privatnih pravnih lica pod određenim uvjetima (osim za IPA zemlje u okviru MED programa). Prema odredbama relevantnih regulativa i Okvirnog sporazuma za IPA-u, obaveza korisnika je da na nivou projekta osiguraju sredstva za kofinansiranje u iznosu od minimalno 15% od ukupne vrijednosti projekta.

Pregled ukupnih vrijednosti navedenih programa sa kofinansiranjem (izraženo u milionima evra uz zaokruživanje na dvije decimale i uz napomenu da se radi o zajedničkim sredstvima za sve IPA zemlje koje učestvuju u datom programu), je dat u sljedećoj tabeli:

program	IPA	kofinansiranje	ukupno
CBC BiH-CG	8,40	1,33	9,73
CBC SRB-BiH	14,00	2,22	16,22
CBC HR-BiH-CG	57,15 (pola iz ERDF-a, pola iz IPA-e)	10,09	67,24(pola iz ERDF-a, pola iz IPA-e)
Dunavski	202,09 ERDF i 19,83 IPA	37,57 ERDF 3,50 IPA	239,66 ERDF 23,33 IPA
ADRION	83,47 ERDF i 15,69 IPA	15,99 ERDF 2,77 IPA	99,46 ERDF i 18,46 IPA
MED	224,32 ERDF i 9,36 IPA	40,58 ERDF 1,65 IPA	264,90 ERDF i 11,01 IPA

Praćenje provođenja Okvirne konvencije

I u ovom izvještajnom periodu postignut je daljnji napredak u promociji i provođenju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope. Prijedlozi za dalju promociju principa ove konvencije proizilaze i iz inicijativa sa redovnih godišnjih sastanaka koje Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine organizuje u saradnji sa domaćim i međunarodnim organizacijama i institucijama uz poseban naglasak na dobru i kontinuiranu saradnju sa Savjetodavnim odborom Vijeća Evrope i kancelarijom Vijeća Evrope u Sarajevu. Na navedenim sastancima, radionicama, okruglim stolovima, radnim grupama sudjelovali su predstavnici nadležnih ministarstva i instucija na svim nivoima oraganizovanja, predstavnici udruženja, savjeta/vijeća nacionalnih manjina i međunarodnih organizacija i institucija koji su u svojim kasnijim aktivnostima mogli da sami realiziraju pokrenute aktivnosti na daljoj promociji ove konvencije.

Bosna i Hercegovina sa dužnom pažnjom je razmotrila Treće mišljenje Savjetodavnog komiteta za praćenje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope, kao i Rezoluciju Vijeća ministara Vijeća Evrope o sprovođenju Okvirne konvencije u Bosni i Hercegovini u vezi sa Trećim državnim izvještajem. Mišljenje je prevedeno na lokalni jezik, dostavljeno i stavljeno na raspolaganje svim zainteresiranim nadležnim ministarstvima, drugim državnim tijelima kao i udrugama nacionalnih manjina. Mišljene Savjetodavnog komiteta i Rezolucija Vijeća ministara sa navedenim preporukama uveliko je utjecala na dalje kreiranje zakonodavnih rješenja, te i na druge mjere i aktivnosti na

unaprjeđenju položaja manjina u Bosni i Hercegovini posebno Roma koje su provodili lokalni nivoi vlasti u Bosni i Hercegovini.

Bosna i Hercegovina je i u referentnom periodu imala aktivnog eksperta Bosne i Hercegovine u (CAHRM) Komitetu eksperata za romska pitanje Vijeća Evrope, te kontinuirano ostvaruje dobru suradnja sa Savjetodavnim odborom i Sekretarijatom za pitanje nacionalnih manjina Vijeća Evrope, kako u praćenju stanja u Bosni i Hercegovini, tako i na djelotvornijem ostvarivanju prava nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. Posebno su važeni stalni kontakti, razmjena informacija sa nadležnim tijelima Vijeća Evrope u smislu priprema za izradu Četvrtog državnog izvještaja odnosno posebno datim uputama i instrukcijama kakvu bi formu, strukturu i izgled trebao imati Četvrti izvještaj, a sve u cilju unaprjeđenja prava nacionalnih manjina.

Navesti ćemo neke od aktivnosti u prethodnom periodu:

U toku 2013. i 2014. godine Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je organizovalo četiri operativna sastanka sa međunarodnim organizacijama koje su uključene u realizaciju Revidiranog akcionog plana. Vijeće ministra Bosne i Hercegovine je 18.11.2014. godine usvojilo Informaciju o aktivnostima u sklopu Dekade uključenja Roma 2005.-2015. godine.

2013. godina

- 20.05.2013. Sarajevo, konferencija na temu "Unaprjeđenje ljudskih prava i zaštita manjina u Jugoistočnoj Evropi";
- 24.09.2013. Sarajevo, okrugli sto „Da li kvote za manjine u BiH zaista daju rezultate“.

2014. godina

- 15.04.2014. Sarajevo, sastanak sa Veronikom Kristkovom, Sean Creevyi, Natašom Andonovski, predstavnici Visokog komesara za nacionalne manjina iz Haga;
- 06.05.2014 Sarajevo, sastanak sa Astrid Thors, visokom komesarkom i Veronikom Kristkovom i Natašom Andonovski, predstavnici visokog komesara za nacionalne manjina iz Haga;
- 8.7.2014., Sarajevo, članovi Vijeća učestvovali su u radu okruglog stola „Civilni monitoring regionalnog stambenog programa s posebnim osvrtom na stambeno zbrinjavanje Roma“;
- Septembar 2014, Sarajevo, 27. sastanak Međunarodnog Upravnog komiteta Dekade;
- 10.12.2014 Sarajevo, prezentacija realizacije preporuka Ombudsmena BiH vezano za ostvarivanje prava Roma u Bosni i Hercegovini i prezentacija Nacrta strateške platforme za rješavanje pitanja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini;
- 16.12.2014 Banja Luka, sastanak sa Mc. Melita Petanović, Melisa Gazdići, Mr. Richard Allen, konzorcijum koji predvodi EPRD Ltd da provede evaluaciju IPA finansiranja za romske zajednice.

2015. godina

- 22. 01.2015. godine, sastanak sa predstavnikom projekta Vijeća Evrope „Kulturne rute“ Jorg Hornom, te sastanak sa predstavnicima Ministarstva u vezi pripreme podataka i informacija za Izvještaj BiH o nacionalnim manjinama za oblast primjene ECRML;
- 24. 01.2015. godine, Održani su sastanci sa: Visokim komesarom UN za ljudska prava Christian Courtis u vezi prava i položaja nacionalnih manjina u Republice Srpskoj i Farida Shaheed Specijalnim izvjestiocem UN za kulturu;
- Mart 2015. Sarajevo, tematska grupa "Integralni pristup stambenom zbrinjavanju i zapošljavanju";
- 8.6.2015. u Prijedoru, Radionica o Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina i Evropskoj Povelji o regionalnim ili manjinskim jezicima koja je održana u organizaciji Vijeća Evrope;
- 08.07.2015. godine, Banja Luka, okrugli sto na temu "Nacionalne manjina i demokratski odnosi-institucionalni okviri";

- 16. i 17. 07. 2015. godine, Realizovani projekti: „Jedanaesta smotra kulturnog stvaralaštva nacionalnih manjina“ i obilježavanje Evropskog dana jezika u Banja Luci, projekat „Smotra stvaralaštva nacionalnih manjina i Revija narodnih nošnji“ u Trebinju i predstavljanje antologijskog zbornika savremene poezije „Atlas evropske lirike“;
- Septembar 2014, Sarajevo, 28. sastanak Međunarodnog Upravnog komiteta Dekade;
- Oktobar 2014., Sarajevo, tematska grupa „Sigurnost i zdravlje Romskih žena“;
- 15.10.2015. u organizaciji Vijeća Evrope, Konferenciji „Manjinska prava u podijeljenim zajednicama“;
- 4.11.2015. godine, Okrugli stol o nacionalnim manjinama, koji su organizovali Grad Sarajevo, Gradonačelnik Sarajeva i Vijeće Evrope;
- 4.11.2015. godine, Sarajevu. Prezentacija Izvještaja o stanju nacionalnih manjina u BiH 2010.-2015.;
- 27.11.2015. godine, OSCE-a regionalno takmičenje o nacionalnim manjinama osnovnih škola Bijeljine, Ugljevika i Lopara;
- 10.12.2015. godine, Sarajevo, Konferenciji povodom Međunarodnog dana ljudskih prava;
- 16.12.2015. godine u Sarajevu u konvenciji „Manjine i izborni zakon“, u organizaciji koalicije KOMA i još tri organizacije;
- 09. 02 2016. godine Sarajevo, sastanak sa predstavnicima nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini.

REZIME

Bosna i Hercegovina je opredijeljena na zaštitu i osiguravanje prava nacionalnih manjina. U proteklom izvještajnom razdoblju došlo je do unapređenja regulative u području zaštite i unapređenja prava nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. Institucionalno su stvoreni neophodni uvjeti koji nacionalnim manjinama omogućavaju da čuvaju i razvijaju svoj etnički, nacionalni, vjerski i kulturni identitet i integrišu se u društvenu zajednicu Bosne i Hercegovine.

Punom implementacijom postojećih zakona, strateških dokumenata i akcionih planova, kao i formiranjem tijela zakonodavne vlasti, vijeća nacionalnih manjina, na državnom i entitetskom nivou, BiH je i institucionalno i pravno stvorila neophodne uslove koji nacionalnim manjinama omogućavaju da čuvaju i razvijaju svoj etnički, nacionalni, vjerski i kulturni identitet i integrišu se u društvenu zajednicu Bosne i Hercegovine. Dosadašnja iskustva u radu i djelovanju navedenih tijela ukazala su na potrebu njihove značajnije uloge u odlučivanju kao i jačanju vlastitih kapaciteta i potrebu značajnije finansijske podrške države, što je i preporuka Savjetodavnog komiteta Okvirne konvencije Vijeća Evrope. Značajnu ulogu u sistemskom rješavanju problema romske populacije ima Odbor za Rome, kao savjetodavno tijelo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.

Vlasti u Bosni i Hercegovini prepoznali su značaj formiranja, postojanja i aktivnosti Vijeća (Savjeta) za nacionalne manjine pri Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine, Narodnoj skupštini Republike Srpske i Parlamenta Federacija Bosne i Hercegovine, Saveza nacionalnih manjina Republike Srpske, kao i registrovanih udruženja nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini. Vijeće nacionalnih manjina Kantona Sarajevo je aktivno i realizuje inicijative od interesa za nacionalne manjine. U tom smislu na svim razinama vlasti obezbeđuje seodređena finansijska, stručno-administrativna podrška, kancelarijski prostori kako bi što uspješnije mogli ostvarivati svoju savjetodavnu ulogu, te tako da budu u stanju da poboljšaju učešće pripadnika nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine u svim sferama njihovog života i postojanja.

Zakon o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj: 59/09) štiti sve građane Bosne i Hercegovine od diskriminacije u svim oblastima rada i života, obuhvatajući: zapošljavanje, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, pravosuđe i upravu, stanovanje, javno informisanje, obrazovanje, sport, kulturu, nauku, privredu i dr., svakog vida uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja, mobinga, segregacije ili podsticanja na diskriminaciju. Prema ovom zakonu svi javni organi i vlasti imaju obavezu i dužnost da se bore protiv diskriminacije i da se suzdrže od nje, uklanjajući prepreke koje mogu neposredno ili posredno da rezultiraju diskriminacijom. Ove institucije, takođe, imaju dužnost da aktivno kreiraju i stvore uslove za jednak tretman putem izmjena i dopuna postojećih i usvajanjem novih zakona, politika i praksi rada.

Urađene su i Izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije koje su usvojene na 21. sjednici Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine održanoj 14.7.2016.godine. Na osnovu navedenog kao jedan od osnova u Zakon su uneseni invaliditet, starosna dob i seksualna orijentacija.

Bosna i Hercegovina je postulate iz Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije ugradila u krivično zakonodavstvo, propisujući krivične sankcije za zločin protiv čovječnosti, genocid, ratni zločin protiv civilnoga stanovništva, ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika, ratni zločin protiv zarobljenika, organiziranje grupe ljudi i podstrekavanja na učinjenje krivičnih djela genocida, zločina protiv čovječnosti i ratnih zločina, povreda jednakopravnosti čovjeka i građanina, uništavanje kulturnih, povijesnih i religijskih spomenika i time ustanovila zakonodavne mehanizme zaštite prava čovjeka i osnovnih sloboda za sve, bez obzira na rasu, spol, jezik ili vjeru i slično.

Planirana je i izrada Strategije za borbu protiv diskriminacije u Bosni i Hercegovini za razdoblje od 2016. do 2021. godine.

U okviru budžeta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH predviđena su grant sredstva iz kojih će se finansirati manji projekti udruženja nacionalnih manjina, također je zatraženo da i vlasti na nižim nivoima predvide finansijska sredstva iz kojih bi se finansirale aktivnosti i rad ovih udruženja.

Država Bosna i Hercegovina, opredijeljena je da nacionalne manjine koje žive u Bosni i Hercegovini, zaista budu ravnopravan dio našeg društva. I dalje treba nastaviti pružati podršku brojnim kulturnim programima u cilju očuvanja kulturnog i nacionalnog identiteta nacionalnih manjina te poboljšati pristup medijima, ali istovremeno provodeći aktivnosti na suzbijanju diskriminacije, predrasuda i stereotipa.

Imajući u vidu naprijed navedeno, predlaže se Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, da nakon razmatranja ovog Izvještaja donese sljedeće

ZAKLJUČKE

1. Usvaja se Četvrti izvještaj Bosne i Hercegovine o zakonodavnim i drugim mjerama na provođenju načela utvrđenih u Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina.

2. Zadužuje se Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine da Četvrti izvještaj Bosne i Hercegovine o zakonodavnim i drugim mjerama na provođenju načela utvrđenih u Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina dostavi na razmatranje Sekretarijatu Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope u Strazburu.

Prilog:

Preporuke Komiteta ministara Vijeća Evrope

U Rezoluciji CM/ResCMN(2015)5 o primjeni Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini, koju je u usvojio Komitet ministara 12. maja 2015. godine na 1227. sjednici zamjenika ministara, Bosna i Hercegovina je pozvana na poduzimanje sljedećih mjera sa ciljem poboljšanja i unapređenja daljnje provedbe Okvirne konvencije.

Usvaja sledeće preporuke u pogledu Bosne i Hercegovine:

Pitanja koja se odmah moraju rješavati:

-Izvršiti izmjene i dopune Ustava i druge relevantne zakonske odredbe kako bi se eliminisalo isključivanje "Ostalih", uključujući osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama, iz mogućnosti da se kandiduju za predsjednika i člana Doma naroda Bosne i Hercegovine, tako što će se usvojiti pristup koji će na veći nivo dovesti participaciju svih bez daljih dubokih podjela i osigurati da osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama budu direktno uključene i adekvatno konsultovane tokom tog procesa;

-Kao prioritet, preduzeti sve potrebne korake kako bi se uklonila segregacija u obrazovanju, posebno ubrzavanjem rada na ukidanju svih preostalih slučajeva "dvije škole pod jednim krovom" i zamijeniti ih integrisanim obrazovanjem, kao i radom na tome da se osigura da ne dođe do formiranja jednonacionalnih škola u područjima gdje živi mješovito stanovništvo, oslanjajući se u ovom kontekstu na iskustva u područjima gdje se uspješno odvija intergrisano obrazovanje;

-Osigurati da se postojeće zajedničko jezgro nastavnih planova i programa primjenjuje u svim školama u Bosni i Hercegovini i proširiti predmete koje on obuhvata uključivanjem istorije, geografije i vjeronauke; uvesti inkluzivno učenje tih predmeta iz više perspektiva;

-Osigurati da se implementacija Akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma i ostalih nacionalnih manjina finansira i ocjenjuje na odgovarajući način; osigurati da romska djeca nemaju prepreka pri upisu u školu jer nemaju lične dokumente; razviti dalje prakse koje jačaju vezu između romskih porodica i škole; preduzeti odlučne mjere za poboljšanje implementacije akcionih planova za zapošljavanje, zdravstvo i stanovanje Roma i riješiti situaciju Roma koji žive u neformalnim naseljima.

Ostale preporuke:

-Osigurati, u dogovoru s nacionalnim manjinama, da se u prilikama za izjašnjavanje na popisu i drugim aktivnostima prikupljanju podataka omogućiti jasno izražavanje višestruke pripadnosti i pripadnosti grupama koje nisu jedan od konstitutivnih naroda ili nacionalnomanjina; preduzeti mjere podizanja svijesti među pripadnicima nacionalnih manjina prije početka bilo kojih aktivnosti prikupljanju podataka i preduzeti mjere kako bi se osiguralo njihovo efikasno učeće u takvim procesima;

-Dati Instituciji ombudsmena za ljudska prava sve potrebne finansijske i ljudske resurse kako bi svoju dužnost obavljala na djelotvoran i efikasan način; podržati aktivnosti podizanja svijesti o diskriminaciji i postojećim pravnim lijekovima, s posebnim naglaskom na pripadnike nacionalnih manjina;

-Ubrzano završiti proces prijave Roma u matične knjige i uvesti besplatnu i univerzalnu prijavu rođenja djece kako bi se posebno osiguralo da ranjiva djeca u svim slučajevima budu uredno prijavljena;

-Jačati koordinacijurada nadležnih tijela kako bi se osiguralo da se zakonodavstvo o nacionalnim manjinama u potpunosti i dosljedno provodi; pružiti redovnu i jaku potporu nacionalnim manjinama kako bi im se omogućilo da održavaju i razvijaju svoju kulturnu baštinu i jezike;

-Promovisati interkulturalni dijalog i međusobno razumijevanje različitih etničkih i vjerskih grupa u Bosni i Hercegovini; osuditi sve pojave netolerancije i etnički motivisana neprijateljstva u političkoj sferi i intenzivirati napore u borbi protiv svih oblika netrpeljivosti usmjerenih na pripadnike nacionalnih manjina;

-Pojačati napore kako bi se osiguralo da pripadnici nacionalnih manjina imaju učinkovit pristup medijima; procijeniti njihove potrebe i zahtjeve u vezi sa upotrebom manjinskih jezika u odnosima sa administrativnim tijelima i postavljanjem topografskih i drugih natpisa; u potpunosti primijeniti postojeće odredbe entitetskog zakonodavstva u toj oblasti;

-Pojačati napore za organizaciju nastave manjinskih jezika i na manjinskim jezicima u mjestima u kojima žive pripadnici nacionalnih manjina, bilo da su tamo naseljeni tradicionalno ili tu žive u značajnom broju;

-Preduzeti odlučne mjere kako bi se osiguralo da mogućnosti za zastupljenost u opštinskim vijećima i skupštinama, propisani zakonom za pripadnike nacionalnih manjina, budu stvarni i učinkoviti u praksi, izmijeniti odredbe koje uređuju članstvo u Odboru za Rome i Vijeću nacionalnih manjina, gdje je to neophodno, kako bi se osiguralo da oni budu transparentni i adekvatno reprezentativni.

SADRŽAJ :

- Uvod	2
- DIO I. - Podizanje svijesti o Okvirnoj konvenciji Vijeća Evrope i rezultatima Trećeg ciklusa monitoringa	3
- DIO II. - Pregled unapređenja prava pripadnika nacionalnih manjina u proteklom periodu	7
- DIO III. - Pregled provođenja pojedinih odredbi utvrđenim članovima Okvirne konvencije	37
- Praćenje provođenja Okvirne konvencije	70
- Rezime	72
- Zaključci	73
- Prilog: Preporuke Komiteta ministara Vijeća Evrope	74